

Luka

Yesuhât Den Pat Âlepŋe Lukaŋe kulemguop.

1 ¹O bukune Teopilo,
Yesuŋe hohetnenŋan manmâ kulem topŋe topŋe memu lohimbi yâk orop manmâ ya ekbiŋe den pat âlepŋe ya kâsikum ningiwi. ²Den pat ya lok sesenġâlâkŋe kulemguwi. ³⁻⁴Otmu nâŋe gurâ den pat ya topŋambâek nâŋgâm heŋgeŋgum kulemguum katgihian. Yakât otmâ pepa yu sâlikumâmâ aŋgoân Yesuhât den pat kâsikum ghiwi ya nâŋgâm heŋgeŋguwat. Den pat ya yuwu tap.

Aŋelo âlâŋe Sakaria yâkâlen teteop.

⁵Emelâk lok kutdâ âlâ, kutŋe Herot sâm, yâkŋe Yuraia ambolipŋe yengât kunyeŋe otmâ galemyongom manop. Sâp yan Anitâhât hotom uminiwi ya yengâlen gâtŋe lok âlâ, kutŋe Sakaria sâm. Yâhâmâ Awiahât senâmbâ gâtŋe. Yâkŋe imbi âlâ, kutŋe Elisapet sâm, ya miop. Yâhâmâ Aron yâkât senâmbâ gâtŋe. ⁶⁻⁷Otmu lohimbi yuŋe inâk kâsi manmâ gam sombo olowot. Yawu manmâ tem lâuwangim gamutâ Anitâŋe yelekmu ârândân olop.

⁸Yâhâ Anitâhât hotom uminiwiŋe amboŋan amboŋan hotom um gaminiwi. ⁹Otmu hotom u uhât sâp ya tâlâhumu Sakaria mem katŋetâ opon kâmbukŋahât biwiŋe âlâen yâhâ hotom uop. ¹⁰Hotom uop sâp yan lohimbi nombotŋaŋe opon kâmbukŋe yakât dâmân kâlehen yâhâ kinmâ Anitâ ulitguwi. ¹¹Ulitgum kinŋetâ Anitâhât aŋelo âlâ, kutŋe Gawirie sâm, hotom uminiwi yakât alata bonângen tetem kinop. ¹²Tetem kinmu Sakariaŋe ekmâ pârâk pilâop.

¹³Yawu otmu aŋelo yaŋe yuwu sâm ekuop. “Sakaria, ki kiŋgitgahât ot. Imbihaŋe naom miâk nâŋgâm Anitâ ulitgum gamat. Yakât otmâ Anitâŋe nâŋgâhihimu imbihaŋe naom membuap. Naom yakât kutŋe Yoane sâm kunbuat. ¹⁴Tetewuap yan lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe yet orop

heroŋe nāngāwaŋginomai. ¹⁵Nanyetŋe yaŋe tem lāuwaŋgim manmu Anitāŋe nāngāwaŋgimu ârândāŋ otbuap. Târârâhâk manmâ to kârikŋe ki nembuap. ¹⁶Yawu manmu Anitâhât Wâtġât māmâŋahât Heakŋe māmâŋe otbaŋgimu Isirae lohimbi kuwikyekmu Kutdâ Anitâhâlen biwiyenŋe kepeim mannomai. ¹⁷Emelâk embâŋân Anitâhât poropete âlâ, kutŋe Elia sâmu, yaŋe yâkât wâtŋan kinmâ yu ya otminiop ya Anitâŋe ekmu ârândāŋ otminiop. Yakât dopŋeâk nanyetŋeŋe manmâ Kutdâhât mâtâp mewangiŋuap. Yâhâ âwâlipyenŋe nan baralipyenŋe kuk otyiŋgimai ya biwiyenŋe mem huruŋ tuhuyiŋgimu kaok oraŋginomai. Otmu lohimbi kunyenŋe kârikŋe otmâ Anitâhât den kumai ya ekyongomu orotmemeyenŋe bâleŋe pilâm tem lāuwaŋgim mannomai. Nanyetŋeŋe yawu otmâ Kutdâhât mâtâp mewangiŋuap. Yawu.”

¹⁸Yawu sâmu, Sakariaŋe yuwu sâmu âikuop. “Net emelâk sombo oait. Yakât otmâ ġâhât den ya nāngâm biwi yâhâp oan. Girawu otmâ yakât nāngâmune bulâŋe otbuap?” Yawu sâop.

¹⁹Sâmu sâop. “Ahonakmune nāngâ. Nâ Gawirie, Anitâhât hoŋ bawangiŋiman. Yâkŋe hāngânnohomu ge den yu ekgohoan. ²⁰Yawu ġârâmâ den ekgohomune nāngâm biwi yâhâp oat yakât matŋe den biaek manbuat. Yâhâ den ekgohoan yukât bulâŋe tetewuawânâk lauhe hâreakmu den otbuat.” Yawu sâmu yanâk biatmu, lok sombo ya ikŋiâk kinop.

²¹Lok sombo ya opon kâmbukŋan yâhâ sâp kâlep talop. Yakât otmâ lohimbi yaehen kinbiŋe “Girawu otmâ kâihumboŋ ot tap?” sâmu mambotbaŋgiwi. ²²Yawu otŋetâ yâk yengâlen ge den ekyongowe sâmu otmu engatŋe maŋuakmu kopa olop. Kopa otmâ kinmu ekmâ yuwu sâwi. “Opon kâmbukŋan yâhâmu Anitâŋe biwiŋe mem purik pilâwaŋgimu kulem âlâ tetemu eksap mon?” Yawu sâŋetâ den sâwe sâmu bātŋaŋak kai toka olop.

²³Otmu nep sâpŋe pesuk sâmu kapiân âwurem gem ariop. ²⁴⁻²⁵Otmu yakât kakŋan imbiŋe ya tepŋe olop. Tepŋe otmâ yuwu sâop. “Anitâ Kutdâŋe nāngânihimu tepne oan yakât otmâ ki aŋulakbom.” Yawu sâmu emetŋanâk tatmu emetsenŋe mome pesuk sâop.

Aŋeloŋe Maria yâkâlen teteop.

²⁶Emetsenŋe mome pesuk sâmu yan, Anitâŋe aŋelo, kutŋe Gawirie, ya yâhâpŋe hāngāngumu ġiop. Hāngāngumu ge Nasaret kapi Galilaia hânân tap yan imbi sihan âlâ, kutŋe Maria sâmu, ya tetewaŋgiop. ²⁷Yâhâ imbi sihan ya Dawitihât senâmbâ ġâtŋe yakât otmâ lok âlâ, kutŋe Yosep sâmu, yâkât pat kuwaŋgiŋetâ manop. ²⁸Aŋelo yaŋe tetewaŋgim yuwu sâop. “Anitâŋe nāngâhahim māmâŋe otġihiap yakât otmâ biwihŋe heroŋe otbuat.”

²⁹Yawu sâmu ekumu nāngâm kiwilim biwiŋeŋe yuwu nāngâop. “Den eknohoap yakât topŋe girawu?”

³⁰ Biwiŋaŋe yawu nāŋgāmu yuwu sām ekuop. “Anitāŋe nāŋgāhihiap. Yakāt otmā biwihe sānduk sāk. ³¹ Gāŋe tepge otmā naom membuat yākāt kutŋe Yesu sām kunbuat. ³² Lohimbiŋe yākāt nāŋgāwaŋgiŋetā yahatmu “Anitā pato nandoroŋe yākāt nanŋe” sānomai. Otmu emelāk embāŋŋan Kutdānenŋe Anitāŋe tāmānenŋe Dawiti lok kutdā sām katmu bukulipŋe galemयोगom manop. Yakāt dopŋeāk Anitāŋe nange āi sām waŋmu ³³ Yakop sen nengāt kunnenŋe kinmā tihitnenŋe otbisāp.” Yawu sāop.

³⁴ Sāmu sāop. “Nā lok orop ki mansan. Yakāt otmā den yat yakāt bulāŋe girawu tetewuap?” Yawu sāop. ³⁵ Sāmu sāop. “Anitāhāt Wātŋāt māmāŋahāt Heakŋe biwihan gemu Anitāŋe māmāŋe otgihimu tepge otmā naom membuat. Yakāt otmā naom ya koko salehāk manbuap. Yawuhāt lohimbiŋe ekmā kutŋe “Anitāhāt nanŋe” sām kunomai. ³⁶⁻³⁷ Den ālā torokatmā sāmune nāŋgā. Anitāŋe yu ya otbe sām yakāt ki hāmu pāpŋumap. Yawu otmā bukuhe Elisapet kāsī manmā gamap ya nāŋgāwaŋgimu tepŋe otmā manmā gamu emetsenŋe nombolān konok pesuk yap. Imbi kāsī sāmāi ya yawu tetewaŋgiap.” Yawu sāop.

³⁸ Sāmu sāop. “Nā Kutdāhāt hoŋ bawa imbi. Yakāt otmā den yat ya bulāŋe teteākŋāt nanŋan.” Yawu sāmu aŋeloŋe pilām ariop.

Mariaŋe Elisapet arim ehop.

³⁹ Sāp kālep ki otmuāk Mariaŋe Sakaria imbiŋeit yetgālen ariwe sām kapiŋe pilām kapi ālā Yuraia hān yakāt halāngen tap yan ariop. ⁴⁰ Yan arim yāk yetgāt emelan yāhām Elisapet ekmā heronŋe otbaŋgiop. ⁴¹ Heronŋe otbaŋgimu yanāk tepŋe kālehen naom talop yaŋe kālāwahomu nāŋgāop. Yawu otmu Anitāhāt Wātŋāt māmāŋahāt Heakŋe Elisapet māmāŋe otbaŋgimu bukuŋe yuwu sām ekuop. ⁴²⁻⁴³ “O bukune, Anitāŋe gā nāŋgāhihim māmāŋe otgihiap. Yakāt otmā imbi kerekŋe gāhāt nāŋgāhihiŋetā yahatbuap. Otmu naom membuat ya Anitāŋe māmāŋe otbaŋgimu tihitnenŋe otmu Kutdānenŋe sām tem lāuwangim mannom. Nāmā imbi inŋe mansan. Yamā gāŋe nāhālen takarā nāŋgāmune ālā kāndākdā oap. ⁴⁴ Taka nohondā yanāk naom tepnan tap yuŋe kālāwahomu nanŋan. ⁴⁵ Otmu den ālā torokatmā sāmune nāŋgā. Anitāŋe aŋelo ālā hāŋgāngumu ge den ekgohop yakāt bulāŋe tetewuap yakāt nāŋgām biwi yāhāp ki oat. Yawu otmā biwi heronŋe nanŋat.” Yawu sāop.

Mariaŋe Anitā mepaem heronŋe otbaŋgiop.

⁴⁶ Yawu sāmu Mariaŋe yuwu sām ekuop. ⁴⁷⁻⁴⁸ “Nā Anitāhāt hoŋ bawa mansan. Yawu gārāmā Kutdāne Anitā tihitnenŋe otmapŋe nāŋgāhihim māmāŋe otnihiap. Yakāt otmā lohimi komotŋe komotŋe tetem mannomaiŋe nāhāt nāŋgāŋetā yahatmu “Anitāŋe nāŋgāwaŋgiap,” sānomai. ⁴⁹ Anitā Manman koko salek Amboŋaŋe māmāŋe otnihim kulem miap yukāt nāŋgāmune

ewe membe otmu mepaem mansan. ⁵⁰Otmu lohimbî âlâ me âlânge Anitâhât nânġâm tem lâuwangimai ya wawaeyekmap. ⁵¹Wâtne pato nandorone tatbanġiap. Yakât otmâ yu yakât ki pâpġumap. ⁵²Lohimbî yeŋe enġatyeneâk watmâ manmâ hâkyeŋe mepaeakmai ya mem ge katyekmap. Otmu lok kutdâlipyenġe lohimbî mem bâleyekmai ya mem ge katyekmap. Mem ge katyekmâ lok geheŋe ya mem yâhâ katyekmap. ⁵³Otmu lok iri sikumyeŋe orowâk ya misihem manmai ya mem ge katyekmu umburuk otmâ manmai. Yâhâ lohimbî po manmai ya tihityeŋe otmâ sot kâle yingimap. ⁵⁴Emelâk embânân tâmbâlipnenne yeŋġât pat kuyingioŋ ya mem mete tuhum Isirae lohimbî nengât tihitnenne otmâ gamap. ⁵⁵Yawu otmâ tâmbânenne Awaraham yâkât pat kuwangioŋ. Pat yakât bulânge nen yâkât sen nengâlen teteap. Yawu.” Yawu sâop.

⁵⁶Mariaŋe yawu sâm Elisapet ekuop. Otmu yâk orop manmu emetsenġe kalimbu pesuk sâmu kapinġehen âwurem ariop.

Yoane teteop.

⁵⁷⁻⁵⁸Maria âwurem ariop yakât kakġan Elisapetne nanġe miop. Yâhâ Kutdânge nânġawangimu nanġe miop yakât nânġâm hep torehenlipne otmu kapi ambolipnġe herone nânġawangiwî.

⁵⁹Otmu hilâm nombolân kalimbu pesuk sâmu yan hep torehenlipnġe menduhuakmâ naom yakât hâkġahât undip tuhuwangine sâmu, âwânge Sakaria, yâkât kutne membuap sâwî. ⁶⁰Yawu sâŋetâ mâmânġe kuyingim yuwu sâop. “Bia, kutne Yoane sâmu kunom.” Yawu sâop.

⁶¹Yawu sâmu yuwu sâmu ekuwî. “Âlepne yat yamâ bukulipge me hep torehenlipge yeŋġât kut âlâ yawuya ki tap.” ⁶²Yawu sâmu kuangiwi. Otmu “Âwânġe girawu nanġap?” sâmu bâtyenġe kai toka otmâ tape kiripi mem wanġbi.

⁶³Tape kiripi mem wanġetâ yuwu kulemġuop. “Kutne Yoane sâmu kunom,” yawu kulemġuop. Kulemġumu ekmâ nânġânġetâ âlâ kândâkdâ olop. ⁶⁴Yawu otmâ Sakariahât laŋge hâreakmu Anitâ mepaeop. ⁶⁵⁻⁶⁶Yawu otmâ Anitânge naom ya mâmânġe otbanġim ikne den biwiġan katmu lohimbî ekyongowuap yakât sâmu mepaeop. Kulem yawu teteop yakât nânġânġetâ sâtne otmu kapi ambolipnġe yakât den pat sâmu haok tuhuġetâ lohimbî Yuraira halângen manmâ ariwiŋe nânġâm yuwu sâmu alahuwî. “Naom yu lok otbuawân girawu otbuap?” Yawu sâmu nânġâwî.

Sakariaŋe Yesuhât sâmu ekyongop.

⁶⁷Sakariaŋe Anitâ mepaeop yan Wâtġât mâmânġahât Heakne biwiŋe mem hewewenġe tuhumu yuwu sâop.

⁶⁸⁻⁶⁹“Ambonenġe Anitânge nen lohimbilipne manman bâleġambâ menenekmâ tihitnenne otbe sâmu tâmbânenġe Dawiti yâkât

senâmbâ gâtje âlâ kânângâwuap. Yawu otmâ mâmânje otbaŋgimu yâkŋe manman âleŋjan katnenekbuap. Yakât otmâ mepaene. ⁷⁰⁻⁷¹Yâhâ kasalipnenŋe nongom itit kiom tuhuningimaihât sâreerenekmâ tihitnenŋe otmu mannom. ⁷²Yakât nâŋgâm emelâk embânân tâmbâlipnenŋe yeŋgât pat kuyiŋgiop yakât ki nelâmguop. Ya mem mete tuhum poropeteliŋe ekyongomu kulemgui. ⁷³⁻⁷⁴Yâhâ yâkŋe kasalipnenŋe yeŋgât bâtyeŋbambâ menenekmu biwinenŋe sânduk sâm tem lâuwaŋgim manmâ yâhânôm gât pat Awaraham gât kuwaŋgiop. ⁷⁵Yakât otmâ nen Isirae lohimbiŋe tem lâuwaŋgim ki kingitnenŋahât otmâ manmâ yâhânôm. Yawu otmâ uwawaŋe bia manmunŋe nenekmu ârândâŋ otbuap.” Yawu sâm mepaeop.

⁷⁶⁻⁷⁷Otmu den âlâ torokatmâ nanŋahât yuwu sâm ekyongop.

“Nanne yuŋe Kutdânenŋe kulet sâwaŋgim ari mâtâp mewangiŋuap. Otmu nenŋe orotmemenenŋe bâleŋe bet pilâm Anitâhâlen biwinenŋe kepeimunŋe tosanenŋe pilâningiŋuap yakât den eknongomu nâŋgânôm. Yakât otmâ lohimbi biwihâlâkŋe yâkât nâŋgâŋetâ yahatmu “Anitâ yahat yahatŋe yâkât poropete” sânomai. ⁷⁸Yakât den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Nen omoŋ bâleŋan dop yawu manmain. Yâhâ emet haŋ sâwe sâm otmap yanâmâ pitu kâmŋe papato yaŋe tetemu tatmâ yaŋak emet haŋ sâmap. Emet haŋ sâmu emetsenŋe ga takamap. ⁷⁹Yakât dopŋeâk Anitâŋe kaok nâŋgâningim ikŋe hoŋ bawa himbimâmbâ hâŋgângumu ge ikŋe laŋinŋe biwinenŋan pilâmu haŋ sâningimu yâkât mâtâp watmâ yâhâmunŋe manman kârikŋan katnenekbuap. Yawu.”

Sakariaŋe yawu sâm ekyongop.

⁸⁰Otmu naom ya kâiŋe hâwimu lok otmâ nâŋgân nâŋgânŋe keterakbaŋgiop. Yawu otmâ âwâŋe mâmânje pilâyelekmâ ari lok ki manmaiângen manop. Yan ari manmâ Isirae lohimbi hohetyeŋan âwurem taka âi tuhuwuap yakât mambotmâ manop.

Yesu teteop.

(Mataio 1:18-25)

2 ¹⁻²Yâhâ Elisapetŋe nanŋe Yoane miop sâp yan kiap pato âlâ, kutŋe Kurinio sâm, yâhâmâ Siria lohimbi yeŋgât kunyeŋe pato manop. Otmu Roma lok yeŋgât lok kutdâ âlâ manop, kutŋe Ahusto sâm. Yâkŋe puwâk lohimbi amon mansai ya yeŋgât dop nâŋgâwe sâm olop. Yakât otmâ Roma yeŋgât amutgen lohimbi hân âlâen âlâen tatmâ ariwi yeŋgât kutyeŋe kulemgunomaihât den katyiŋgim ariop. ³Yakât otmâ lok kerekŋe kutyeŋe katne sâm kapiyeŋe tâmbânjan ariwi.

⁴⁻⁵Otmu emelâk embânân Isirae yeŋgât lok kutdâ âlâ manop, kutŋe Dawiti sâm, yâkŋe Yuraia hânân kapi âlâ, kutŋe Betelem, yan teteop.

Yawu gârâmâ Ahustoŋe den katyiŋgiop yan Dawitihât senâmbâ gâtŋe, lok âlâ, kutŋe Yosep sâŋ, yâku yawuâk kapiŋe tâmbâŋan ariop yamâ yuwu. Yosepgât imbi sâŋ pat kuwaŋgiwi, yamâ kutŋe Maria sâŋ, yâhâmâ tepdâek manop. Yawu gârâmâ orowâk kapiyetŋe, kutŋe Nasaret, Galilaia hânân tap, ya pilâm Betelem hân tâmbâŋan ariowot. ⁶Arimutâ omoŋ otmu kapi yan lombaŋe ari emet iminiwi ya kândikum ariwiŋe gewâk meŋetâ pik sâop. Yakât otmâ emetgât ekmutâ biatmu bulimakaohât emetŋan yâhâ talowot. ⁷Tatmutâ yanâk naom kâlâpgumu nanŋe miop. Mem bulimakaŋe sot kondoân neminiwi yan sâŋgumân katipgum katmu iop.

Lama galemyongom tatbi yakât den pat

⁸Otmu kapi ya gotŋan lok nombotŋaŋe bau âlâ, kutŋe lama sâŋ, ya galemyongom tatbi. ⁹Tatŋetâ yan Anitâhât aŋelo âlâŋe yâk yeŋgâlen tetemu, yâkât laŋinŋaŋe siliŋ siliŋ sâmu ekmâ umutyeye ariop.

¹⁰Umutyeye arimu yuwu sâŋ ekyongop. “Kiŋgityeŋahât ki otŋet. Nâŋe den âilonŋo ekyongowe sâŋ teteyiŋgian. Yakât yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. ¹¹Anitâŋe ikŋe hoŋ bawa hâŋgâŋgumu ge sârereyekmâ tihityeye otbuap sâmai ya yiwereŋe Dawitihât kapiân teteap. Yâkât kutŋe Kiristo. Yâkŋe kutdâyeŋe otmâ tihityeye otbuap yakât nâŋgâm lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe herone otnomai. ¹²Otmu mâmâŋaŋe ŋaŋa ya sâŋgumân katipgum bulimakaŋe sot kondoân nemai yan katmu iap ya ari mem tetenomai. Ya mem tetenomai yan den ekyongoan yukât nâŋgâŋetâ bulâŋe otbuap.” Yawu sâŋ ekyongop.

¹³Yawu sâŋ ekyongomu yanâk aŋelo kiŋgitŋe orowâkŋe tetem bukuyeŋe penewaŋgim yuwu sâŋ Anitâ kiki mewaŋgim mepaewi.

¹⁴“Anitâŋe lohimbi yekmu ârândâŋ otmap yâhâmâ biwi sânduhân katyekmu buku oraŋginomai. Yakât otmâ yeŋe herone otmâ Anitâ Himbim Amboŋe mepaŋet.”

¹⁵Yawu sâŋ kiki mewaŋgim mepaem himbimân âwurem yâhâŋetâ lama galemguiŋe yuwu sâwi. “Kutdâŋe aŋelo hâŋgâŋgumu ge den eknongoap. Yakât otmâ kapiân yâhâm ekne.”

¹⁶Yawu sâŋ lama ya katyekmâ kapiân sururuk sâŋ yâhâ Maria, Yosep, nanyetŋe mem teteyekbi. Mem tetem yan Mariaŋe nanŋe ya sâŋgumân katipgum katmu iop ya ekbi. ¹⁷Ekmâ yan aŋeloŋe teteyiŋgim ŋaŋa yakât den pat ekyongomu nâŋgâwi ya ekyotgowi. ¹⁸Ekyotgoŋetâ nâŋgâmutâ âlâ kândâkdâ olop. ¹⁹Yawu gârâmâ Mariaŋeâmâ den ya nâŋgâm biwiŋan katmâ manop. ²⁰Yâhâ Anitâhât aŋeloŋe lama galemŋe den ekyongop ya ekŋetâ bulâŋe otmu yâkŋe âwurem ari Anitâ mepaem herone otbaŋgiwi.

Simion yet Hana yâk yetgât den

²¹Yesu teteop yakât kakŋan hilâm nombolân kalimbu pesuk sâmu hâkŋahât undip tuhuwaŋgim kutŋe Yesu sâŋ kunbi. Yâhâ Mariaŋe tepŋe

ki olop sâp yan anjelonje tetewanjim kutnje Yesu sâm kunbuat sâop ya watmâ kunbi.

**Yesunje Kutdâhât hoj bawanjiwuapgât Yosep
yet Mariaŋe pat kuwanjinomai.**

22-24 Isirae imbiŋe naom meŋetâ hepyeŋe saŋ sâwuap yan salek otmâ mannomaihât Anitâŋe Mose den âlâ ekumu kulemgum katyŋgiop yamâ yuwu tap. “Âwâŋe mâmâŋaŋe kembâ me upu kutulup yâhâp mem hotom unihromawot.” Yawu tap. Den ya lâum Maria yet Yosepŋe Yesu lâum Yerusalem kapiân yâhâowot. Yâhâ emelâk Anitâŋe Mose den âlâ ekumu kulemguop yamâ yuwu. “Nanlipyeŋe kunje tetenomai yamâ Kutdâhât hoj bawanjinomaihât pat kuwanjinomai.” Den yâhâp ya lâum Yesu lâum opon kâmbukŋan yâhâowot.

25 Sâp yan Yerusalem kapiân lok âlâ manop, kutnje Simion. Yâhâmâ Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe mâmâŋe otbanjimu Anitâhât tem lâuwangim uwawapŋe bia manmâ gaop. Yawu manmâ Anitâŋe ikŋe hoj bawa hanġangumu ge Isirae lohimbî tihityeŋe otmâ kasalipyeŋe watyekmu arinomai yakât mambotmâ manop. 26 Yâhâ emelâk Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe biwiŋan kioŋmu Anitâhât hoj bawaŋe tetem Isirae lohimbî yengât tihityeŋe otbuap ya ekbuap yakât nânġâm biwi yâhâp ki olop. 27 Aiop, Yosep yet Mariaŋe Yesu lâum opon kâmbukŋan yâhâowot sâp yan Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe Simion mem heweweŋ tuhumu yawuâk opon kâmbukŋan yâhâop. Yâhâ kinmu Maria yet Yosepŋe Anitâhât den lâum Yesu lâum yâhâowot. 28 Yâhâmûtâ ekyotgomu nanyetŋe waŋmutâ lâum yuwu sâm Anitâ mepaeop.

29 “O Kutdâ pato, gâŋe nânġânihirâ yiwereŋe Isirae nengât tihitnenŋe otbuap yâk eksangât biwine huruŋ yap. Yakât otmâ inâk ki mumbom. 30-31 Yâhâ naom yu pato otmu lohimbî âlâ me âlâŋe yâkâlen biwinnenŋaŋe kepeim mannom yan gâŋe nengât tihitnenŋe otmâ manman âlepŋan mem katnenekdâ manmâ yâhânom. 32 Yâhâ pâku lohimbîŋe manman âlepŋahât mâtâp ekmâ watnomaihât gâhât laŋingane biwiyenjan pilâmu haŋ sâyŋgiwuap. Yawu otmâ yâkâlen biwiyenŋaŋe kepeim Isirae nengât heroŋe nânġâninginomai.” Yawu sâop.

33 Yesu lâum yawu sâm Anitâ mepaemu, âwâŋe mâmâŋaŋe nânġâmûtâ âlâ kândâkdâ olop. 34 Yawu otmâ Anitâŋe yâk yetgât nânġâyitgâkgât Simionŋe ulitguop. Yawu otmâ mâmâŋe yuwu sâm ekuop.

“Sâmune nânġâ. Nen Isirae lohimbîŋe nangahât nânġâmâmâ hionaknomgât Anitâŋe sâm kalop. Nombotŋe yâkâlen biwinnenŋaŋe kepeim manmâ manman kârikŋahât pat yakât bulâŋe menom. Yâhâ nombotŋeâmâ yâk betbanjim hiliwahonomaihât pat mannomai. 35 Yawu manŋetâ Anitâŋe ikŋe

kai toka sâmbu senyerjan katmu kinbuap. Katmâ kinmu sâmbu ge katnomai ya yengât topyerje mem tetewuap. Yawu gârâmâ kuwetâ mumbuap yan we bâle pato nângâuwat. Yawu.” Yawu sâmbu ekuop.

³⁶Otmu Simionje den yawu sâmbu ekuop sâmbu yanâk imbi sombo âla Anitâhât den sâmbu tetem lohimbi ekyongom manopje mem teteyehop. Imbi sombo yakât topje yuwu. Imbi yakât kutje Ana sâmbu, yâhâmâ Panue baratje, Asehât senâmbâ gâtje. Yâkje lokjeit miakmâ manmutâ yambu 7 pesuk sâmbu lokje muop. ³⁷Lokje mumu ikje kambut manmâ gamu yambu 84 pesuk sâmbu. Yâhâ imbi sombo yanje omoje hilâmje opon kâmbukjan tatmâ Anitâ mepaeminiop. Otmu sâmbu sâsâjan sot barak manmâ ulitguminiop. ³⁸Otmu yâkje naom ya mem tetem yâku yawuâk Anitâ mepaep. Otmu Anitâje ikje hoj bawa hângângumu ge Isirae tihityeje otmâ kasalipyerje watyekbuapgât nângâm biwiyerjanje mem manbi ya Yesuhât ekyongop.

³⁹Yâhâ Maria yet Yosepje Anitâhât den tijâk lâum hotom uwanjimutâ pesuk sâmbu opon kâmbukjambâ ge Nasaret kapi Galilaia hânân tawân âwurem ariowot. ⁴⁰Yan ari manmutâ naom ya Anitâje mâmâje otbângimu kânje hâwimu nângân nângânje keterahop.

Maria yet Yosepje Yesu dâim Yerusalem kapiân yâhâowot.

⁴¹Yura yengât Tihit tihit Hombaŋ ya tâlâhumu Yosep yet Mariaje nanyetje orowâk Yerusalem kapiân yâhâwi. ⁴²Sâmbu yan Yesuâmâ yambuje kâiân yâhâp otbângiop. ⁴³⁻⁴⁴Hombaŋ ya ekwetâ pesuk sâmbu lohimbi itoŋ galaŋ kapiyerjehen arim kinbi. Sâmbu yan Maria yet Yosepje nanyetje ki ekmâ lohimbi nombotje orop arap nângâowot. Yawu nângâm yetjiâk Yerusalem kapi pilâm âwurem ariowot. Mâtâwân arim tatwetâ niŋ sâmbu. Emet niŋ sâmbu bukulipyetje yengâlen ba pâinmutâ bialop. ⁴⁵Emet haŋ sâmbu yahatmâ Yerusalem kapiân âwurem ari iowot. ⁴⁶Imutâ haŋ sâmbu pâinmâ opon kâmbukjan yâhâowot. Yâhâ lok Mosehât girem den lohimbi kâsikum yingiminiwi ya yengât denyerje nângâm Yesuŋe topnahât âiyongom talop yan mem teteowot. ⁴⁷Otmu Yesuŋe yâk orop den huhuwi ya lohimbi yan tatbiŋe nângâwetâ âla kândâkdâ olop. ⁴⁸Yâhâ âwâje mâmâjeje mem tetem pârâk pilâowot. Yawu otmâ mâmâjeje yuwu sâmbu ekuop. “Net âwâheit pâingekmutje biatmu gorâ kakjan takait. Gâje wongât otmâ mângâeneleksat?”

⁴⁹Sâmbu sâmbu. “Nâje awoŋnahât nep tuhuan ya emelâk nângâmbâwât. Yamâ wongât pâinnekmâ takawot?”

⁵⁰Yawu sâmbu nângâmutâ ki keterakyitgiop. ⁵¹Yamâ mâmâjejeâmâ nanjahât den ya biwiŋan katmâ nângâm gaop.

Yawu otmâ âwâje mâmâjeje orop Nasaret kapiân âwurem ari manmâ tem lâuyitgim manmâ gam kundenje sânduk sâmbu. ⁵²Otmu Anitâje mâmâjeje otbângimu nângân nângânje keterakmâ heŋgeŋguop. Yawu gamu lohimbje ekwetâ âilonŋo olop.

Yoaneje âi topje kalop

(Mataio 3:1-12; Mareko 1:2-8; Yoane 1:19-28)

3 ¹Roma yengât lok kutdâ âlâ, kutje Tiwerio Sisa sâam, yâk kânângânetâ lohimbi kerek nengât kunnenje pato otmâ galempongomu yambu 15 pesuk sâop. Otmu sâp yan kiap âlâ, kutje Pontio Pilato sâam, yâhâmâ Yuraia ambolipje galempongom manop. Yâhâ lok kutdâ âlâ, kutje Herot, yâhâmâ Galilaia ambolipje galempongom manop. Yâhâ imi je Pilip, yâhâmâ Ituria otmu Taroniti ambolipje galempongom manop. Yâhâ lok kutdâ âlâ, kutje Lisania sâam, yâkneâmâ Awilene kapi ambolipje galempongom manop. ²Yâhâ Anitâhât opon kâmbukjan hotom uminiwi ya yengât kunyeje lok yâhâp manowot, kutyetje Anasi yet Kaipa. Aiop, sâp yan Sakaria nanje, kutje Yoane sâam, yâkne lok ki manmaiângen ari manmâ âi topje kalop. ³Yan manmu Anitâje ikje den biwi jan katmu Yoran to nombot nombot bam gam lohimbi yuwu sâam ekyongop. “Orotmemeyenje bâleje ya kerek betgunjetâmâ toen katyekbom. Toen katyekmune Anitâje tosayenje pilâyingiwuap.” Yawu sâam ekyongop. ⁴Yâhâ emelâk emet inângjan poropete âlâ, kutje Yesaia sâam, Anitâje yuwu sâam ekumu kulempuop tap.

“Lok ki manmaiângen, lok âlâ yan ari manbuap. Lohimbi yâkâlen takanomai ya yuwu sâam ekyongowuap. “Lok kutdâhât mâtâp ya mem piti jet. Otmu mâtâp mewangijet. ⁵Otmu uk sâam huru j sâam, pumje lau je ya kum kilikmâ mem ârândâ j merândâ j tuhu jetâ ya talâk. Otmu mâtâp go j go j ya he j he j gunomai. Otmu mâtâp gâwikje ya mem perere j tuhunomai. ⁶Yawu otmâ Anitâje lohimbi kerek yengât tihityenje otbe sâam oap yakât topje nângânomai.” Yawu sâam ekyongowuap.”

Yesaia je den yawu kulempuop tap yakât bulâ je yamâ Yoanehâlen teteop.

⁷⁻⁸Yoane je den yawu ekyongop sâp yan lohimbi ki ngit je orowâk je yâk je toen mem katnenehâk sâam yâkâlen ariwi. Ari jetâ yekmâ yuwu sâam ekyongop. “Yenâmâ lok perâk je. Ot jetâ bâlem gamap yakât mat je Anitâje me jet sâamu yakât ye jeâmâ ki ngitye jahât otmâ bâle je ya pilai mâne âlep je otbâp. Yawu gârâmâ den yan yu nângânetâ ki ârândâ j oap.

Yawu otmâmâ yuwu mon nângânomai, “Nenâmâ Awarahamgât komot bulâ je mansain. Yakât otmâ Anitâje nengât ki nângâm bâleningimap.” Yawu ki nângânomai. Yakât yuwu sâamune nângânet. Anitâje sâmu kâ t yu je Awarahamgât komot tetenomai hât dop tap. Yawu gârâmâ yenâmâ ya imbiâk sâmai. Yakât mat je hâmbâi menomai.

⁹Yakât den âlâen hâum sâamune nângânet. Emelâk unam sâ t je katmu tap. Yâhâ nak âlâhât bon je ki kinbuap yamâ kârâm panmu ge

mum hâlâlân sâmu kâlâpņe sewuap. Yenâmâ nak yakât dop otmâ mansai.”

¹⁰Yawu sâm ekyongomu yuwu sâm âikuwi. “Nenņe wuân otmunņe ârândân otbuap?”

¹¹Sâņetâ sâop. “Lok âlâ me âlâ hâk katipņe yâhâp tatyņgiwuapņe bukulipyeņe âlâ me âlâ umburuk mannomai ya yekmâmâ âlepņe âlâ ya yinginomai. Otmu sotgât po manmai ya gurâ yawuâk nembe kalem otyinginomai.” Yawu sâop.

¹²Yawu sâm ekyongomu takesi meme lok nombotņe yawuâk toen mem katnenehâk sâm yâkâlen taka yuwu sâm âikuwi. “Lok pato, nenņe wuân otmunņe ârândân otbuap ya eknongorâ nâņgâne.”

¹³Sâņetâ sâop. Kunlipyeņe “Takesihât dop yuwu meņet” sânomai yawuâk menomai. Yeņe andemņe ya waņgim âlâ torokatmâ ki menomai.”

¹⁴Yawu sâm ekyongomu Roma yeņgât tembe lâu yawuâk yâkâlen taka yuwu sâm âikuwi. “Girawu naņgat? Nenņeâmâ wuân otmunņe ârândân otbuap?” Yawu sâwi.

Sâņetâ sâop. “Yeņe lok ki mem âlâlâ tuhuyekmâ kombo meyinginomai. Otmu tewetsenņe yinginetgât ki hakyenjan sânomai. Otmu âi memai yakât hâmeņahât kunlipyeņe puluhuyeknomai yakât nâņgâņetâ ârândân otbuap. Yawu.” Yawu sâm ekyongop.

Yoaneņe lohimbi ya Yesuhât ekyongop.

¹⁵Yawu sâm ekyongomu nâņgâņetâ âlâ kândâkdâ otmu nâņgâm yuwu sâwi. “Anitâņe ikņe hoņ baweņe hâņgângumu ge tihitnenņe otbuap ya Yoane mon?”

¹⁶Yawu sâņetâ nâņgâm yuwu sâm ekyongop. “Yeņe orotmemeyeņe bâleņe betbaņgiņetâmâ toen katyekbom. Lok âlâ irak betnehembâ âi topņe katbuap yâhâmâ wâtņe pato tatbaņgiap. Yakât otmâ nâņe yâkât itâkat ya mem kâpekâm golewaņgiwomgât dop ki tap. Otmu tânguowomgât dop gurâ ki tap. Nâņeâmâ yâkât amutgen manmâ yâhâwom. Yâkņeâmâ Wâtgât mâmâņahât Heak hâņgângumu ge mem ketetyekbuap. Nombotņe manman âilongôân mem katyekbuap. Yâhâ nombotņeâmâ hâhiwin kakņan katyekmu mannomai. ¹⁷Otmu den âlâen hâum sâwe. Yeņeâmâ sot ekmâ mem kiwilim komot ikņiâk ikņiâk katmai. Neneņahât pat otmap ya konohân mem hâwurujetâ tatmap. Yâhâ ki neneņahât pat otmap yamâ mem pilâmai. Yakât dopņeâk yâkņe taka biwinenņahât topņe ekmâ mem kâsipngowuap yakât topņe yuwu. Yâkât tem lâum manmâ yâhânom yamâ ikņan mem torokatnenekbuap. Yâhâ nombotņe yâkât hâkâņ otmâ betbaņgim manmai yamâ watyekmu kâlâwân kioņmâ hâhiwin nâņgâmbisâi.” Yawu sâop.

¹⁸Yâhâ Anitâņe tihityeņe otbe sâm oap yakât den pat âlepņe ekyongop. Yawu otmâ orotmemeyeņe bâleņe betbaņgiņet sâm den âlâlâ ekyongom eņgatyenjan giop.

Herotŋe otmâ hilipguop.

¹⁹Sâp yan lok kutdâ, kutŋe Herot sâŋ, yâkŋe imiŋahât betŋehen kionmâ kahaŋe, kutŋe Herotia sâŋ, ya miop. Otmu orotmeme bâleŋe topŋe topŋe otmâ gaop. Yakât otmâ Yoaneŋe ekmu bâlemu yakât girem den ekuop. ²⁰Girem den ekuop ya nâŋgâmu bâlemu imbiâk mem pâi emetŋan katmu talop. Yawu otmâ tosa âlâ miop.

Yoaneŋe Yesu mem toen kalop.

(Mataio 3:13-17; Mareko 1:9-11)

²¹Yoaneŋe toen mem katnenehâk sâŋ lohimbî kiŋgitŋe orowâkŋe yâkâlen ariwi. Yâkâlen ariŋetâ toen mem katyehop. Sâp yan Yesu gurâ yawuâk yâkâlen ariop. ²²Arimu toen mem katmu Anitâ mepaeop. Yawu otmu himbim pâroŋ sâmu Anitâhât Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe kembâ hâtŋum Yesu kakŋan ge mâmâŋe otbaŋgiop. Yawu otmu himbimâmbâ Anitâŋe yuwu sâop. “Gâ nine nanne kambiamne. Nâ biwinanŋe gâhâlâk nâŋgâm kepeihekman.” Yawu sâop.

Yesuhât tâmbâlippŋahât kutyeŋe

(Mataio 1:1-17)

²³⁻³⁸Topŋe katmâ Anitâŋe Atam Ewa katyelehop. Atamgât nanŋe, Set sâŋ, ya teteop. Setgât nanŋe, Enosi sâŋ, ya teteop. Enosihât nanŋe, Kenan sâŋ, ya teteop. Kenangât nanŋe, Mahalali sâŋ, ya teteop. Mahalalihât nanŋe, Yaret sâŋ, ya teteop. Yaretgât nanŋe, Enok sâŋ, ya teteop. Enokgât nanŋe, Metusela sâŋ, ya teteop. Metuselahât nanŋe, Lamek sâŋ, ya teteop. Lamekgât nanŋe, Noa sâŋ, ya teteop. Noahât nanŋe, Sem sâŋ, ya teteop. Semgât nanŋe, Arapasat sâŋ, ya teteop. Arapasatgât nanŋe, Kenan sâŋ, ya teteop. Kenangât nanŋe, Sela sâŋ, ya teteop. Selahât nanŋe, Ewe sâŋ, ya teteop. Ewehât nanŋe, Pelek sâŋ, ya teteop. Pelekgât nanŋe, Lahau sâŋ, ya teteop. Lahauhât nanŋe, Seruk sâŋ, ya teteop. Serukgât nanŋe, Neho sâŋ, ya teteop. Nehohât nanŋe, Tara sâŋ, ya teteop. Tarahât nanŋe, Awaraham sâŋ, ya teteop. Awarahamgât nanŋe, Isaka sâŋ, ya teteop. Isakahât nanŋe, Yakop sâŋ, ya teteop. Yakopgât nanŋe, Yura sâŋ, ya teteop. Yurahât nanŋe, Peresi sâŋ, ya teteop. Peresihât nanŋe, Hesoron sâŋ, ya teteop. Hesorongât nanŋe, Arani sâŋ, ya teteop. Aranihât nanŋe, Aramin sâŋ, ya teteop. Aramingât nanŋe, Aminarap sâŋ, ya teteop. Aminarapgât nanŋe, Nason sâŋ, ya teteop. Nasongât nanŋe, Salamon sâŋ, ya teteop. Salamongât nanŋe, Boasi sâŋ, ya teteop. Boasihât nanŋe, Owet sâŋ, ya teteop. Owetgât nanŋe, Yese sâŋ, ya teteop. Yesehât nanŋe, Dawiti sâŋ, ya teteop. Dawitihât nanŋe, Natan sâŋ, ya teteop. Natangât nanŋe, Matat sâŋ, ya teteop. Matatgât nanŋe, Mena sâŋ, ya teteop. Menahât nanŋe, Melia sâŋ, ya teteop. Meliahât nanŋe, Eliakim sâŋ, ya

teteop. Eliakingât nanje, Yonam sâam, ya teteop. Yonamgât nanje, Yosep sâam, ya teteop. Yosepgât nanje, Yura sâam, ya teteop. Yurahât nanje, Simion sâam, ya teteop. Simiongât nanje, Lewi sâam, ya teteop. Lewihât nanje, Matat sâam ya teteop. Matatgât nanje, Yorim sâam, ya teteop. Yoringât nanje, Eliese sâam, ya teteop. Eliesehât nanje, Yosua sâam, ya teteop. Yosuahât nanje, Ere sâam, ya teteop. Erehât nanje, Elimatam sâam, ya teteop. Elimatamgât nanje, Ati sâam, ya teteop. Atihât nanje, Meliki sâam, ya teteop. Melikihât nanje, Neri sâam, ya teteop. Neri hât nanje, Salatie sâam, ya teteop. Salatiehât nanje, Seruwawe sâam, ya teteop. Seruwawehât nanje, Lesa sâam, ya teteop. Lesahât nanje, Yoanan sâam, ya teteop. Yoanangât nanje, Yota sâam, ya teteop. Yotahât nanje, Yosek sâam, ya teteop. Yosekgât nanje Semen sâam, ya teteop. Semengât nanje, Matatia sâam, ya teteop. Matatiahât nanje, Mata sâam, ya teteop. Matahât nanje, Nahai sâam, ya teteop. Nahaihât nanje, Esili sâam, ya teteop. Esilihât nanje, Nahum sâam, ya teteop. Nahumgât nanje, Amosi sâam, ya teteop. Amosihât nanje, Matatia sâam, ya teteop. Matatiahât nanje, Yosep sâam, ya teteop. Yosepgât nanje, Yanai sâam, ya teteop. Yanaihât nanje, Meliki sâam, ya teteop. Melikihât nanje, Lewi sâam, ya teteop. Lewihât nanje, Matat sâam, ya teteop. Matatgât nanje, Eli sâam, ya teteop. Elihât nanje, Yosep sâam, ya teteop. Otmu Yosepgât yuwu nângâm hilipguwi. “Yosepgât nanje, Yesu sâam, ya teteop.” Yawu gârâmâ Yesu ya Anitânje himbimâmbâ hângângumu ge manop. Otmu Yesu je manmu yambu 30 otbângimu nep topje kalop.

Satanje Yesuhât biwiñahât topje ekbe sâam olop.

(Mataio 4:1-11; Mareko 1:12-13)

4 ¹Anitâhât Wâtgât mâmâñahât Heakje Yesu mâmânje otbângimu Yoran to ya pilâm lok ki manmaiângen ariop. ²Yan ari sot barak manmâ gamu hilâm 40 pesuk sâop. Sotgât po wangimu wâtje houj sâop.

³Yawu otmu Satanje biwiñahât topje nângâwe sâam yuwu sâam ekuop. “Gâ bonjanâk Anitâhât nanje mansat otmuâmâ kât yu sârâ sot otmu nendâ gekbe. Yawu otdâ yanâmâ gâ bonjanâk Anitâhât nanje bulâje mansat sâwom.” Yawu sâam ekuop.

⁴Sâmu sâop. “Âlepje yarâke yamâ benje Anitâhât den âlâ yuwu tap.

“Anitânje haonmâ ârândânj tihitnenje otmap. Yawu gârâmâ sotjak konok wâtnenje miangim manmâ yâhânomgât dop ki tap. Yamâ wongât? Anitânje den sâam ningimap ya gurâ lâum yâhânom. Yawu otmunje ârândânj otbuap yakâ.”

Den yawu tap yakât otmâ gâje den eknohoat ya ki nângâwom.” Yawu sâop.

⁵Yawu sâmu pumje gip gipnan dâim yâhâop. Dâim yâhâm yanâmâ hânje hânje lok kutyeje pato ya yengât senje âlâlâ dondâ tatyinjiop ya

tiripgum yuwu sâmu ekuop. ⁶“Senje âlâlâ tatmâ arap enda eksat? Nâje yukât kunyeje manman. Otmu yu kerek nâhât pat oap. Yakât otmâ lok âlâ me âlâje galemeyeje katnek sâmu eknohonomai yamâ âlepje galemeyeje katbom. Yamâ nâhât wahap. ⁷Yakât otmâ gâje nâ mepaenekbuat yanâmâ galemeyeje katgekmune senje âlâlâ yu gâhâlâk hârok otbuap.” Yawu sâop.

⁸Sâmu sâop. “Maij, Anitâje den âlâ sâop ya yuwu tap.

“Anitâ pato konohâk tap. Yâk konok mepaenom. Otmu yâkât den konohâk tem lâum hoj bawaŋgim mannom.”

Den yawu tap. Yakât otmâ gâje den eknohoat ya lâuwomgât dop âlâ ki tap.” Yawu sâop.

⁹⁻¹¹Yawu sâmu yanâk Satanje dâimu Yerusalem kapi pato yakât opon kâmbukŋahât gimbâŋan yâhâowot. Yâhâm Satanje yuwu sâmu ekuop. “Anitâje sâmu den âlâ kulemgui ya yuwu tap.

“Kâlân kâihan teŋ sâmapgât Anitâjeâmâ aŋelolipje hâŋgânyongomu ge tihitge otjetâ ki hiliwahowuat.”

Den yawu tap. Yawu gârâmâ gâmâ bulâŋanâk Anitâhât nanje mansat otmuâmâ yupâ soŋ pilâm kioŋ. Kioŋdâ ki gohowuap. Yâhâ gekmâ yuwu nâŋgâwom. “O, bulâŋanâk lok yuâmâ Anitâhât nanje mansap.” Yawu sâwom.”

¹²Sâmu purik pilâwaŋgim sâop. “Bâiŋ, den âlâ yuwu tap.

“Anitâje tihitnenje otmap. Yakât otmâ “Ihilâk otbe,” ki sânom.”

Den yawu tap yakât otmâ gâje den eknohoat ya nâŋgâmunne tâŋât oap.” Yawu sâop.

¹³Yawu sâmu Satanje pilâm sâp girawuân topje mem tetewom nâŋgâm manop.

Yesuje topje katmâ den kâsikum yinŋiop.

(Mataio 4:12-17; Mareko 1:14-15)

¹⁴Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakje Yesu mâmâje otbaŋgimu lok ki manmaiângembâ Galilaia hânân âwurem ariop. Âwurem ariop yakât den pat kapi ambolipŋaje sâmu haok tuhuŋetâ kapi tipi tapi tatmâ arap ya ambolipje kerekje nâŋgâwi. ¹⁵Yawu otmâ miti emetje ârândâŋ ari den kâsikum yinŋimu heronje otbaŋgiwi.

Nasaret kapi ambolipŋaje Yesuhât nâŋgâŋetâ giop.

(Mataio 13:53-58; Mareko 6:1-6)

¹⁶Yawu otmâ ikje kapi Nasaret yan ariop. Otmu tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâp ârândâŋâk miti emetjan yâhâ Anitâ mepaeminiop yawuâk olop. Emelâk Anitâje poropetelipje ekyongomu Miti pepaen kulemgui ya sâlikuwe sâmu yahatmâ kinop. ¹⁷Yahatmâ kinmâ poropete Yesaije pepa kulemguiop ya waŋetâ miop. Mem gahaem ekmâ den yuwu kulemguiop ya mem teteop.

18-19 “Kutdâhât Wâtgât māmâñahât Heakñe māmâñe otnihim âi yuwu sâm nihiop. Lohimbi biwiyeñe orotok sâmu mansai ya yengâlen ari den pat âlepñe ekyongowom. Yâhâ lohimbi umatñe kakñan mansai yâk holañyekbom. Yâhâ lohimbi senyeñe bok sâsâñe ya heñgemyongomune senyeñe hâreakmu eknomai. Yâhâ lohimbi mem âlâlâ tuhuyekñetâ hâhiwin nâñgâmai ya mem hewewej tuhuyekmune biwi herone nâñgânomai. Yâhâ Kutdâñe lohimbi nâñgâyîngim tihityeñe otmâ manman âlepñan katyekmu manmâ herone nâñgâwanjînomai yakât sâp tâlâhuap yakât den pat ekyongowom. Yawu.”

20 Den ya sâlikum pepa ya mem goñgoñgum hoñ bawa âlâ wañmâ ge talop. Ge tatmu miti emetñan tatbi kerekñe denñe nâñgâne sâm ândâp katbi. 21 Ândâp katñetâ yuwu sâm ekyongop. “Den sâlikum ekyongomune nanjai yukât bulâñe yiwereñe teteap.”

22 Yawu sâm ekyongomu yâkât nâñgâñetâ yahatmu den âlonço eknongoap sâm nâñgâñetâ âlâ kândâkdâ olop. Yawu olowâke yamâ nombotñe yâkât nâñgâñetâ gemu yuwu sâwi. “O yu Yosep nanje yukâ.”

23 Yawu sâñetâ yuwu sâm ekyongop. “Hâmbâi yeñe yuwu sâm eknohonomai. “Lohimbi heñgemyongomat gârâmâ gike tânahô.” Otmu den âlâmâ yuwu sâm eknohonomai. “Kapanaum kapiân kulem mem gat yakât den pat sâñetâ nâñgâmain. Yukât otmâ yuân yawuâk mendâ ekne.” Yawu sâm eknohonomai. 24 Yakât otmâ yuwu sâmunne nâñgâñet. Anitâhât poropetelipñe kapi âlâen ari yâkât den kâsikum yîñgîñetâ nâñgâñetâ bulâñe otmap. Yâhâ yâk hep torehenlipyeñe den kâsikum yîñgîñetâ nâñgâñetâ tâñât otmap.

25 Yakât den âlâ torokatmâ sâmunne nâñgâñet. Emelâk Anitâhât poropete, Isirae lok âlâ, kutñe Elia sâm, ya manop. Sâp yan emet pato kinmu yambu kalimbu otmu emetsenñe nombolân konok ya pesuk sâop. Yawu otmâ sot biatmu lohimbi kerekñe poyeñahât otmâ manbi. 26 Otmu sâp yan Isirae lohimbi yengâlen imbi kambut sesengâlâk manbiâke yamâ Anitâñe Elia ekumu ikñe kapi pilâm Sarepat kapi Siron hânân tap yan imbi kambut âlâ manop yâkâlen ariop. Yâkâlen arimu Anitâñe kambut ya tângumu yâkñe Elia sot um wañminiop.

27 Den âlâ torokatmâ sâmunne nâñgâñet. Anitâhât poropete âlâ, kutñe Elisa sâm, manop, sâp yan Isirae kapi ambolipñe sesengâlâkñe hâk bâle otbi. Otmu yâk yengâlen gâtñe ki âlepñe otbi. Yâhâ lok âlâ, kutñe Naman sâm, yâhâmâ Siria hânân gâtñe, yâk konok âlepñe olop.” Yawu sâm ekyongop.

28 Yawu sâm ekyongomu miti emetñan tatbiñe nâñgâñetâ bâlemu kuk bâleñe otbi. 29 Yawu otmâ yahatmâ kapi betñehen hem bâleñe tap yapâ hâpuñetâ giâkgât Yesu mem gewi. 30 Mem gewi yamâ Anitâñe māmâñe otbañgimu pilâyekmâ âlâengen ariop.

Yesuŋe Kapanaum kapiân ari den kâsikum yingioip.

(Mareko 1:21-28)

³¹Yapâ pilâyekmâ kapi âlâ Galilaia hânân tap, kutŋe Kapanaum sâm, yan ariop. Otmu tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen miti emetŋan yâhâ den kâsikum yingioip. ³²Den kâsikum yingimu nângâŋetâ âlâ kândâkdâ otmu yuwu sâwi. “Lok yuŋe Anitâhât sâtŋât otmâ den kâsikum ningiap. Nângâmunŋe yawu oap.” Yawu sâwi.

³³⁻³⁴Yâhâ lok âlâ weke bâleŋaŋe mem mângâemu manminiop yaŋe miti emetŋan tatmâ Yesuhât denŋe nângâop. Yawu otmâ weke bâleŋaŋe biwi nângân nângânŋe mem purik pilâmu kârikŋan halahum yuwu sâop. “Bâe, Yesu Nasaret amboŋe. Gâ wongât nâhâlen takat? Hilipnohowe sâm takat me? Gâhât topge naŋgan. Gâmâ Anitâhât nanŋe bulâŋe mansat. Otmu Anitâŋe hângângohomu nâ bukulipne orowâk hilipnongowe sâm gion.” Yawu sâop.

³⁵Yawu sâmu yuwu sâm sâwaŋgiop. “Kâmbukŋe. Gâ gaiakmâ ba ari.” Yawu sâmu weke bâleŋe yaŋe gaiakmâ ba arimu lok ya senŋe gâwâŋ gâwâŋ sâmu lauŋe barakŋanak pato otmâ ge iop.

³⁶Yawu otmâ ge imu ekŋetâ sâtŋe otmu yuwu sâm alahuwi. “Bâe, wâtŋe pato tatbaŋgiap yakât otmâ weke bâleŋe sâwaŋgimu tem lâuwangim gaiakmâ ba arap.” Yawu sâwi. ³⁷Yakât den pat ya sâm haok tuhuŋetâ kapi nombot nombot huhum liŋgarakmâ arimu lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe nângâwi.

Yesuŋe sâmu Simon hewunŋe âlepŋe olop.

(Mataio 8:14-17; Mareko 1:29-34)

³⁸Yesuŋe yahatmâ miti emetŋambâ gem ariop. Ari lok âlâ, kutŋe Simon Petoro, yâkât hewunŋe mesek pato kumu hâkŋe kâlâp otmu im talop. Yakât ekuŋetâ emelan yâhâop. ³⁹Emelan yâhâm ekmâ yan mesek ya sâwaŋgimu hâkŋe sânduk sâop. Yawu otmu imbi yaŋe yahatmâ sot um yingimu newi. ⁴⁰Um yingimu nem tatŋetâ emetsenŋe purik sâop yan sombemân yâhâ kinop. Kinmu kapi ambolipŋe kundat âlâlâ otbi ya lâuyekmâ yâkâlen ariwi. Yawu otŋetâ kunyeŋan mem hêngemyongop. ⁴¹Otmu weke bâleŋe watyekmu gaiakmâ ari kârikŋan halahum yuwu sâwi. “Gâ Anitâhât nanŋe.” Yawu sâwi yakât otmâ Yesuhât topŋe sâm tetem lohimbi ekyongomaihat kuyingioip.

Yesuŋe den pat âlepŋe ya Yuraia lohimbi ekyongop.

(Mareko 1:35-39)

⁴²Emet haŋ sâmu emelambâ gem lok biaengen ariop. Arimu kapi ambolipŋaŋe pâinŋetâ biatmu kapi ya pilâm betŋan watmâ ariwi. Ari mem tetem pilânenekmâ âlâengen arimap sâm mem alitbi. ⁴³Mem

alitetâ yuwu sâ m ekyongop. “Nâ kapi ârandân ari Anitâhât den kâsikum yingimune lâum mannomai yakât hângânnohomu gewan.” Yawu sâop.

⁴⁴Yawu sâ m Yuraia hânân kapi tipi tapi tatmâ arap yan ari miti emetje ârandân yâhâm gem den kâsikum yingiop.

Yesuje hoj bawalipnje nombotnje meyehop.

(Mataio 4:18-22; Mareko 1:16-20)

5 ¹Hilâm âlâen Yesuje Genesaret dengân ginjan ari kinop. Ari kinmu lohimbi dondâne Anitâhât den nângâne sâ m yâkâlen ari mem hawam mewam tuhuwi. ²Yawu otjetâ wanga yâhâp talop yakât ambolipnaje wangaembâ gem ijan itâne pirim kinbi. ³Pirim kinjetâ Yesuje lok âlâ, kutje Simon sâ m, yâkât wangaen yâhâm yuwu sâ m ekuop. “Ga puli kujetâ endun bane.” Yawu sâmu puli kum endun banjetâ lohimbi yaje dengân ginjan ge tatbi. Ge tatjetâ Yesuje yahatmâ wanga hâmejan yâhâ kinmâ den kâsikum yingiop. ⁴Den kâsikum yingimu pesuk sâmu Simon yuwu sâ m ekuop. “Dengân tânâmjan ba ijan itâne pilânetâ gemu ijan dondâne yakât kâlehen kutakulakjetâmâ mem dâinetâ gawuap.”

⁵Sâmu sâop. “Lok pato, nenje omoje ijan itâne pilâmunje giap yamâ ijan âlâ ki miain. Yawu gârâmâ gâhât den ya lâum yâhâpne ba ijan itâne ihilâk pilâmunje gewuap.” Yawu sâop. ⁶Yawu sâmu ijan itâne pilânetâ gemu ijan dondâhâlâk yakât kâlehen kutakulakjetâ mem dâinetâ tiririk sâ m tok sâwe sâ m olop. ⁷Tok sâwe sâ m otmu yanjak benje bukulipyenje wanga âlâen kinbi ya sânetâ ga tânyongowi. Tânyongojetâ ijan itâne ya mem dâinetâ wanga yâhâp pik sâmu guhulakde sâ m olowot.

⁸⁻¹⁰Yawu otmu Petoro otmu bukuyâhâtje, imi ata, kutyetje Yakowo yet Yoane, Yeweri nanyâhâtje, yâkne ijan dondâ ya ekjetâ âlâ kândâkdâ olop. Ekjetâ âlâ kândâkdâ otmu yakât otmâ Simon Petoroje Yesu mepaem yuwu sâop. “Maij, Kutdâ, mat oarâke. Gâmâ lok âlepne. Yawu gârâmâ nâmâ lok bâleje. Yakât otmâ nâne hâmehan kinbomgât dop bia.”

Sâmu sâop. “Biwi yâhâp ki ot. Yiwereje ijan dâiat. Yâhâ hâmbâi lok meyekdâ nâhâlen biwiyenaje kepeim mannomai.” ¹¹Yawu sâ m ekumu puli kujetâ wanga ya dengân ginjan yâhâmu yan âiyenje pilâm Yesuhâlen torokatjetâ orowâk manbi.

Lok âlâ hâk bâle tetewangimu manop ya Yesuje hengeguop.

(Mataio 8:1-4; Mareko 1:40-45)

¹²Yesuje kapi ya pilâm âlâen arimu lok âlâ hâk bâle kârikne tetewangimu manopne Yesu ekmâ yan gotjan bam yuwu sâ m âikuop. “Lok pato, gâne sârâ kundat topne topne biatningiwuapgât dop tap. Yawu sânetâ nanjan. Yakât otmâ nângânihirâ hâk bâle yuje pesuk sânihiâkgât nanjan.” Yawu sâ m âikuop.

¹³Sâmu sâop. “Nângâhiahian. Âlepŋe, walipgohomune hâk bâle biatgihiâk.” Yawu sâm walipgumu yanâk biatbangimu âlepŋe olop.

¹⁴Yawu otmu Yesuŋe yuwu sâm ekuop. “Gâ otgihian yukât den pat bukulipge ki ekyongowuat. Hotom umai yengâlen konok ari ekyongowuat. Ekyongom yan Moseŋe hotom u uhât girem den kulemuop ya watmâ kinmâ Anitâhât hotom umbuat. Hotom umbuat ya ekmâmâ lohimbije hâk bâle biatgihiap yukât topŋe nângânomai.” Yawu sâm ekumu ariop.

¹⁵Yapâ ari iliwetmâ den pat ya sâm haok tuhuop. Sâm haok tuhumu den pat ya lingarakmâ kapi ârândân arimu lohimbijiŋgitŋe orowâkŋe Yesuhât den nângâne sâm yâkâlen ariwi. Yâhâ lohimbiji kundat otbi gurâ Yesuŋe mem heŋgemnongoâk sâm yâkâlen ariwi. ¹⁶Yâkâlen ari mem hawam mewan tuhuŋetâ yakât pilâyekmâ lok biaengen ari Anitâ orop den olowot.

Yesuŋe lok pareŋe yâkât tosaŋe pilâwangiop.

(Mataio 9:1-8; Mareko 2:1-12)

¹⁷Hilâm âlâen Yesuŋe lohimbiji den kâsikum yingŋiop. Yawu otmu Parisaio lok otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi ya nombotŋe kapi âlâlâ Galilaia otmu Yuraia hânân tatmâ arap ya pilâm yâkâlen ariwi. Yâhâ nombotŋe âlâmâ Yerusalem kapi pato yapâ ariwi. Kapi âlâlâ ya pilâm lohimbiji yâk yengâlen ari tatmâ yâk orop oset guset otmâ kinbi. Yawu otŋetâ Anitâŋe Yesu mâmâŋe otbangimu lohimbiji heŋgemyongowuapgât dop teteop. ¹⁸Sâp yan lok pareŋe âlâ mem gerelân katmâ lâum yâkâlen ariwi. Lâum ariŋetâ lohimbiji dondâŋe emet umbiŋan kinmâ mâtâp maŋguyingŋiwi. ¹⁹Mâtâp maŋguyingŋiŋetâ yakât otmâ yâk yengâlen hâum pâpŋuwi. Hâum pâpŋum mâtâpgât pâinmâ emet gimbâŋan getek getek lâum yâhâwi. Yâhâ emet gimbâŋe mem kusatmâ mem katŋetâ lohimbiji hohetyeŋan Yesuhât gotŋan giop. ²⁰Otmu Yesuhâlen biwiyenâŋe kepeiwi yakât topŋe ekmâ lok pareŋe ya yuwu sâm ekuop. “Anitâŋe tosahe yiwereŋe pilâhihiap.”

²¹Yawu sâmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi otmu Parisaio yâkŋe nângâŋetâ bâlemu biwiyenâŋe ekmâ yuwu sâm ekyongop. ²²“Yeŋe nâ nekŋetâ lok bâleŋe otmune biwiyenâŋe yawu nanŋai. Yakât nângâmune ki ârândân oap. ²³Wuân âi tuhummune ekŋetâ dopŋan otbuap? Yuwu mon sâm ekuwom. “Nâŋe tosahe pilâhiahian.” Yawu sâwom me? Me “Gâ getek yahatmâ geretge lâuakmâ ari,” sâwom. ²⁴Yakât nine topne yuwu sâmune nângâŋet. Nâ Anitâŋe hângânnohomu gewangât tosaŋe pilâyingim mansan. Anitâŋe âi sâm nihiop yukât topŋe ekmâ nângâŋetgât oan.” Yawu sâm ekyongop.

Yawu sâm ekyongom topŋe ekmâ keterakŋetgât lok pareŋe ya yuwu sâm ekuop. “Gâ yahatmâ geretge lâuakmâ emetgan ari.” Yawu sâop.

²⁵Yawu sâmu in yawu yahatmâ Anitâ mepaem geretje lâuakmâ emetjehen ariop. ²⁶Arimu lohimbî hâlânjâmâ kinbiñe Yesuñe Anitâhât wâtñan kinmâ nep miop ya ekjetâ âlâ kândâkdâ otmu Anitâ mepaem yuwu sâwi. “Âun yukârâmâ wahap ki orotje tetemu eksain.” Yawu sâwi.

Yesuñe hoñ bawañe âlâ miop ya kutje Lewi.

(Mataio 9:9-13; Mareko 2:13-17)

²⁷Otmu Yesuñe emelambâ gem ariop. Ari takesi meme lok âlâ, kutje Lewi sâmu, yâkñe tewetsenñe emetñan tatmu ehop. Tatmu ekmâ yuwu sâmu ekuop. “Ga. Nâhâlen torokatdâ orowâk mandehât nanñan.” ²⁸Yawu sâmu ekumu Lewiñe tewetsenñe meminiop ya pilâm yahatmâ Yesuhâlen torokatmu orowâk ariowot. ²⁹Yawu otmâ Lewiñe Yesuhât heroñe nânñgâwânjim dâimu emetñan yâhâowot. Emetñan yâhâmutâ takesi meme lok otmu lok nombotñe meyekmu ganjetâ sot pato uyingimu newi. ³⁰Nem tatñetâ Parisaio lok otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwiñe belângen kinmâ yekmâ nânñgâñetâ bâlemu hoñ bawalipñe yuwu sâmu âiyongowi. “Wongât Yesuñe takesi meme lok otmu lok bâleñe yu orop menduhuakmâ lau konok nai?”

³¹Yawu sâmu âiyongoñetâ Yesuñe den ya nânñgâm Parisaio yuwu sâmu ekyongop. “Den âlâen hâumu sâmune nânñgâñet. Lok mesekyeñe bianje dokta yengâlen ki arimai. ³²Yâhâ lok kundatyeñe orop me hâhiwin teteyingimap yañe konok dokta yengâlen arimai. Yakât topñe yuwu sâmune nânñgâñetâ keterahâk. Yengâlen gâtñe nombotñe yuwu sâmai. “Nen lok âlepñe, nen orotmemenenñe âilongo dondâ otmâ mansain.” Yawu sâmu pâlâmñe manmai. Lok yawuya yengât sâmu ki gewan. Yeñe lok bâleñe sâmu kewilâyekñetâ belângen manmai yawuyañe orotmemeyeñe bâleñe pilâm Anitâhâlen biwiyeñe kepeim denñe lâumu bulâñe mem teteñetgât gewan.” Yawu sâop.

Yesuhât hoñ bawalipñe sot barak ki manminiwi.

(Mataio 9:14-17; Mareko 2:18-22)

³³Yesuñe den yawu sâmu ekyongomu lok nombotñe yuwu sâmu ekuwi. “Yoane bukulipñe otmu Parisaio lok nombotñe Anitâhât âi menehât nânñgâm yâkâlen biwiyeñe hikum sot barak manmâ Anitâ mepaem manmai. Yamâ gâhât hoñ bawalipganeâmâ sot kutakamai.”

³⁴Sânjetâ sâop. “Yakât den âlâen hâumu sâmune nânñgâñet. Lok patoñe imbi miakbe sâmu bukulipñe meyekmu orowâk tatmâ sot um nem heroñe otnomai. Heroñe otnomaiân sot barak ki tatnomai. Yâhâ hâmbâi mâne kasalipyeñe taka bukuyeñe kuñetâ mumbuap yanâmâ enñat hako nânñgâm sot barak mannomai. ³⁵Yakât yuwu sâmune nânñgâñet. Yiwereñeâmâ nâ orowâk mansain yakât otmâ sot barak ki mansai. Hâmbâi mâne nâ nohoñetâ mumbom sâp yan enñat hako nânñganomai.” Yawu sâop.

³⁶Otmu orotmeme embânjan otminiwi ya otmu iknje orotmeme ânje kâsikum yingiop yanje ki lâuahop. Yakât otmâ yâhâp yâhâp menduhum lâunomaihât dop ki olop. Yakât topnje nângânetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Nen sot me salup me âlâlâ une sâm hâpu golâenâk mânunjmâ titâkum umain. Gârâmâ hâpu tekarjan mânunjmâ kâlâwân katmain yamâ hâpu tekarje ya sem huhumu sot ya golâ kinmap.” Yawu sâop. ³⁷Otmu den âlâen hâum yuwu sâop. “Imbi âlâne lepa dorokum tâk masipguwuap. Masipgum katmu tatmâ hângeje otbuap. Yâhâ yakât kakjan tâk ânje orop menduhum lowaim iri osowuap. Iri osom senje âlâlâ mânunjuap yan dâimu tiririk sâmu tok sâwuap. ³⁸Yakât otmuâmâ nenje tâk âinjanak menduhum lowaimain. Yawu otmain yanâmâ senje âlâlâ umatje mânunjomân yamâ dâimu njirik njirik sâm ki tok sâwuap. Yâhâ hângeje otmu ânje menduhunom yamâ dâimu titâk sâwuap. Yamâ ki orotje. ³⁹Otmu yuwu sâmune nângânet. Imbilipnenjanje senje âlâlâ mem iri âinjan mânunjmâ hikâm arimai ya lândem iri hângeje bâlejan ki mânunjmâ hikâm arimai. Iri âinjahâlâk nângâmai. Yawu.” Yawu sâop.

Yesu hoj bawalipje orop tatmâ nângâ nângâ sâp ya kuwi.

(Mataio 12:1-8; Mareko 2:23-28)

6 ¹Tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Yesu otmu hoj bawalipje âi kalam biwiñambâ gem ariwi. Gem ari mâtâp tânâmjan po irik irik yingiop. Yawu otmuâmâ buku nombotje yengât kalamân sot talop ya mem newi. ²Mem nejetâ Parisaioje yekmâ Yesu yuwu sâm âikuwi. “Moseje girem den kulempuop ya lâum âun yu tatmâ nângain. Yakât girawu otmuâmâ hoj bawalipganje bukulipyenje yengât kalamâmbâ sot mem niai? Ya otjetâ yekmunje bâleap. Yakât otmâ gâne kuyingirâ âlâku ki otnomaihât nângain.” Yawu sâwi.

³⁻⁴Yawu sânetâ purik pilâyingim sâop. “Emelâk embânjan Dawitiye olop yakât den pat sâlikum ki nângâm hejengumai. Yakât topnje nângânetâ keterahâkgât yuwu sâmune nângânet. Dawitiye olop sâp yan hotom uwi ya yengât lok kunje âlâ manop, kutje Awiata sâm. Sâp yan Anitâhât hotom um manbiye banja tuhûm Anitâhât pat sâm katminiwi ya yâkne konok neminiwi. Lok injeâmâ bia. Hilâm âlâen Dawiti otmu iknje tembe lâulipje sotgât bâlejetâ yan ikjak Anitâhât miti emetjan yâhâop. Yâhâmâmâ Awiataje sot kâmbukje sâm kalop ya ihilâk mem niop. Mem nem nombotje talop ya mem tembe lâulipje ge kâsikum yingimu newi. ⁵Yâhâ Anitâne hângânnohomu ge mansan nâmâ tatmâ nângâ nângâ yakât amboje. Otmu yakât bonjeâmâ nâne konok mem teteman.” Yawu sâm ekyongop.

Tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Yesuje lok âlâ hejengguop.

(Mataio 12:9-14; Mareko 3:1-6)

⁶Tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Yesuje miti emetjan yâhâm den kâsikum yingiop. Yâhâ lok âlâ bâteje bonângen mum pâlâmje olop yan

heŋgemyongop. ¹⁹Yâhâ wâtŋe pato tatbaŋgiop yakât otmâ lohimbi in wâiwiŋe âlepŋe otbi. Yakât otmâ lohimbi sambeŋe wâim âlepŋe otnehât mem hawam mewam tuhuwi.

Yesuŋe lohimbi den ekyongop.

(Mataio 5:1-12)

²⁰Yawu otŋetâ Yesuŋe yuwu sâŋ ekyongop. “Den bonŋe sâŋune nâŋgâŋet. Yen senŋe âlâlâhât umburuk otmâ manmai yamâ Anitâhâlen biwiyeŋe kepeiŋetâ tihityeŋe otmâ yâhâwuap. Yakât otmâ tepyeŋe heroeŋe otmu mannomai. ²¹Yâhâ po manmai yen gurâ Anitâŋe sot kâlê yingimu neŋetâ ârândân otyingiwuap. Yakât otmâ tepyeŋe heroeŋe otmu mannomai. Yâhâ we bâle nâŋgâm manmai yenâmâ hâmbâi Anitâŋe mem biwi sânduŋân katyekbuap. Yakât otmâ tepyeŋe heroeŋe otmu mannomai. ²²⁻²³Otmu lok bulâŋe nâhâlen biwiyeŋe kepeim manŋetâ lohimbi nombotŋe hakyen sâŋ mem bâleyeknomai yanâmâ yuwu nâŋgânomai. “Âo, bonŋanâk. Anŋoân emelâk tâmbâlipnenŋe Anitâhât poropete yawuâk otyingietâ bâleop. Otmu âun yu gurâ yawuâk otningimai. Yawu gârâmâ yakât hâmeŋe hâmbâi himbimân manman kârikŋe mem heroeŋe kakŋan mannom.” Yawu nâŋgâm tepyeŋe heroeŋe otmu mannomai.

²⁴Yawu sâŋ ekyongom lohimbi manman sânduŋân manŋetâ tepyeŋe umatŋe otmap ya yeŋgât yuwu sâŋ ekyongop. “Lohimbi senŋe âlâlâ tatyŋgiapŋe hop sambe kakŋan manmai. Yae, hâmbâi manman bâleŋan ari olo gilâp otnomai. ²⁵Yâhâ lohimbi sot pato kakŋan kinmai yaŋe hâmbâi sotgât umburuk otmâ olo gilâp otnomai. Yâhâ lohimbi heroeŋe kakŋan manmai yamâ hâmbâi gilâp amokŋan isem mannomai. ²⁶Otmu den âlâ torokatmâ sâŋune nâŋgâŋet. Emelâk embânân poropete perâkŋe Anitâhât den kelangatmâ papatolipyenê kâityongominiwi. Kâityongoŋetâ ki nâŋgâmâk papatolipyenê heroeŋe otyingiwu. Heroeŋe otyingiwuâke yamâ den perâkŋe sâwi yakât matŋe Anitâŋe yingimu mewu. Yawu gârâmâ lohimbiŋe yeŋgât nâŋgâm heroeŋe otyinginomai yan biwi golâ mannomai. Yâhâ heroeŋe otyinginomai yan lohimbiŋe heroeŋe otningiai yakât otmâ Anitâŋe gurâ yawuâk nenekmu ârândân oap yawu ki nâŋgânomai.”

Kasalipnenŋe buku otyinginom.

(Mataio 5:38-48)

²⁷Yâhâ den âlâ torokatmâ yuwu sâŋ ekyongop. “Sâŋune nâŋgâŋet. Yeŋe kasalipyenê buku otyinginomai. Otmu lohimbiŋe yeŋgât hâkân otmai yâk gurâ yawuâk buku otyinginomai. ²⁸Otmu lok âlâ me âlâŋe Anitâŋe mem bâleyehâkgât lohimbi sait kakyen pilânomai yamâ Anitâŋe lukuleyehâkgât ulitgunomai. Otmu lok âlâ me âlâŋe mem âlâlâ

tuhuyeknomai yamâ yeŋe ya yeŋgât umam sâyîŋginomai. ²⁹Lok âlâ me âlâŋe mângâeyeknomai yan yakât matŋe ki kâpekyîŋginomai. Lok âlâ me âlâŋe amboŋahât bâleŋe hân meyiŋgim yaŋak kiapgâlen yen meyekmâ arinomai. Meyekmâ ariŋetâ mâtâwânâk yeŋe hân âlâkuâk yiŋgiŋetâ pesuk sâwuap. ³⁰Lok âlâ me âlâŋe yu me ya ningiŋet sâm ulityongonomai yamâ in yawu yiŋginomai. Me lok âlâ me âlâŋe senŋe âlâlâ ekmâ kandi meyiŋginomai yakât purik sâm ningiŋet ki sânomai. ³¹Bukulipyenŋe tânyongonŋetgât nâŋgâmai yeŋe gurâ nâŋgâmai dop yawuâk tânyongonomai.

³²Yâhâ lok nombotŋeŋe yen buku otyiŋgiŋetâ yengu yâk konok buku otyiŋginomai yakât Anitâŋe nâŋgâmu ki ârândân otbuap. Yâhâ lok nombotŋeŋe ki buku otyiŋgiŋetâ yengu yawuâk yâk ki buku otyiŋginomai yakât Anitâŋe yen ki lukuleyekbuap. ³³⁻³⁴Yâhâ lok nombotŋeŋe yen orop buku konok manne sâm tânyongonŋetâ yengu yakât matŋe yâk konok tânyongomai. Yawu otmai yaŋe lok bâleŋe bukulipyenŋe orop tânahomai orotmeme ya ki wangiŋuap. Yakât otmâ Anitâŋe yen ki lukuleyekbuap.

³⁵Yeŋe kasalipyenŋe buku otyiŋginomai. Otmu yu me yakât umburuk manmai ya bāt belaiâk yiŋgim yakât matŋe ningiŋetgât ki nâŋgânomai. Yawu otyiŋginomai yanâmâ Anitâ yahat yahatŋe meyekmâ nine nanne baratne sâm tihityenŋe otmu mannomai. ³⁶Anitâŋe yen lok bâleŋe umam sâyîŋgimu yakât matŋe ki miai. Yakât otmâ lohimbî nombotŋeŋe mem âlâlâ tuhuyekŋetâ yengu yakât matŋe ki kâpekyîŋginomai.

Lohimbî yeŋgât den ki sâm hâreyîŋginom.

(Mataio 7:1-5)

³⁷Otmu yeŋe lohimbî yeŋgât den ki sâm hâreyîŋginomai otmuâmâ Anitâŋe gurâ yawuâk yeŋgât ki sâm hâreyîŋgiŋuap. Otmu yeŋe lohimbî yekmâ ki sâm ge katyeknomai otmuâmâ Anitâŋe gurâ yawuâk yen yekmâ ki sâm ge katyekbuap. Yâhâ yeŋe lohimbî yeŋgât tosayenŋe pilâyîŋginomai otmuâmâ Anitâŋe gurâ yawuâk yeŋgât tosayenŋe pilâyîŋgiŋuap. ³⁸Yeŋe lohimbî tânyongom senŋe âlâlâ yiŋginomai otmuâmâ Anitâŋe ya wangim hop sambe yiŋgiŋuap. Iri mânunŋmâ tâtâkumunŋe pik pato otmap yakât dopŋeâk Anitâŋe yiŋgiŋuap. Yakât otmâ Anitâŋe yiŋgimap yakât dopŋeâk yengu yiŋginomai.”

Yesuŋe den âlâen hâum sâm ekyongop.

³⁹Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Lok senyeŋe bok sâsâŋaŋak dâiakmâ arinomai yamâ mâtâp tâpikgum ari hemân kioŋnomai. Kioŋmâ hiliwahonomai. ⁴⁰Otmu naom âlâ me âlâŋe bawapilipyenŋe ki wangiyecknomai. Naom âlâ me âlâŋe yu me yakât topŋe nâŋgâm heŋgeŋgunomai yanâmâ bawapilipyenŋe nâŋgâmai yakât dopŋeâk nâŋgânomai.” Yawu sâop.

⁴¹Den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Gârje bukuhahât senjan wahap tipije tap ya ekbuat. Otmu gike sengan gurâ wahap pato tap ya ki enjakmâ nanġanġimâk bukuhahât yuwu mon sâwuat. ⁴²“Buku. Sengan wahap ya hâlulum pangihwiwe.” Gâ yawu sâwuat otmuâmâ lok perâkġe. Gike sengan wahap pato tap ya hâlulum pilakmâ yanâmâ bukuhahât senjan wahap tatbuap ya hâlulum pilâwanġiwuat. Wongât? Yuwuhât. Gârje gike orotmemehê bâleje yakât nânġârâ tâġât otmap. Yawu gârâmâ bukuharje otmu kiġgoġ otmap ya ekdâ dondâ bâlemap. Yawu otbuat yamâ ekmune ki ârândân otbuap.” Yawu sâop.”

Nak topġe topġe

(Mataio 7:17-20; Mataio 12:33-35)

⁴³⁻⁴⁴Otmu Lohimbije yeje topyeje nanġanġinġetġât Yesuġe den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. Nak esenġe omoġ omoġ pilâmap yanâmâ bonġe bâleje ki kinmap. Yâhâ nak esenġe gimbanġumap yanâmâ bulânġe âlepġe âlâ ki kinmap. Bia yakâ. Yâhâ kiatġe manam ki otmap. Otmu manamġe kiat ki otmap. Otmu ġinġ gârârân yaġe ham ki otmap. Otmu hamġe ġinġ gârârân ki otmap. Yamâ topyeje ikġiâk ikġiâk. ⁴⁵Lok âlâhât biwiġan nânġân nânġân âlepġe me bâleje tatmap ya yawuâk lauġambâ ga takamap. Yakât otmâ lohimbi âlâ me âlâhât biwiyeġan nânġân nânġân âlepġeâk tatmapġe orotmemeyeġe âlepġe otmâ uwawapġe bia manmai. Yâhâ lohimbi âlâ me âlâhât biwiyeġan nânġân nânġân bâleġeâk tatmapġe orotmemeyeġe bâleje otmâ bukulipyeġe mânġeâyekmai. Yawu.”

Lok nânġân nânġânġe orop otmu lok kopa

(Mataio 7:24-27)

⁴⁶Yesuġe lohimbi kinbi ya yuwu sâm ekyongop. “Yeġe “Kutdânenġe Kutdânenġe,” sâm nohonmaiâke yamâ den ekyongoman yamâ ki lâumai. ⁴⁷Yakât otmâ den âlâen hâum sâmune nânġânġet. Lok âlâ me âlânġe nâhâlen ġaġetâ den ekyongomune nânġâm heġġenġum lâumai yaġe dop yuwu manmai. ⁴⁸Lok nânġân nânġânġe orop yaġeâmâ emet tuhune sâm hân kendâm saran kâkâlep yaġe kânânġâm emet tuhuġetâ tiġ tiġâk kinbuap. Yawu gârâmâ mososoġ mem ġâsuk ġâsuk tuhumu emet ya ġiwiġ ġiwiġ sâm ki putuk sâwup. Yenâmâ dop yawuya.

⁴⁹Âlâmâ purik pilâm sâwe. Lok âlâ me âlânġe nâhât den nânġânġetâ nahat otmu betbanġim manmai, lok ya yeġġât topyeġeâmâ yuwu. Lok kopa nombotġaġe emetyeġe tuhune sâm hân kendâm saran kakġeâk kânânġanomai. Yawu tuhuġetâ emet ya saranġe kandi kinbuap. Yakât otmâ mososoġ mem ġâsuk ġâsuk tuhumu emet ya putuk sâm ġe imbuap. Yawu.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuġe hoġ bawa âlâ heġġenġuop.

(Mataio 8:5-13)

7 ¹Yesuġe den yawu ekyongom yapâ pilâyekmâ Kapanaum kapiân ariop. ²Kapanaum kapiân ariop sâp yan Roma tembe lâu yeġġât

kunyeje âlâhât hoj bawaŋe mesek sâtŋan kinop. Yâhâ tembe lâu yaŋe ikŋe nanŋahât nânŋâwaŋgimap yakât dopŋeâk hoj bawaŋe yakât nânŋâwaŋgiop. ³Yakât otmâ “Yesu taka tap,” yawu sâŋetâ nânŋâm tembe lâu yaŋe Yesuŋe ga hoj bawaŋe heŋgeŋguâkgât Yura yengât papatolipyenŋe nombotŋe hânŋânyongomu yâkâlen ariwi. ⁴⁻⁵Ari yuwu sâŋe ekuwi. “Roma tembe lâu yengât kunyeje âlâ nengâlen biwiŋaŋe kepeimu nen orop mansain. Lok yuŋe ikŋe tewetsenŋaŋe lok puluhuyekmu nengât miti emetŋe ya tuhuningiwi. Yakât otmâ denŋe nânŋâm ari tânguwuatgât nanŋain.” Yawu sâwi.

⁶Yawu sâŋe ekuŋetâ nânŋâyŋgimu orowâk ariwi. Ariŋetâ emet ya tâlâhumuâk otmu bukuliŋe hânŋânyongomu Yesuhâlen ba yuwu sâŋe ekuwi. “O lok pato, bukunenŋe yuwu yap. ⁷“Nâ lok âlepŋe bia. Yakât gâŋe nâhât emelan gawuatgât ki nanŋan. mâtâwânâk kinmâ denâk sârâ hoj bawane yu âlepŋe otbuapgât nanŋan. ⁸Yâhâ nâ nineâmâ lok patonahât tem lâuwaŋgim yâkât amutgen manman. Gârâmâ patonaŋe nâ gurâ buku nombotŋe yengât kunyeje sâŋe nihimu manman. Yakât otmâ nânŋe tembe lâulipne âlâ me âlâ yuken me yaken ariŋet sâŋe âlepŋe nâhât tem lâunihim arimai. Me âi wuân me wuân tuhuŋet sâŋe âi yŋgiman ya gurâ âlonŋo tuhumai. Gâmâ lok pato. Yakât otmâ denâk sârâ âlepŋe otbuapgât nanŋan.” Yawu sâŋe den kalop ya bukuliŋaŋe Yesu ekuwi.

⁹Den yawu ekuŋetâ Yesuŋe nânŋâm ewe membe olop. Nânŋâm ewe membe otmu Isirae lohimbi betŋan sâwi ya yuwu sâŋe ekyongop. “Wâtne pato tatnihiap yakât nânŋâm Roma lok yuŋe biwi yâhâp ki oap. Yakât yuwu nanŋan. Isirae yengâlen gâtŋe âlâ me âlânŋe lok yuŋe oap yuwu âlâ ki otŋetâ yekman. Lok yuŋe nâhâlen biwiŋaŋe kepeim den katnihiap yu ekmune âlonŋo oap.” Yawu sâŋe ekyongop. ¹⁰Yawu sâŋe ekyongomu tembe lâu bukuliŋaŋe purik sâŋe yapâ pilâyekmâ âwurem ari emelan yâhâm hoj bawa âlepŋe olop ya ekbi.

Yesuŋe lok âlâ mumuŋambâ mem yahalop.

¹¹Yesuŋe hoj bawalipŋe meyekmâ kapi âlâ, kutŋe Nain sâŋe yan ariŋetâ lohimbi dondâhâlâkŋe betyeŋan sâŋetâ ariwi. ¹²Kapi ya hâumâk otŋetâ imbi kambut âlâhât nanŋe sihanâk muop ya hangune sâŋe bukuliŋaŋe gerelân katmâ lâum gewi. Yawu otmâ lohimbi tem pato betyeŋan sâŋetâ gewi. ¹³Otmu Kutdâŋe kambut ya ekmâ tepŋe nânŋâm “Ki ise,” sâŋe ekuop. ¹⁴Yawu sâŋe ekum geret lâum gewi yan memu inâk kinbi. Inâk kinŋetâ lok sihan ya ekmâ yuwu sâŋe ekuop. “Yahatmâ kin.” ¹⁵Yawu sâŋe ekumu mumuŋambâ yahatmâ dendât otmu ekŋetâ sâtŋe bâleŋe olop. Otmu imbi kambut ya nanŋeit yetgât Yesuŋe “lohotŋan manset” sâŋe ekyotgop.

¹⁶Otmu lohimbi yan kinbiŋe ya ekŋetâ sâtŋe otmu Anitâ mepaem yuwu sâwi. “Anitâŋe ikŋe poropete âlâ hânŋângumu taka hohetnennan

mansap.” Yâhâ nombotŋaŋe yuwu sâwi. “Lok yuŋe tihitnenŋe otmâ manman âlepŋan katnenekmu mannomgât Anitâŋe hâŋgângumu taka mansap.” Yawu sâwi.

¹⁷Yesuŋe lok sihan ya mumuŋambâ mem yahalop yakât den pat ya lohimbije sâŋ haok tuhuŋetâ kapi tipi tapi Yuraia hânân tatmâ arap ya ambolipŋe kerekŋe nâŋgâwi.

Yesuŋe Yoanehât sâop.

(Mataio 11:2-19)

¹⁸Yoane pâi emetŋan katŋetâ talop yâkâlen ari hoŋ bawalipŋaŋe Yesuŋe lohimbije heŋgemyongop yakât den pat ekuwi. ¹⁹Ekunetâ nâŋgâm hoŋ bawayâhâtŋe yâhâp den yuwu sâŋ ekyotgom Kutdâhâlen hâŋgânyotgomu ariowot. “Ari yuwu sâŋ âikuromawot. “Anitâŋe ikŋe hoŋ bawa hâŋgângumu ge tihitnenŋe otbuap sâmain ya gâ me? Me âlâhât mambotmâ mannom?”

²⁰Yawu sâŋ ekyotgom hâŋgânyotgomu Yesuhâlen ari yuwu sâŋ ekuowot. “Yoaneŋe lohimbije toen mem katyekmapŋe yuwu sâŋ hâŋgânnotgomu takait. “Anitâŋe ikŋe hoŋ bawa hâŋgângumu ge tihitnenŋe otbuap sâmain ya gâ me? Me âlâhât mambotmâ mannom?” yawu yap.” Yawu sâowot.

²¹Otmu sâp yan Yesuŋe lohimbije kundat otbi ya dondâhâlâk heŋgemyongop. Otmu weke bâleŋaŋe lohimbije mâŋgâeyekbi ya watyekmu gaiakmâ ariwi. Otmu lohimbije senyeŋe bok sâsâŋe ya senyeŋan walipyongomu senyeŋe suk sâmu ekbi. ²²Yawuhât Yesuŋe Yoanehât hoŋ bawayâhâtŋe ya yuwu sâŋ ekyotgom. “Yerâmâ ari kulem topŋe topŋe memune eksai yukât Yoane ekuromawot. Nâŋe senyeŋe bok sâsâŋe ya walipyongomune senyeŋe suk sâmu eksai. Otmu lok pareŋe manmai ya heŋgemyongomune târârâhâk bam gai. Otmu hâk bâle manmai ya gurâ heŋgemyongomune âlepŋe otmâ mansai. Otmu ândâpyeŋe bok sâsâŋe ya gurâ heŋgemyongomune ândâpyeŋe pâroŋ sâmu den nâŋgai. Otmu nombotŋe bâlewi ya mumuŋambâ mem yahatyekmune mansai. Otmu kewilâyekŋetâ mansai ya nine den pat âlepŋe ekyongomune nâŋgâm biwiyenŋe heroŋe otmâ mansai.” Yawu sâŋ Yoane ekuromawot. ²³Yakât âlâ sâwe. Yawu otyiŋgim mansan yakât otmâ lok âlâ me âlâŋe nâhât biwi nâŋgâm yâhâp ki otmai ya yeŋgât nâŋgâmune tepne heroŋe oap.” Yawu sâŋ ekyotgom hâŋgânyotgomu âwureowot.

²⁴Hâŋgânyotgomu âwurem arimutâ Yesuŋe Yoanehât topŋe lohimbije yan kinbi ya yuwu sâŋ ekyongop. “Yoane lok ki manmaiâŋgen ari manop ya lohimbije ekne sâŋ yâkâlen ariwi. Otmu yakât den âlâen hâum sâwe. Siru pato pilâm âliwâhap mem gâsuk gâsuk tuhumu ekmâ âlemai. ²⁵Yawu olop ya ekne sâŋ ariwi me bia? Me lok âlâŋe hâk katipŋe sekŋe âlepŋe mânunjakmâ manop ya ekne sâŋ ariwi me? Lok

hâk katipņe sekņe âlepņe mânunjakmaiņeâmâ lok kutdâ yengât emelanâk tatmai. ²⁶Yâhâ lok ki manmaiângen ki manmai. Yakât otmâ wuân bân ekne sâm yaken ariwi? Yakât yuwu sâmunne nâņgâņet. Yoaneņe Anitâhât den pat sâm tetem gaop ya nâņgâne sâm ariwi. Yâhâ emelâk Anitâhât poropetelipņeņe yâkât den tâmbâlipyene ekyongom manbi ya yengât kunyeņe pato oap. ²⁷Yâkât nâņgâm emelâk Anitâņe den sâop ya yuwu tap. “Gâņe nine topne sâm tetem ekyongorâ nâņgâņetgât nine hoņ bawane hâņgâņgumune kulet sâhihim mâtâp menjihiwuap.” Den yawu tap. Kulet sâop yamâ Yoane. ²⁸Otmu yakât den yuwu sâmunne nâņgâņet. Anitâņe Yoane nep waņmu miop yakât nâņgâmu yahatmap. Yakât otmâ lok âlâ me âlâņe Yoane wanginomaihât dop ki tap. Yoaneņe kulet sânihim âi mem gaop yamâ nine topne ki nâņgâm heņgeņgum mansap. Yakât otmâmâ lok âlâ me âlâņe nâhât den pat âlepņe yu nâņgâm Anitâhâlen biwi nâņgân nâņgâņeņe katnomai yaņeâmâ Yoane wanginomial.

²⁹Yawu sâm ekyongomu lohimbi sesengâlâk, lohimbi inņe, takesi meme lok, yawuyane nâņgâņetâ bulâņe olop. Yâhâmâ emelâk Yoaneņe Anitâhât den ekyongomu nâņgâņetâ bulâņe otmu toen mem katyehop. ³⁰Yamâ Parisaio lok otmu Mosehât girem den lohimbi kâsikum yingiminiwi yâkņeâmâ Anitâhât mâtâp Yoaneņe ekyongop yakât hâkâņ otmâ denņe nâņgâņetâ tâņât olop. Yakât otmâ toen ki katyehop.

³¹Otmu Yesuņe den âlâ yuwu sâm ekyongop. Yen biwi yâhâp otmâ mansai yakât nâņgâņetâ keterakyiņgiâkgât den girawu yaen hâum sâmunne nâņgâņetâ keterakbuap. Yuwu mon? ³²⁻³⁴Nimnaom titipâņe sombem patoen hârum konok otmâ tatnomai. Tatmâmâ komot âlâ tatnomaiņe komot âlâ yuwu mon ekyongonomai. “Nenņe yahatmâ kep tuhum âlâlâ oain. Gârâmâ yen orowâk tuhune sâmunņe ki tânnongoai. Yakât otmâ nâņgâmunņe bâleap.” Yawu otnomai yakât topņe teteâkgât yuwu sâmunne nâņgâņet. Yakât dopņeâk Yoaneņe herone olâkgât nâņgâwi. Yamâ nâņgâwi yawu Yoaneņe ki olop. Yakât otmâ yâkât hâkâņ otmâ sâm ge katbi. Otmu âlâku torokatmâ hâum sâwe. Sâp âlâen nimnaom titipâ komot âlâ tatnomaiņe komot âlâ yuwu sâm ekyongonomai. “Âo, nen we bâle nâņgâm ombe hakoâk isewin. Yawu otbin yan yeņe ki nenekbi. Yakât otmâ nâņgâmunņe bâleap.” Yawu sânomai. Yakât dopņeâk yeņe otmâ mansai. Gârâmâ yeņe oai yan ki torokatmâ mansan. Yakât otmâ yen nâhât hâkâņ oai. Yakât yuwu sâmunne nâņgâņet. Emelâk Yoaneņe to kârikņe me âlâlâ ya nembâpgât dop yamâ yâkņe ki neminiop. Yakât yeņe yuwu sâwi. “O, lok yuâmâ yawu otmap.” Yawu sâwi. Yâhâ nâmâ Anitâņe hâņgânnohomu ge sot kâle neman. Yakât otmâ yeņe nâhât yuwu mon nâņgâmai. “O, lok yuâmâ sot pato kutakamap. Otmu takesi meme lok otmu lok komborâ yâk orop buku orangim gamai.” Nâhât yawu sâmai. ³⁵Yawu gârâmâ yakât sâwe.

Anitâŋe den sâop ya tiŋâk lâum manmai ya yengât orotmemeyenŋe ekmâ nâŋgâŋetâ bonŋe otbuap. Yawu.” Yawu sâop.

Imbi âlâŋe Yesuhât kâiŋe piriop.

³⁶Parisaio lok âlâ, kutŋe Simon sâŋ, yâkŋe Yesu memu emetŋan yâhâ bukulipŋe orowâk menduhuakmâ sot newi. ³⁷Yâhâ Yesu orowâk sot newi yakât den pat imbi kondarâ âlâŋe nâŋgâmâmâ to kukŋe suk sukŋe âlâ mem emet tatbiân yan yâhâop. ³⁸Mem yâhâ Yesu betŋehen kinmâ isemu gilâpŋe târâŋ sâŋ kâiŋan giop. Kâiŋan gemu somotŋe kâlep pato yaŋe mem gowasiŋmâ kereŋ mewangiop. Yawu otmâ to kukŋe ya moselemu kâiŋan gemu pirim mepaeop. ³⁹Yawu otmu Simonŋe ekmâ biwiŋaŋe yuwu nâŋgâop. “Imbi kondarâ yuŋe ki orotŋe oap. Yawuhât Yesu Anitâhât poropete mansap mâne imbi yukât topŋe nâŋgâm heŋgeŋgum kuwaŋgimu ki otbâp.

⁴⁰Yawu nâŋgâmu Yesuŋe biwiŋahât topŋe nâŋgâm yuwu sâŋ ekuop. “Simon, den sâmune nâŋgâ.” Sâmu sâop. “Lok pato, sârâ nâŋgâwe.”

⁴¹Sâmu sâop. “Den âlâen hâum sâmune nâŋgâ. Lok âlâŋe bukuyâhâtŋe tewetsenŋe yitgiop, âlâmâ 50 kina, âlâmâ 5 kina. ⁴²Tewetsenŋe yitgimu mem ari yaŋe senŋe âlâlâ puluhuhawot. Otmu yakât kakŋan “matŋe nihiromawot” sâŋ ekyotgop. Yawu gârâmâ tewetsenŋe ki tatyitgiop. Yakât otmâ yâkâlen ari yuwu sâŋ ekuowot. “Tewetsenŋe ki tatnitgiap. Yakât otmâ girawu otmâ tosa matŋe kâpekmutŋe pesuk sâwuap?” Yawu sâŋ ekumutâ yuwu sâop. “Bât belaiâk yitgiwan. Pesuk yap, âlepŋe ariyet.” Yawu sâop. Yakât otmâ yuwu âihohomune nâŋgâ. Bukuyetŋaŋe tosayetŋe pilâyitgimu pesuk sâop. Yakât otmâ bukuyâhâtŋe lok girawu yaŋe heronŋe pato nâŋgâwaŋgiop, 50 kina waŋop yaŋe me 5 kina waŋop yaŋe?

⁴³Sâmu sâop. 50 kina waŋop yaŋe heronŋe pato nâŋgâwaŋgiop.”

Sâmu sâop. “Âlepŋe yat.” ⁴⁴Yawu sâŋ imbi ya ekmâmâ Simon yuwu sâŋ ekuop. Nâŋe emetgan gamune to ki gâim katdâ piriaksan. Yamâ imbi yuŋeâmâ isemu gilâpŋaŋe kâinan gemu pirim somotŋaŋe gowasiŋmâ kereŋ menihiap. ⁴⁵Gâŋe ki parahuneksat. Yamâ imbi yuŋeâmâ mepaenkmâ tap. ⁴⁶Gâŋe nak toŋe ki katnihiat. Yamâ imbi yuŋeâmâ to kukŋe suk sukŋe, hâmeŋe yahat yahatŋe ya moselemu kâinan gemu pirineksap. ⁴⁷Imbi yuŋeâmâ nâŋgânihiap. Yakât topŋe nâŋgâm heŋgeŋguwatgât yuwu sâmune nâŋgâ. Lok âlâŋe bukuyâhât tosa umatŋe pilâwaŋgimu yakât heronŋe pato nâŋgâwaŋgiuwuap. Yâhâ lok âlâŋeâmâ bukuyâhât tosa hewewenŋe pilâwaŋgimu yakât heronŋe kakŋeâk nâŋgâwaŋgiuwuap. Yakât yuwu sâmune nâŋgâ. Anitâŋe imbi yukât tosa umatŋe emelâk pilâwaŋgiap. Yakât otmâ mepaenkmâ tap.

⁴⁸Yawu sâŋ imbi ya yuwu sâŋ ekuop. “Tosahe pilâhilian.”

⁴⁹Yawu sâmu, Parisaio orowâk tatmâ sot newiŋe den ya nâŋgâm biwiyeŋaŋe yuwu nâŋgâwi. “Lok yukât topŋe girawu? Girawu otmâ “Tosahe pilâhilian” yawu yap.” Biwiyeŋaŋe yawu nâŋgâwi.

⁵⁰Yesuŋe imbi ya yuwu sâm ekuop. “Nâhâlen biwihanje kepeiat. Yakât otmâ Anitâŋe manman kârikjahât pat kuhihap. Yakât nâŋgâm lohotjan ari.” Yawu sâop.

Imbi nombotŋe Yesu orowâk ariwi ya yengât topyeŋe

8 ¹Sâp yakât kakŋan Yesuŋe hoŋ bawalipŋe meyekmu kapi ya pilâm kapi tipi tapi tatmâ arap ya ârândâŋ yâhâm gewi. Otmu lohimbiŋe Anitâhâlen biwiyenjanje kepeinetâ tihityeŋe otyingiwuap yakât den pat âlepŋe Yesuŋe ekyongop. ²Otmu imbi nombotŋe orowâk ariwi ya yengât topyeŋe yuwu. Imbi nombotŋe emelâk kundat otbi ya heŋgemyongop. Yâhâ nombotŋe âlâmâ weke bâleŋeŋe mânggâeyekbi ya watyekmu gaiakmâ ariwi. Yâhâ yâk yengâlen gâtŋe âlâ, kutŋe Maria, Matala kapiân gâtŋe, ya weke bâleŋe nombolân yâhâpŋe mânggâenjetâ watbangiop. ³Yâhâ âlâmâ, kutŋe Yoana sâm. Yâhâmâ Herotgât hoŋ bawa âlâ, kutŋe Kusa sâm, yâkât imbiŋe. Yâhâ âlâmâ, kutŋe Susana sâm. Otmu imbi nombotŋe iri sikumyeŋe orop yâkŋe Yesu otmu hoŋ bawalipŋe tânyongowi. Imbi topyeŋe sâm aran yu orowâk ariwi.

Hote alikŋan hâum sâop.

(Mataio 13:1-9; Mareko 4:1-9)

⁴Lohimbi dondâŋe kapiyeŋe pilâm Yesuhâlen ari menduhuakŋetâ den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. ⁵⁻⁸“Lok âlâŋe hote alikŋe mem hâiloŋbe sâm newâŋen ariop. Ari hote alikŋe ya nombot nombot mem hâiloŋmu giop. Nombotŋeâmâ mem hâiloŋmu mâtâwân ge talop. Yâhâ nombotŋeâmâ mem hâiloŋmu hân toŋe biaeŋ ge talop. Yâhâ nombotŋeâmâ hele bâleŋe iowân giop. Yâhâ nombotŋeâmâ tep tep kum hân âiloŋgo loŋgo tuhuwi yan ge talop. Yawu gârâmâ hote alikŋe mem hâiloŋmu âlâen âlâen giop yakât topŋeâmâ yuwu. Nombotŋe mâtâwân ge talop yamâ lohimbiŋe bam gam tâlim laŋ tuhuŋetâ nâiŋe kârâm newi. Yâhâ nombotŋeâmâ hân toŋe biaeŋ giop yamâ gihitŋe kakŋeâk pilâop. Yakât otmâ in yawu mum hâlâlâlâŋ sâop. Yâhâ nombotŋeâmâ hewukŋan me hele pato biwiŋan giop yamâ âiloŋgo tetem pururuk sâop. Pururuk sâmu hewukŋanje langumu derepgum gimbaŋgumu orok sâop. Yâhâ nombotŋe hân âlepŋan giop yaneâmâ tetem pururuk sâm âiloŋgo yahalop. Nâŋe den yan yu biwiyenjan katmâ nâŋgâm heŋgeŋgunomai.” Yawu sâm ekyongop.

Topŋe yuwuhât Yesuŋe den âlâ me âlâen hâum sâop.

(Mataio 13:10-17; Mareko 4:10-12)

⁹Yawu sâm ekyongomu hoŋ bawalipŋanje den ya topŋahât nâŋgâne sâm âikuwi. Âikuŋetâ sâop. ¹⁰“Anitâŋe tihitnenŋe otmâ gamap yakât topŋe yeŋe tipŋe naŋgai. Yâhâ lok nombotŋe nâhâlen ki torokatmâ

mansaiŋeâmâ biwiyenŋe pâlâmŋe otmâ mansai. Biwiyenŋe pâlâmŋe otmâ manŋetâ yakât den âlâen âlâen hâum ekyongoman. Yakât otmâ yâkŋe nâhât nâŋgâm hâkâŋ otmâ nekmâ kâkâsuk otmai. Yawu otmâ biwiyenŋe alitmai. Yakât otmâ nâhât den pat yu nâŋgâŋetâ tâŋât oapgât hiliwahonomai. Yamâ nâŋgâm heŋŋenŋuai mâne biwiyenŋe Anitâhâlen katmâ denŋe lâunŋetâ tosayerŋe emelâk pilâyŋingimbâp.”

Hote mem hâiloŋmu giop yakât topŋe

(Mataio 13:18-23; Mareko 4:13-20)

¹¹Hote alikŋan hâum ekyongoan yakât topŋe sâmunen nâŋgâŋet. Anitâhât den yamâ hote alikŋahât dop oap. ¹²Yâhâ lok hote alikŋe mem hâiloŋmu giop yamâ nenŋe Anitâhât den lohimbî ekyongomunŋe nâŋgâmai yakât dop. Hote alikŋe nombotŋe mem hâiloŋmu mâtâwân giop yakât topŋe yuwu. Yamâ lohimbî nombotŋenŋe Anitâhât den nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu yâkâlen biwiyenŋenŋe kepeimaihât Satanŋe den ya kum mem gulip tuhupap. ¹³Yâhâ hote mem hâiloŋmu nombotŋe hân toŋe biaen giop yakât topŋe yuwu. Lok yawuya nâhât den pat âlepŋe ekyongomunen nâŋgâm heronŋe otmâ manmai. Nâŋgâŋetâ den ya kakŋeâk gem biwiyenŋan gihitŋe kârikŋe ki memap. Yawu gârâmâ umatŋe âlâ kakŋenŋan yâhâmap yan lohotŋe otmâ pilâmai. ¹⁴Yâhâ hote mem hâiloŋmu nombotŋe hele biwiŋan giop yakât topŋe yuwu. Lohimbî nombotŋe den ekyongomunen nâŋgâŋetâ bonŋe otmap. Nâŋgâŋetâ bonŋe otmu sâp kâlep ki otmuâk hâŋgât iri sikum, me tewetsenŋe, me âlâlâ ekmâ biwi nâŋgân nâŋgânyenŋenŋe yan hikum nâŋgâm manmai. Yawu manmai yakât otmâ biwi yâhâp otmâ manŋetâ manman âlepŋe ki teteyŋingimap. ¹⁵Yâhâ hote mem hâiloŋmu nombotŋe hân toŋe orowân giop yakât topŋe yuwu. Lok yawuyenŋeâmâ den pat âlepŋe nâŋgâm heŋŋenŋumai. Nâŋgâm heŋŋenŋum tiŋâk lâum manmâ yâhâŋetâ manman âiloŋgo loŋgo teteyŋingimap. Yâk yenŋât topyenŋe yawu. Nâŋe hoteân hâum yan yamâ topnenŋeâmâ yawu.” Yawu sâm ekyongop.

Lok topnenŋe lambeân hâum sâop.

(Mareko 4:21-25)

¹⁶Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Nenŋe emet kâlehen tatmâ lambe saum tunŋunŋan ki katmain. Gârâmâ helenŋân gâitmunŋe kinmâ sem laŋinŋe pilâmu ekmâ gem yâhâmain. ¹⁷Yakât topŋe yuwu. Lok âlâ me âlâŋe otŋetâ bâlemu kurihimai yamâ hâmbâi mâne tetekŋan otmu eknom. ¹⁸Yakât otmâ den ekyongoan yu biwiyenŋan katmâ nâŋgâm heŋŋenŋunomai. Lok âlâ me âlâŋe nâhât den nâŋgâm biwiyenŋan katmâ mannomainŋe ya nâŋgâŋetâ keterakbuap. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe nâhât den nâŋgâŋetâ nahat otmu bet pilânomainŋe biwiyenŋe pâlâmŋe manmâ ki nâŋgâŋetâ keterakmâ heŋŋenŋuwuap.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuhât hepñe torehenlipñe
(*Mataio 12:46-50; Mareko 3:31-35*)

¹⁹Yawu sâm ekyongom tatmu lohimbi kinñitñe orowâkñe denñe nânğâne sâm mem hawam mewam tuhumi kinbi. Yawu kinñetâ ikñe hepñe torehenlipñe taka gotñan bane sâm otñetâ lohimbiñe mâtâp manguyinñetâ betyeñehen kinbi. ²⁰Betyeñehen kinñetâ lok âlâ Yesu gotñan talopñe yuwu sâm ekuop. “Torehenlipñe taka betnenñehen kinmâ gâhât yai.”

²¹Yawu sâm Yesuñe yuwu sâm ekyongop. “Anitâhât tem lâum mansai yañeâmâ nâhât hepñe torehenlipñe bulânge oai.”

Yesuñe sâm to siru nân nân sâop.
(*Mataio 8:23-27; Mareko 4:35-41*)

²²Hilâm âlâen Galilaia denğân pato ya hâtikgum nombotgen arine sâm wañgaen yâhâwi. Wañgaen yâhâm hâtikgum nombotgen ariwi. ²³Arim tatñetâ Yesu amangât katmu aman pâlâmñe iop. Aman im tatmu denğân ya tânâmgunetâ yanâk siru puñ puñ sâm pilâop. Siru puñ puñ sâm pilâmu toñe wañga kâlehen gemu guhulakbe sâm olop. ²⁴Guhulakbe sâm olop yan ekñetâ sâtñe otmu hoñ bawalipñe mândem yuwu sâwi. “Wâe, lok pato, wañga yu denğân kâlehen guhulakbe sâm oap. Harannongomap.”

Yawu sâm ekuñetâ yahatmâ siru kuwañgiop. Kuwañgimu to yañe nân nân sâop. Nân nân sâm yuwu sâm ekyongop. ²⁵“Wongât biwi yâhâp oai? “Nânge tihityeñe otbomgât dop ki tap,” yawu mon nañgai?” Yawu sâm ekyongop. Yawu sâm ekyongomu yuwu sâm alahuwi. “Bâe, lok yukât toñe girawu? Siru kuwañgimu yañak to yañe nân nân yap.” Yawu sâwi.

Yesuñe weke bâleñe watyekmu gaiakmâ bau yengâlen ariwi.
(*Mataio 8:28-34; Mareko 5:1-20*)

²⁶To nân nân sâm denğân ya hâtikgum ba nombot endaken kapi âlâ, kutñe Gerasene sâm, yan ariwi. ²⁷⁻²⁹Yan ari wañgaembâ lâum kionmâ ariñetâ kapi amboñe, lok âlâ weke bâleñeñe mânggâeminiop, ya takamu ekbi. Yâhâ yâkât toñe yuwu. Lok yamâ sumân bam gam otmu weke bâleñeñe mânggâemu hâk katipñe tuhumi pilâm hâk barahâk manmâ gaop. Otmu ikñe kapi ambolipñe ari tâk kârikñe, kutñe sein sâm, yañe kâñe bātñe mem menduhum sâhâminiwiâke yamâ tâmbirinñe sâm hâreakminiop. Yawu otma weke bâleñeñe mânggâemu lok ki manmaiângen ari ihilâk mahilâk manminiop. Lok yakât toñe yawu. Lok yañe ewan kinmâ Yesu ekmâ yâkât gotñan ge kinop. Gotñan ge kinmu Yesuñe weke bâleñe ya watbe sâm yuwu sâm ekuop. “Lok yukâlembâ gaiakmâ ari.”

Yawu sâmu hu halak tuhum yuwu sâmu ulitguop. “Yesu, topge nanġan. Gâ Anitâhât nanġe. Yamâ wongât nâhâlen takat? Nâ hâhiwin ki nihi. Inâk âwurem arihât nanġan.” Yawu sâmu ulitguop.

³⁰Ulitgumu sâop. “Ahonakdâ nâġgâwe.”

Sâmu sâop. “Nâġe weke bâleġe nombotġe orowâk tatmâ lok yu mem mâġgâem mansain. Yakât otmâ nengât kutnenġe “Komot Pato,” yawu. ³¹Aiop, gâġe nâġgânġirâ sumânâk mannom. Hem topġan ki hâġgânnonġorâ arinom.” Yawu sâwi.

³²Yâhâ talapġan bau sesenġâlâkġe tomot tuhum kinġetâ yekbi. Yekmâ yuwu sâmu Yesu ekuwi. “Gâġe watnenekbuat otmuâmâ, âlepġe watnenekdâ gaiakmâ bau enda yenġâlen arinom.” Yawu sâwi. Yawu sâġetâ watyekmu gaiakmâ bau ya yenġâlen ge mânunakbi. ³³Bau yenġâlen ge mânunakmâ mâġgâeyekġetâ sururuk sâmu ba hem patoembâ tâwoġ sâmu denġânân kionġetâ haranyongop.

³⁴Denġânân kionġetâ haranyongomu galemġongom manbiġe ekmâ sururuk sâmu kapi ambolipġe ya ekyongowi. ³⁵Ekyongonġetâ yakât topġe nâġgâne sâmu Yesuhâlen takawi. Otmu emelâk weke bâleġe lok mâġgâenġetâ ihilâk mahilâk manminiop yamâ nâġgân nâġgânġe keterakbaġġimu hâk katipġe mânunahop ya ekbi. Ekġetâ sâtġe otmu lohimbi Yesu orop kinbi ya âiyongowi. ³⁶Âiyongonġetâ Yesuġe weke bâleġe watyekmu gaiakmâ ariġetâ nâġgân nâġgânġe keterakbaġġiop yakât den pat ekyongowi. ³⁷Ekyongonġetâ nâġgânġetâ sâtġe otmu Yesuġe pilâyekmâ âlâengen ariâkġât ekuwi.

Yakât otmâ Yesuġe hoġ bawalipġe meyekmu waġgaen yâhâwi. ³⁸Waġgaen yâhâġetâ yan lok weke bâleġe watbaġġiop yaġe yuwu sâop. “Nâ girawu otbom? Yen orop arinehât nanġan.”

³⁹Sâmu sâop. “Bia, gâ nen orop ki arinom. Yakât otmâ kapihehen ari gike hep torehenlipġe yakât den pat ya ekyongowuat.” Yawu sâop.

Yawu sâmu kapiân yâhâ Yesuġe heġġenġuop yakât den pat kapilipġe ekyongop.

Yesuġe Yairo baratġe mumunambâ mem yahalop.

(Mataio 9:18-26; Mareko 5:21-43)

⁴⁰Yawu otmâ Yesuġe hoġ bawalipġe meyekmu kapi ya pilâm waġga mem âwurem ariwi. Âwurem ari waġgaembâ ġenġetâ denġân ġinġan lohimbi dondâġe Yesu ekne sâmu taka kinbi.

⁴¹Yawu otmâ kinġetâ miti emetġahât galemġipġe yenġât lok kunġe, kutġe Yairo sâmu, yâkġe gotġan ba mepaem yuwu sâmu ekuop. ⁴²“Baratne, ombe bisine konohâk ya sihanâk katnenekbe sâmu oap. Yawu gârâmâ gâġe ari heġġenġuhât nanġan.” Yawu sâop.

Yawu sâmu ekumu Yesuġe hoġ bawalipġe meyekmu ya pilâm Yairohât emelan ariwi. Mâtâwân arim tatġetâ Yesu takaop yakât den pat ya lohimbi dondâġe nâġgâm ekne sâmu yâkâlen ariġetâ orowâk ariwi.

⁴³Yâhâ imbi âlâ orowâk ariwi yâkât topņeâmâ yuwu. Imbilipnenņaje emetsenņe ekmai dop yawu ki olop. Yâhâ imbi yuâmâ emetsenņe ekmâ yâhâmu yambu kâiân yâhâp olop. Yambu kâiân yâhâp yu biwiņan dokta yengâlen arimu hep ya saņ sâekgât âi pato mewiâke yamâ yawuâk otmâ gaop. ⁴⁴Yâhâ imbi yaņe Yesuhât betņan bam yâkât sâņgum potonņan in walipgumu yanâk hepņe saņ sâop. ⁴⁵Yâhâ walipguop yanâk Yesuņe eņgatņe kakņambâ olelem yekmâ “Âlâņe walipnohoap?” sâm âiyongop.

Yawu sâm âiyongomu yan kurihiakņetâ Petoroņe yuwu sâop. “Lohimbi dondâņe mem hawam mewam tuhunenekņetâ pâņ sâm kinsain. Yakât otmâ gâ girawu nâņgâm yat? Yan gâtņaje mon walipgohoi.”

⁴⁶Sâmu sâop. “Walipnohoap yan hâkne katmâ nanņan.” ⁴⁷Yawu sâmu imbi yaņe kâi bātņe kârâņ kârâņ sâmu kinop. Yawu otmâ Yesuhât sâņgum potonņan walipgumu hepņe sâņ sâop yakât topņe kerek ekuop. ⁴⁸Sâmu sâop. “Toune, biwihe nâhâlen katsat. Yakât otmâ Anitâņe nâņgâhihimu hepge saņ yap. Lohotņan ba ari.” Yawu sâm ekuop.

⁴⁹Yawu sâm ekum kinmu yanâk Yairohât hoņ bawalipņe nombotņaje emelambâ taka yuwu sâm ekuwi. “Baratge emelâk bâleap. Yakât otmâ lok pato yu imbiâk sârâ gamap.”

⁵⁰Yawu sâņetâ Yesuņe nâņgâm Yairo yuwu sâm ekuop. “Yakât ki gorâhihiâk. Nâhâlen biwihaje kepeim eņgat yâhâp ki ot.” Yawu sâop.

⁵¹Yawu sâm Yairohât emet gotņan ba kinmâ lohimbi nombotņe katyekmu yaehen kinbi. Yaehen kinņetâ Petro, Yakowo, otmu imiņe Yoane, Yairo, imbiņeit meyekmu emet kâlehen yâhâwi. ⁵²Yâhâ lohimbi dondâņe kahân tatmâ isem we bâle pato nâņgâm tatbi. Yawu ot tatņetâ yuwu sâm ekyongop. “Baratyetņe ki bâleap, in aman pâlâmņe iap. Yakât otmâ ki iseņet.” ⁵³Yawu sâm ekyongomu nâņgâņetâ nahat otmu giriņbaņgiwi. Emelâk katnenekmâ arap nâņgâwi. ⁵⁴Yâhâ Yesuņe imbi sihan ya bātņan mem yuwu sâm ekuop. “Barat tipiņe, yahatmâ kin.” ⁵⁵Yawu sâmu yanâk yahatmâ bam gaop. Yawu otmu Yesuņe sâmu sot um waņetâ niop. ⁵⁶Otmu âwâņe mâmâņaje ya ekmutâ âlâ kândâkdâ olop. Yawu otmâ bukulipyetņe ki ekyongoromawot sâm kuyitgiop.

Yesuņe hoņ bawalipņe meyekmâ âi sâm yingiop.

(Mataio 10:5-15; Mareko 6:7-13)

9 ¹Yesuņe hoņ bawalipņe kâiân yâhâp menduhuyekmâ âi sâm yingim yuwu sâm ekyongop. “Yen nâhât sâtgât otmâ ari weke bâleņaje lohimbi mâņgâeyekņetâ mansai ya watyingiņetâ gaiakmâ arinomai. Otmu lohimbi kundat otmâ mansai ya heņgemyongonomai.” Yawu sâm ekyongop. ²Otmu lohimbiņe Anitâhâlen biwiyeņaje kepeinņetâ tihityeņe otbuap yakât den pat ekyongom kapi âlâen âlâen ari kundat otbi ya heņgemyongonomaihât mâmâņe otyingiop. ³Mâmâņe otyingim yuwu sâm ekyongom hâņgânyongop. “Âi topņe katne sâm sot me senņe

âlâlâ umatdâek ki miakmâ arinomai. Natik ki miaknomai. Me itâkat ki goleaknomai. Me tewetsenŋe hâkyeŋan ki tatbuap. Me pet me hâk katipŋe ya hourâ hourâ ki miaknomai. Me howan ki tinangum arinomai. ⁴Otmu kapi âlâen arinomai yanâmâ emelan dâim yâhâ katyekŋetâ yanâk tatnomai. Kapi ya ambolipŋaŋe orotmemeyeŋe bâlene betbaŋgim biwiyeŋe Anitâhâlen katŋet sâam nâhât den pat âlepŋe ekyongonomai. ⁵Yâhâ kapi âlâen ari den ekyongonŋetâ nâŋgâŋetâ nahat otmu bet pilânomai yamâ hâmbâi Anitâŋe matŋe umatŋe yiŋgiwuap. Yakât otmâ kâiyeŋan wahap me bokosok me yu ya horatbuap yamâ tâlim gik beretek meŋetâ gewuap. Ya gemu betyiŋgim pilâyekmâ ba âlâengen arinomai. Ariŋetâ towat ya ekmâ kâi katsap yawu nâŋgânomai.” Yawu sâam ekyongop.

⁶Yawu sâam ekyongom hâŋgânyongomu kapi âlâen âlâen ari yâkât den pat âlepŋe ekyongowi. Den pat âlepŋe ekyongom yan lohimbi mesek otbi ya mem heŋgemyongowi.

Herotŋe Yesuhât den pat nâŋgâop.

(Mataio 14:1-2; Mareko 6:14-16)

⁷Otmu sâp yanâmâ Galilaia yeŋgât lok kutdâ âlâ manop, kutŋe Herot Antipa sâam, yâkŋeâmâ Yesuŋe olop miop yakât den pat nâŋgâop. Lohimbi nombotŋaŋe yuwu sâŋetâ nâŋgâop. “Herotŋe tembe lâulipŋe ekyongomu Yoane kuŋetâ muop yamâ mumuŋambâ yahatmâ mansap,” yawu sâwi. ⁸Yâhâ nombotŋaŋeâmâ yuwu sâŋetâ nâŋgâop. “Poropete lok âlâ, kutŋe Elea sâam, emelâk himbimân yâhâop yaŋe mon purik sâam ge mansap,” yawu sâwi. Yâhâ nombotŋaŋeâmâ yuwu sâŋetâ nâŋgâop. “Anitâhât poropetelipŋe emelâk muwi yâk yeŋgâlen gâtŋe âlâ yaŋe mumuŋambâ yahatmâ mansap,” yawu sâwi. ⁹Yawu sâŋetâ Herotŋe nâŋgâam eŋgat yâhâp otmâ yuwu sâop. “Emelâk tembe lâulipne ekyongomune Yoane eŋgatŋe hârewi. Yakât otmâ lok girawu yaŋe yu ya otmâ mansap yakât den pat sâŋetâ naŋgan?” Yawu sâam Yesu ekbehât nâŋgâam manop.

Lok 5,000 ya sot yiŋgiŋetâ newi.

(Mataio 14:13-21; Mareko 6:30-44; Yoane 6:1-13)

¹⁰Emelâk Yesuŋe hoŋ bawalipŋe hâŋgânyongomu kapi âlâen âlâen ari yâkât den pat âlepŋe ekyongowi. Ekyongom pesuk pilâm yâkâlen âwurem ari otbi mewi yakât ekuwi. Ekuŋetâ meyekmu yeŋiâk tatmâ nâŋgâne sâam Besaita kapiân ariwi. ¹¹Kapi yan ariwi yakât den pat lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe nâŋgâam betyeŋehen watyekmâ ariwi. Ariŋetâ yan Yesuŋe tepŋe nâŋgâyiŋgim Anitâhâlen biwiyeŋaŋe kepeŋetâ tihityeŋe otbuap yakât den pat âlepŋe ekyongop. Otmu bukulipyeŋe mesek topŋe topŋe otbi ya meyekmâ takaŋetâ mem heŋgemyongop.

¹²Yawu otmâ Anitâhât den topŋambâek kâsikum yiŋgimu emetsâpŋe otmu yan hoŋ bawalipŋaŋe yuwu sâam ekuwi. “Yu tain yu hâlâŋmâ kapi

tipi tapi âlâ ki tap. Yakât po yingimu wâtyeje houj sâmapgât gâje hângânyongorâ arijet. Hângânyongorâ ari yejahâk sot puluhum um nenomai.” Yawu sâwi.

¹³Sânetâ sâop. “Âlepje yeje sot kâsikum yingijet.”

Sâmu sâwi. “Nengâlen banja kândâkdâ mome otmu ijan yâhâp yawuâk tap. Lohimbi dondâ taka tai. Yawu gârâmâ nenje katgekmâ ari sot puluhuyingim lâum takanomgât nangat me?” Yawu sâwi. ¹⁴Yâhâ lohimbi taka tatbi ya yejgât dowâmâ 5,000 yawuya. Yesuje yuwu sâm ekyongop. “Yeje lohimbi yu ekyongojetâ kâsiwahom komot tipi tapi, komot 50 dop yawuya tatmâ arijet.” Yawu sâop. ¹⁵Yâhâ lohimbi ekyongojetâ den sâop yawuâk otbi. ¹⁶Otmu Yesuje sot ya mem himbimân pak sâm ekmâ Anitâ mepaeop. Anitâ mepaem banja ya motokmâ tipi tapi tuhuh hoj bawalipje yingimu lohimbi ya kerehâk yingijetâ newi. Yâhâ ijan gurâ yawuâk yingijetâ nejetâ dopyejan olop. ¹⁷Nejetâ dopyejan otmu sot nombotje talop ya hoj bawalipjaje hâwurum mânujetâ saka saka kâiân yâhâp pik sâop.

Petoroje Yesuhât topje sâm teteop.

(Mataio 16:13-19; Mareko 8:27-29)

¹⁸Otmu hilâm âlâen Yesuje hoj bawalipje katyekmu tatjetâ ikniâk ba kinmâ Anitâ ulitguop. Ulitgum pesuk pilâmu hoj bawalipje yâkâlen arijetâ yuwu sâm âiyongop. “Lohimbije nâhât girawu nângâmai?”

¹⁹Sâmu sâwi. “Nombotjaje gâhât yuwu sâmâi. “Yoaneje lohimbi toen katyekminiop ya emelâk kujetâ muop ya mumujambâ yahatmâ mansap,” yawu sâmâi. Yâhâ nombotjajeâmâ, “Poropete âlâ, kutje Elea sâm, emelâk himbimân yâhâop yaje purik sâm ge mansap,” sâmâi. Yâhâ nombotjajeâmâ, “Anitâhât poropetelipje emelâk muwi ya yejgâlen gâtje âlâje mumujambâ yahatmâ mansap,” gâhât yawu sâmâi.” Yawu sâwi.

²⁰Sânetâ sâop. “Yawu gârâmâ yejeâmâ nâhât girawu nângâmai?” Sâmu Petoroje yuwu sâop. “Anitâje hângângohomu ge mansat ya nângâmunje bulâje oap.” Yawu sâop.

²¹Yâhâ yakât topje sâm tetem lohimbi ekyongomaihât sâm kuyingiop.

Yesu kujetâ mumbuap yakât sâop.

(Mataio 16:20-28; Mareko 8:30-9:1)

²²Den âlâ torokatmâ yuwu sâm ekyongop. “Nâ lok bulâje mansan. Yawu gârâmâ hotom umai yejgât kunlipyeje otmu Isirae nengât papatolipnenje otmu Mosehât girem den kâsikum ningimai ya kerekeje biwi konohâk otmâ yan nâhât sâm bâlenihim mem âlâlâ tuhunekmâ nohojetâ mumbom. Mum yan hân kâlehen hilâm kalimbu tatmâ benje yapâ mumujambâ yahatbom.” Yawu sâm ekyongop.

Manmannenŋe ki alitmâ manmâ yâhânom.

²³Otmu Yesuŋe lohimbi kerehâk yuwu sâm ekyongop. “Lohimbi âlâ me âlâŋe biwiyenŋe nâhâlen katmaiŋe nâhâlen torokatne sâm yan yenjahât ki nâŋgâŋetâ yahatbuap. Me senŋe âlâlâ tatyinŋiap ya biatningimap sâm yakât ki nâŋgâm ketet otmâ enŋat yâhâp otnomai. Nâhât den haonmâ ârândâr nâŋgâm tem lâunihim mannomai. ²⁴Yawu gârâmâ benŋe lok âlâ me âlâŋe manmanyenŋe alilaknomai yamâ hiliwahonomai. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe nâhâlen biwiyenŋe kepeim manmâ nâhât den pat âlepŋe yu lohimbi ekyongonomai. Ekyongonomai yakât otmâ yongoŋetâ munomai yamâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatyekbuap. ²⁵Yâhâ lok âlâ me âlâŋe iri sikum me manman topŋe topŋe yan biwi nâŋgân nâŋgânyenŋe hikum manmâ munomai yanŋe girawu otnomai. Yenjahâk mumuŋambâ yahatnomaihât dop âlâ ki tap. Nâ lok bulâŋe den kâsikum yinŋim mansan. Yenŋâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe nâhât den nâŋgâŋetâ nahat otmu betnihinomai yamâ matŋe yuwu kâpekyinŋiwom. Hâmbâi sâp patoen Himbim Awoŋnaŋe yâhâpŋe hâŋgânnohomu aŋelolipne meyekmune hânân genom. Sâp yan yenŋâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe nâhât den nâŋgâŋetâ nahat otmu betnihimai yamâ nâku yawuâk betyongomune matŋe umatŋe menomai. ²⁶Hâmbâi sâp patoen Himbim Awoŋnaŋe yâhâpŋe hâŋgânnohomu aŋelolipne meyekmune hânân genom. Gem yan manmanyenjahât matŋe âlâku ikŋiâk ikŋiâk kâpekâm yinŋiwom. ²⁷Yuwu sâm ekyongomune nâŋgâm biwiyenŋan katmâ mannomai. Yen ki mum meteŋetâek Anitâŋe tihityenŋe otbe sâm lok bulâŋe nâ hâŋgânnohomu âwurem ge tihityenŋe otbisâm.” Yawu sâop.

Yesuŋe Mose yet Elea orop den alahuwi.

(Mataio 17:1-13; Mareko 9:2-13)

²⁸Den yawu ekyongop yakât kakŋan hilâm nombolân yâhâp mon pesuk sâmu Yesuŋe Anitâ ulitguwe sâm olop. Yakât otmâ Petoro, Yakowo, otmu imiŋe Yoane, meyekmu hoŋ bawalipŋe nombotŋe âlâmâ katyekŋetâ tatŋetâ yenjâk pumŋe âlâen yâhâwi. ²⁹Yâhâ kinŋetâ Yesuŋe Anitâ ulitgum kun kundenŋe âlâ otmu sâŋgumŋaŋe laŋinŋe pilâm kaok bolaŋ bolaŋ olop. ³⁰Yawu otmu Mose Elea emelâk Anitâŋe meyelehop yanŋe in yawu tetem kinmutâ ³¹himbimâmbâ laŋinŋaŋe siliŋ siliŋ sâm hâuyelekmu yâk orop den alahuwi. Yawu otmâ Yesuŋe Yerusalem kapiân ari Anitâŋe yâkât mâtâp sâm kalop ya lâumu Yura papatolipyenŋe kuŋetâ mumbuap yakât ekyotgop.

³²Mose yet Elea tetemutâ den otbi yan hoŋ bawalipŋaŋe aman pâlâmŋe iwi. Yâhâ Mose yet Eleaŋe Yesu pilâm arire sâm otmutâ kâlâwahom yahatmâ yekbi. Yekŋetâ Petorohât hanŋe tâlâhumu yuwu sâm Yesu ekuop. “Lok pato, kulem teteap yuwuya âlâ ki ekmain. Yu ekmunŋe âlâ kândâkdâ oap. Yawu

gârâmâ gâŋe sârâ selep kalimbu tuhnehât nanŋan. Gâhât âlâ, Mosehât âlâ, Eleahât âlâ.” Yawu sâop. ³³Otmu Mose yet Elia Yesu pilâm arire sâm otmuâ Petoroŋe kulem yakât topŋe ki nânŋâmâk Yesu yawu sâm ekuop.

³⁴Yawu sâmu yanâk elem patoŋe ge pumŋe ya mem kâtâpŋumu kiŋgityeŋahât otbi. ³⁵Kiŋgityeŋahât otŋetâ elem yakât biwiŋambâ Anitâŋe den âlâ yuwu sâop. “Bulâŋanâk yuâmâ nine nanne ombe bisine. Nâŋe âi sâm waŋmâ hânŋâŋumune giop. Yakât otmâ den sâwuap ya yeŋe mem biwiyeŋan katmâ tem lâuwaŋŋim mannomai.” Yawu sâop.

³⁶Den ya sâm tiŋ pilâmu Yesu iŋeâk kinmu ekbi. Yâhâ hoŋ bawalipŋaŋe kulem ya ekbi yakât ki sâm tetem bukulipyeŋe ekyongowi.

Yesuhât hoŋ bawalipŋaŋe weke bâleŋe watne sâm pâpŋuwi.

(Mataio 17:14-21; Mareko 9:14-29)

³⁷Emet haŋ sâmu pumŋehembâ geŋetâ lohimbi kiŋgitŋe orowâŋŋe ari mem teteyekbi. ³⁸Mem teteyekŋetâ hohetyeŋambâ lok âlâŋe halahum yuwu sâm Yesu ekuop. “Lok pato, gawot. Nine nanne ombe bisine yu gam ek. ³⁹Yakât topŋe yuwu. Weke bâleŋaŋe pârâk sânsânâk mânŋâemu senŋe gâwâŋ gâwâŋ sâm hânân ge imu nekamŋe kâtiŋ sâm lauŋe barak barak otmu halahumap. Weke bâleŋe yaŋe haoŋmâ ârândâŋ yawu mânŋâemap. ⁴⁰Yawuhât hoŋ bawalipŋaŋe watŋet sâm dâim taka ekyongomune pâpŋum pilai.” Yawu sâop.

⁴¹Yawu sâmu Yesuŋe olelem hoŋ bawalipŋe yekmâ yuwu sâm ekyongop. “Yen orop sâp kâlep manmâ gain. Yamâ wongât nâhâitŋe ki tânnongowuap yawu nanŋai? Yawu nânŋâm biwiyeŋaŋe nâhâlen tiŋâk ki kepeiai yakât nânŋâmune ki ârândâŋ oap. Yawu gârâmâ hâmbâi nâŋe pilâyekmâ yâhâwom yan yeŋe girawu mannomai?” Yawu sâm ekyongom âwâŋe ekumu nanŋe ya dâim Yesuhâlen baop.

⁴²Dâim bamu weke bâleŋaŋe mânŋâemu senŋe gâwâŋ gâwâŋ sâm hânân ge kârâŋ kârâŋ sâm lauŋe barak barak otmâ iop. Yawu otmuâmâ Yesuŋe weke bâleŋe ya watmu gaiakmâ arimu âlepŋe otmâ âwâŋahâlen ba kinop. ⁴³Yâhâ Yesuŋe kulem miop yan Anitâhât wâtŋe tetemu ekŋetâ ewe membe olop.

Yesu kuŋetâ mumbuap yakât âlâkuâk sâop.

(Mataio 17:22-23; Mareko 9:30-32)

Yesu kulem miop ya ekŋetâ ewe membe olop sâp yan hoŋ bawalipŋe yuwu sâm ekyongop.

⁴⁴“Den yuwu sâm ekyongomune nânŋâm biwiyeŋan katmâ mannomai. Anitâŋe nâ lok bulâŋe hânŋânnohomu ge mansan. Nâhât kasalipnaŋe sâp ki kâlep otmuâk meneknomai.” Yawu sâop. ⁴⁵Yawu sâm ekyongowâke yamâ Anitâŋe nânŋân nânŋânyeŋe mem kopa tuhuyekmu nânŋâŋetâ ki keterahop. Yakât otmâ âikune sâm otŋetâ umatŋe otmu pilâwi.

Huruŋ huruŋ manmâ yâhânom.

(Mataio 18:1-5; Mareko 9:33-37)

⁴⁶Sâp âlâen Yesuhât hoŋ bawalipŋaŋe osetyeŋan gâtŋe âlâ me âlâŋe kunyeŋe pato otbuap yakât sâm pawarak guwarak otbi. ⁴⁷Yawu otmâ sahaŋŋetâ Yesuŋe biwiyenahât topŋe nâŋgâm yan naom tipiŋe âlâ lâum gotyeŋan katmu kinmu ⁴⁸yuwu sâm ekyongop. “Lok âlâ me âlâŋe tem lâunihim naom tipiŋe yuwuya buku otbaŋginomai. Lohimbi yaŋe naom tipiŋe otbaŋgiain sâm yan nâ buku otnihinomai. Otmu nâ otnihaiain sâm Anitâŋe hâŋgânnohomu ge mansan yâk buku otbaŋginomai. Yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ gemu huruŋ huruŋ manmai ya yengât Anitâŋe nâŋgâyŋgimu yahatmap.” Yawu sâop.

Lohimbiŋe nengât ki nâŋgâŋetâ gemap yaŋe buku otningimai.

(Mareko 9:38-40)

⁴⁹Yawu sâm ekyongomu Yoaneŋe yuwu sâm ekuop. “Lok pato, lok ondowân gâtŋe âlâŋe kutgan gohonmâ weke bâleŋe watyekmu gaiakmâ ariwi ya nenŋe ekmâ nâŋgâm bâlewaŋgim kuwaŋgiwin.” Yawu sâop.

⁵⁰Yawu sâmu yuwu sâm ekyongop. “Lohimbi nombotŋaŋe yengât ki nâŋgâŋetâ gemap yaŋe yengât buku manmai. Yakât otmâ lok yawuya ki kuyiŋginomai.” Yawu sâop.

Samaria kapi ambolipŋaŋe Yesu ekmâ ki buku otbaŋgiwi.

⁵¹Yesuŋe himbimân âwurem yâhâwuap yakât sâp tâlâhuop. Yakât otmâ Samaria hân tânâmŋambâ Yerusalem kapiân ariwe sâm biwiŋaŋe nâŋgâop. ⁵²Yawu otmâ Samaria ya yengât kapi âlâen ari inomaihât hoŋ bawalipŋe nombotŋaŋe kulet sâm ari emet âlâ mem heŋgeŋguŋet sâm hâŋgânyongomu ariwi. ⁵³Ari kapi ambolipŋe ya ekyongoŋetâ Yesu Yerusalem kapiân ariwuap yawu nâŋgâmâmâ emetyeŋe alitbi. ⁵⁴Emetyeŋe alitŋetâ hoŋ bawayâhâtŋe yâhâp, Yakowo yet Yoane, yakât nâŋgâmutâ bâlemu yetŋe eŋgatyetŋeâk otmâ Yesu yuwu sâm âikuowot. “Lok pato, nâŋgânitgirâ sâmutŋe himbimâmbâ kâlâp punduŋ sâm ge seyhâk.”

⁵⁵⁻⁵⁶Yawu sâmutâ kuyitgimu kapi ya pilâm âlâengen ariwi.

Lok yuwuyaŋe Yesuhât tem lâuwangŋim mannomai.

(Mataio 8:19-22)

⁵⁷Mâtâwân arim tatŋetâ lok âlâŋe mem teteyekmâ Yesu yuwu sâm ekuop. “Gâ yuken yaken otbuat yamâ nâ orowâk.”

⁵⁸Sâmu sâop. “Nine topne hâum pâpguatgât yuwu sâmune nâŋgârâ keterahâk. Songoâmâ nak duwiŋan imai. Yâhâ nâiâmâ nak kakŋan kerem tatmai. Yâhâ nâmâ Anitâŋe hâŋgânnohomu ge mansan yamâ emet

âlâ ki tatnihiap. Yakât otmâ gê orowâk arinom otmuâmâ girawu otnom?"
Yawu sâmu ekuop.

⁵⁹Yesu je lok âlâ mem tetem yuwu sâmu ekuop. "Nâhâlen torokatdâ orowâk mandehât nanġan."

Sâmu sâop. "Lok pato, awoŋ âun bâleap. Yakât otmâ nânġânihirâ ari awoŋne kurihiwe. Kurihim âwurem gamune orowâk arirom."

⁶⁰Sâmu sâop. "Lohimbi biwi pâlâmne manmâ Anitâhât den ki lâum manmaiŋe hangunet. Gâŋeâmâ katyekmâ taka Anitâhât den pat âlepne lohimbi ekyongowuat." Yawu sâop.

⁶¹Yâhâ lok âlâŋe Yesu yuwu sâmu ekuop. "Lok pato, gê orowâk arirehât nanġan. Yawu gârâmâ nânġânihirâ hep torehenlipne yengâlen âwurem arimune iseangim katyekmâ âwurem gamune arirom."

⁶²Sâmu sâop. "Den yat yakât matne den âlâen hâum yuwu sâmune nânġâ. Lok âlâ me âlâŋe nâhâlen torokatne sâmu hep torehenlipeŋe katyeknetâ kinnetâ wanġaen yâhânomai. Yawu otmâ tepyeŋe nânġâyŋim purik sâmu âwurem ari yekne sâmu otnomaiŋe nâhâlen torokatnetâ âi sâmu yŋiwomġât dop ki tap." Yawu sâop.

Anitâhât den ekyongonet sâmu Yesu je lok 72 hânġânyongop.

10 ¹Sâp yakât kakŋan Yesu Kutdânenŋe je lok 72 mem sâlipyongop. Yawu otmâ lok yâhâp yâhâwâk menduhuakmâ kulet sâwanġim mâtâp mewanġinomaihât âi sâmu yŋim hânġânyongop. ²Den âlâen hâum yuwu sâmu ekyongom hânġânyongop. "Kâlâmân sot pato tap. Yâhâ Anitâŋe nep lok katyekmu mem hâwurum kinsaiâkâ yamâ ki dopŋan oap. Yakât otmâ Anitâŋe lok âlâkuâk katyehâġġât ulitgum mannomai." Yawu sâmu ekyongop.

³Otmu hoŋ bawalipŋe topyeŋe nanġanġinetġât den âlâen hâum yuwu sâmu ekyongop. "Lama yamâ pâlâmne kinmai. Yâhâ sosoŋeâmâ sâtne bâleŋe tatmai. Yawu gârâmâ lama yaŋe dâiakmâ arinomai yamâ sosoŋe yŋim neyekbuap. Dop yawuâk nâŋe hânġânyongomune sâtne metne kâlehen arinomai.

⁴Hânġânyongomune arinomai yan bāt barahâk arinomai. Itâkat ki goleaknomai. Me kâi katipne katnomai yakât houŋe âlâ ki menomai. Me tewetsenŋe hâkyeŋan ki tatbuap. ⁵Otmu kapi wosapâ arine sâmu otnomai yan mâtâwân lok orop den kâlep ki huhunomai. Inâk tâŋ tâŋâk kapiân arinomai.

Otmu kapi ambolipne âlâ me âlâŋe emelan dâim yâhâ katyeknetâ yan yuwu sânomai. "Anitâŋe tihityeŋe otmu yâkât wâtŋan kinmâ yâhâm heroŋe kakŋan mannomai." ⁶⁻⁷Yawu sâmu ekyongoneta heroŋe otyŋginomai otmuâmâ yan tatmâ nâhât den pat âlepne kâsikum yŋinetâ nânġâm yanâmâ bulâŋe yâk yengâlen tetewuap.

Yâhâ kapi ambolipŋe buku otyŋginomai yakât nânġânetâ keterahâġġât den âlâen hâum yuwu sâmune nânġânet. Lok âlâ me âlâ

nep sâm yinginetâ tuhumai yakât hâmeje mejetâ ârândân otmap. Yakât otmâ kapi ambolipņaje yen buku otyingim sot um yinginomai otmuâmâ kapi yan tatnomai.

Yâhâ nombotņaje denyeje nângânetâ nahat otmu betyinginomai otmuâmâ yengu yawuâk betyinginomai.

⁸Yâhâ kapi âlâen ari den ekyongonetâ nângânetâ bulâne otmu buku otyinginomai otmuâmâ ⁹yan ttmâ lohimbi kundat otnomai ya mem hejgemyongonomai. Yawu otmâ Anitâhâlen biwiyeņaje kepeinetâ tihityeņe otbuapgât den pat âlepņe ekyongonomai.

¹⁰Yâhâ kapi âlâen ari den ekyongonetâ nângânetâ nahat otmu betyinginomai otmuâmâ hâmbâi Anitâne matņe umatņeâk yingiwuap. Yakât otmâ kapiân ari lohimbi senyeņan kinmâ yuwu sâm ekyongonomai. ¹¹“Anitâne tihityeņe otbe sâm oap. Yamâ yeņe yâkât hâkâņ otmâ betbangiai. Yakât otmâ kâinenņan wahap me bokosok me yu ya horatsap yamâ tâlim gik beretek memunņe gemu betyingim arinom.” Yawu sâm ekyongom pilâyekmâ arinetâ towat ya ekmâ kâi katsap yawu nângânomai.

¹²Kapi ambolipņaje orotmemeyeņe bâleņe ya ki betbangim Anitâhâlen biwiyeņe katsai ya yeņgât yuwu sâmune nângânet. Sâp patoen Sotom kapi ambolipņaje orotmemeyeņe bâleņe otminiwi yakât matņe menomai. Otmu yen gurâ yawuâk orotmeme bâleņe torokatmâ otmâ mansai. Yakât otmâ yeņeâmâ Sotom ambolipņaje matņe menomai ya wangim matņe umatņe pato hâliliņe menomai.” Yawu sâm ekyongop.

Lohimbi biwi kârik otmâ manbi ya Yesuņe sârekyongop.

(Mataio 11:20-24)

¹³Lohimbiņe orotmemeyeņe bâleņe ki pilâm Anitâhâlen biwiyeņaje kepeim manbi. Yakât otmâ Yesuņe sârekyongom yuwu sâm ekyongop. “Maiņ, Korasin otmu Besaita kapi ambolipņe yeņgât sâwe. Yeņgâlen kulem topņe topņe mem gamune ekņetâ tâņât otmap. Yamâ emelâk embâņân Tiro Siron kapi ambolipņaje kulem yawu ya ekbi mâne orotmeme bâleņe otmâ gawi ya betbangim Anitâhâlen biwiyeņaje kepeimbâi. ¹⁴Yawu gârâmâ yeņe orotmeme bâleņe otmâ mansai ya ki pilâm Anitâhâlen biwiyeņe katsai. Yakât otmâ hâmbâi Tiro Siron kapi ambolipņaje matņe umatņe menomai ya wangim yeņe umatņe amokņan menomai. ¹⁵Otmu Kapanaum kapi ambolipņe yeņgât sâwe. Yen gurâ yeņahâlâk nângânetâ yahatmu hâkyeņe mepaeakmâ yuwu sâmai. “Nenâmâ emelâk Anitâne himbingât pat kuningimu mansain.” Yawu sâmaiâke yamâ yuwu sâmune nângânet. Yeņe orotmemeyeņe bâleņe ya ki betbangim Anitâhâlen biwiyeņe katsai. Yakât otmâ yenâmâ hemgât pat mansai. Hâmbâi mâne Anitâne yakât matņe umatņe pato hâliliņe yingimu menomai.” Yawu sâop.

¹⁶Ya yengât yawu sâm hoŋ bawalipŋe yuwu sâm ekyongop. “Den ekyongoan yu nine den bia. Yu Anitâŋe sâm nihiop ya ekyongoan. Yakât otmâ lohimbiŋe denyeŋe nâŋgânômai yan yengât den nanŋgain sâm nâhât den nâŋgânômai. Yâhâ lohimbiŋe denyeŋe nâŋgâŋetâ nahat otbuap yan yengât den nâŋgâmunŋe nahat oap sâm nâhât den nâŋgâŋetâ nahat otbuap. Otmu lohimbiŋe nâhât den nâŋgâŋetâ nahat otbuap yamâ Anitâŋe hânŋânnohomu gewan yâkât den nâŋgâŋetâ nahat otbuap.” Yawu sâm ekyongop.

Lok 72 hânŋânyongomu ariwi yaŋe âwurem takawi.

¹⁷Lok 72 âi sâm yingim hânŋânyongomu ariwi yaŋe âwurem taka otbi mewi yakât heroŋe nâŋgâwanŋim Yesu yuwu sâm ekuwi. “Kutdâ, kutgan gohonmâ weke bâleŋe watyekmunŋe gaiakmâ ariwi yakât nâŋgâmunŋe âlâ kândâkdâ oap.” Yawu sâwi.

¹⁸Sâŋetâ sâop. “Yeŋe ari weke bâleŋe watyekbi yan hâkne katmâ nâŋgâwan. Yawu otmâ belek sâmu ekmain yakât dopŋeâk Satanŋe himbimâmbâ ge kumu ekban.

¹⁹Yakât otmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Soroŋ hambeŋe me sâtŋe metŋe kakŋan tâliŋetâ yan hilipyongomap sâm mâmâŋe otyingim yâhâwom. Otmu nâhât sâtŋât otmâ weke bâleŋe me yu ya lohimi mânŋgâeyekmai ya sâyŋingŋetâ yengât tem lâuyŋingŋinômai. ²⁰Yawu gârâmâ weke bâleŋeŋe yengât tem lâuyŋingŋinômai yakât nâŋgâm Anitâ mepaenômai. Yâhâ Anitâŋe himbimân tatmâ kutyene nâŋgâm manman kârikŋahât pat kuyŋingimu tap yakât otmâ Anitâhât nâŋgâm heroŋe pato otbaŋingŋinômai.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuŋe tep hero nâŋgâm Anitâ mepaeop.

(Mataio 11:25-27; Mataio 13:16-17)

²¹Yawu sâm ekyongop sâp yanâk Anitâhât Wâtŋât mâmâŋahât Heakŋe biwiŋan gemu biwi hero pato nâŋgâm Anitâ yuwu sâm mepaeop. “Awoŋ, hân himbim kândikyotgon amboŋe, gâhât tep âlep pato nâŋgâhŋihian. Otmu lok nombotŋeŋe gâhât topge nâŋgâne sâm nâŋgân nâŋgân emetŋan yâhâwi. Parisaio otmu Sarukaio lok yawuya. Yawu gârâmâ nâŋe gâhât den lâum manmâ gan yakât dopŋeâk yâkŋe lâum manmâ gai mâne ârândânŋ otbâp. Yakât topŋe nâŋgâmai hât gâŋe nâŋgân nâŋgânyeŋe ki mem hewewenŋ tuhuyŋingimat. Yawu gârâmâ lok nombotŋe, kutyene bia, belângen manmai yaŋeâmâ topne nâŋgâŋetŋât gâŋe nâŋgân nâŋgânyeŋe mem hewewenŋ tuhuyŋingimat. Gâŋe nâŋgâmat, yawuâk tetemap. Yakât mepaeheksan.” Yawu sâm âwâŋe ekuop.

²²Âwâŋe yawu sâm ekum tiŋ pilâm benŋe lok 72 âwurem takawi ya yuwu sâm ekyongop. “Himbim amboŋe tatmap yâhâmâ awoŋne. Yâkŋe mâmâŋe otnihimu wuân me wuân otbomŋât dop tap. Otmu

nâŋe awoŋnahât topŋe nâŋgâwaŋgim heŋgeŋguan. Yawu gârâmâ lohimbi nombotŋaŋe awoŋnahât topŋe nâŋgâŋet sâŋ ekyongowom yaŋe nâŋgâwaŋgim heŋgeŋgunomai.” Yawu sâŋ ekyongop.

²³⁻²⁴ Yawu sâŋ ekyongom katyekmu ariŋetâ hoŋ bawalipŋe kâiân yâhâp yuwu sâŋ ekyongop. “Emelâk embâŋân Anitâhât poropete lok otmu lohimbi nombotŋe yâkât tem lâum manbi yaŋe kulem nâŋe mem mansan yu ekne sâŋ yakât mambotmâ gam inâk muwi. Otmu yakât dopŋeâk yâkŋe himbimŋât den pat nâŋe ekyongom mansan yu nâŋgâne sâŋ mambotmâ gam inâk muwi. Yakât otmâ den yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Yeŋeâmâ sâp yiwerenŋe yu nâ orowâk manmâ gam kulem topŋe topŋe memune ekmâ nâhât den nâŋgâm heronŋe kakŋan mansai.” Yawu sâŋ ekyongop.

Lok âlâŋe kasaŋe ekmâ buku otbaŋgiop.

²⁵ Mosehât girem den kâsikum yingiminiopŋe Yesuhâlen ariop. Ari Yesuŋe den sâŋ hilipgumu pâi emetŋan katŋetâ talâkgât yuwu sâŋ âikuop. “Lok pato, sârâ nâŋgâwe. Nâŋe girawu otmune ârândâŋ otmu yanâmâ Anitâŋe manman kârikŋahât pat kunihiwuap?”

²⁶ Sâmu sâop. “Moseŋe girem den kulemguop ya sârâ nâŋgâwe.”

²⁷ Sâmu sâop. “Anitâŋe girem den âlâ Mose ekumu kulemguop ya yuwu tap.

“Isirae ambolipŋe yen ekyongomune nâŋgâŋet. Nengât Kutdânenŋe yamâ Anitâ ikŋe konok tatmap. Nenŋe yâkâlen biwi nâŋgân nâŋgânnenŋaŋe kepeim yâk konok mepaenom. Otmu yâkât lau konok nâŋgâm tem lâuwangim mannom. Otmu mâtâp sâŋ ningiop ya tâŋ tâŋâk watmâ yâhânom.” Yawu tap. Yâhâ den âlâmâ yuwu tap.

“Nenŋahât naŋgawimunŋe yahatmap yakât dopŋeâk buku nombotŋe yengât nâŋgâmunŋe yahatbuap.” Yawu tap.”

²⁸ Sâmu sâop. “Âlepŋe yat. Yawu otmâ manmâ yâhâwuot otmuâmâ Anitâŋe manman kârikŋahât pat kuhihiwuap.” Yawu sâop.

²⁹ Yawu sâmu lok yaŋe irelakmâ yuwu sâŋ ekuop. “Nâ bukune âlâ?”

³⁰ Yawu sâmu Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâŋ ekuop. “Yura lok âlâ Yerusalem kapi pilâm Yeriko kapiângen ariop. Mâtâwân arim tatmu kasalipŋaŋe mem tetem kum panŋetâ ge iop. Ge imu senŋe âlâlâŋe ya kombo mewangim pilâm ariwi. Pilâm ariŋetâmâ mumbe sâŋ olop.

³¹ Mumbe sâŋ otmu Anitâhât hotom umai ya yengâlen gâtŋe âlâŋe mâtâp yawuâk ari ekmâ lauŋe butelim inâk wangim ariop. ³² Otmu opon kâmbukŋahât hoŋ bawa âlâ, Lewi senâmbâ gâtŋaŋe mâtâp yawuâk ari mem tetem gotŋan bam ekmâ biwi pâlâmŋe otmâ ariop. ³³ Yâhâ Yura lohimbiŋe Samaria lohimbi ya yengât nâŋgâŋetâ gemu betyŋgimai. Yawu otyŋgimaiâkâ yamâ Samaria gâtŋe lok âlâ mâtâp yawuâk ari Yura lok ya mem teteop.

³⁴Ekmâ tepŋe nâŋgâm gotŋan bam hepŋe piriwaŋgim, marasin mem lâwâlem sâhâwaŋgiop. Otmu lok ya lâum ikŋe doŋgi kakŋan katmâ mem kapiân ari lombarŋe emet iminiwi yan katmu tatmu omoŋ konok galemguop. ³⁵Yâhâ emet haŋ sâmu ariwe sâm otmâ emet yakât amboŋe tewetsenŋe waŋmâ yuwu sâm ekuop. “Tihitŋe otmâ mandâ tewetsenŋe gihian yu ekdâ ki ârândânŋ otbuap otmuâmâ hâmbâi âwurem takawom yan eknohorâ âlâ gihiwom.” Yawu sâm ariop.

³⁶Otmu yakât âihohowe. Lok kalimbu ya yengâlen gâtŋe girawu yaŋe buku otbaŋgiop naŋgat?”

³⁷Sâmu sâop. “Samaria gâtŋe lok yaŋe tepŋe nâŋgâwaŋgim tihitŋe olop ya.”

Sâmu sâop. “Bukulipge tânyongomat dop yawuâk kasalipge tânyongowuat. Yawu.” Yawu sâm ekuop.

Mata yet Maria

³⁸Yawu sâm ekum Yesuŋe hoŋ bawalipŋe meyekmu lohimbi katyekmâ kapi âlâen ariwi. Kapi ariwi yan imbi âlâ, kutŋe Mata sâm, gariŋeit manowot. Yâkŋe Yesu otmu hoŋ bawalipŋe dâiyekmu emetyetŋan yâhâwi. ³⁹Yâhâ tatŋetâ gariŋe, kutŋe Maria sâm, yâkŋe Kutdâhât gotŋan ba tatmu den kâsikum waŋop. ⁴⁰Yâhâ Mataŋe ikŋiâk sot uyingimu gariŋaŋe ki tânguop. Yakât nâŋgâm bâlewaŋgim sâop. “Kutdâ, garineâmâ konam. Nâ niniâk sot uan. Yakât nâŋgâmune bâleap. Ekurâ tânnohoâkgât naŋgan.”

⁴¹Sâmu sâop. “Mata, gâ wahap tâŋât yakât nâŋgârâ yahatsap. ⁴²Garihaŋeâmâ nâhât den nâŋgâwe sâm otmu yakât nâŋgâmune âlepŋe oap. Yakât otmâ den âlâ ki sâwe. Pesuk yap.” Yawu sâop.

Anitâ orop den otnom yakât topŋe yuwu tap.

(Mataio 6:9-15; Mataio 7:7-11)

11 ¹Sâp âlâen Yesuŋe Anitâ ulitgum talop. Ulitgum tiŋ pilâmu hoŋ bawaŋe âlâŋe gotŋan ba yuwu sâm ekuop. “Kutdâ den âlâ ekgohowe. Yoanehât hoŋ bawalipŋaŋe wuân me wuângât sâm Anitâ ulitgunomai yakât topŋe ekyongop yawuâk eknongorâ nâŋgâne.”

²Yawu sâmu yuwu sâm ekyongop. “Anitâ yuwu sâm ulitgunomai. “Himbim awoŋnenŋe, topge âlâ kândâkdâek tap. Yakât nâŋgâm mepaehekmâ mannom. Gike sâtŋât otmâ anelolipŋaŋe haonŋmâ ârândânŋ hoŋ bahihimai yawuâk nenŋe gurâ tem lâuhihim mannom. ³Otmu gâŋe hilâm ârândânŋ tihitnenŋe otmâ dopnenŋanâk ningimat. ⁴Otmu lohimbi nombotŋaŋe mem bâlenenekmâ tai ya yengât nâŋgâm umam sâyŋgim tosayeŋe pilâyŋgimain yakât dopŋeâk gâŋe umam sâningim tosanenŋe pilâningiwuat. Otmu Satanŋe kendâningimu otmunŋe bâlemap sâm ulitgohoaingât mâtâp meningi.” Yeŋe yawu sâm Anitâ ulitgum mannomai.” Yawu sâop.

⁵⁻⁶Otmu den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Omoŋ derep kâmbukŋan yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe bukuyeŋahât emet hawiŋan ari kinmâ kotok kunmâ yuwu sâm ekunomai. “O bukune, sâmune nâŋgâ. Lomba âlâ nâhât emelan taka tap. Nâ emetnan sot ki tap. Yakât otmâ sot kâsikum nihirâ mem ari um waŋmune niâk.” ⁷Yawu sâmu emetŋanâk tatmâ yuwu sâwuap. “Girawu otmâ omoŋ derep kâmbukŋan mândeneneksat? Emet gahatŋe emelâk maŋguain. Gârâmâ yahatmâ ki mem gihiwom.” Yawu sâm ekuwuap. ⁸Yâhâ bukuŋaŋe emelanâk tatmâ sot ki waŋbuap otmuâmâ den otmâ dewaemu yahatmâ sot ya ihilâk waŋbuap. ⁹Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. “Yeŋe wuân me wuângât nâŋgâm Anitâhâlen biwiyenŋe kepeim ulitŋuŋetâ âlepŋe nâŋgâyŋiŋiwuap.

¹⁰Otmu âlâen hâum sâwe. Yeŋe buku âlâhât emelan yâhâne sâm, “Wâe tat me?” sâŋetâ nâŋgâyŋigimu yanâmâ emet kâlehen yâhânomai. Yakât dopŋeâk Anitâ ulitŋuŋetâ nâŋgâyŋiŋiwuap. Anitâhâlen biwiyenŋe kepeim ulitgumai yamâ âlepŋe nâŋgâyŋiŋiwuap. Otmu pâin guin otmai yamâ âlepŋe ikŋak mâmâŋe otyŋigimu biwiyenŋe sânduk sâwuap.

¹¹⁻¹²Otmu den âlâen hâum sâmune nâŋgâŋet. Yengâlen gâtŋe âlâ me âlâhât nanŋaŋe po waŋgimu âwâŋe ulitgumu yan âwâŋaŋe ki neneŋe ya waŋbuapgât dop ki tap. ¹³Otmu yen nombotŋe Anitâhât topŋe ki nâŋgâm heŋgeŋumaiŋe nan baralipyenŋe yawu otyŋigimai. Anitâ awoŋnenŋe himbimân tatmaŋe nen ikŋiâk ikŋiâk topnenŋe ekmâ nâŋgâmap. Yakât otmâ lok âlâ me âlâŋe Wâtŋat mâmâŋahât Heakŋe mâmâŋe otyŋigiâkgât Anitâ ulitgunomai yan yeŋe nan baralipyenŋe otyŋigimai ya wangim tâŋ tâŋâk yŋiŋiwuap. Yawu sâm ekyongop.

Yesuŋe Anitâhât wâtŋan kinmâ weke bâleŋe watyehop.
(*Mataio 12:22-30; Mareko 3:20-27*)

¹⁴Weke bâleŋaŋe lok âlâ mângâemu lauŋe maŋguakmu den biaek manmâ gaop. Otmu Yesuŋe weke bâleŋe ya watmu gaiakmâ arimu lauŋe hâreakmu den olop. Yawu otmu lohimbi yan kinbiŋe ekŋetâ sâtŋe olop. ¹⁵Yawu gârâmâ Parisaio lok nombotŋaŋe ekmâ Yesu nâŋgâm bâlewangim yuwu sâwi. “Yâkât topŋeâmâ yuwu. Yâhâmâ weke bâleŋaŋe mâmâŋe otbaŋgiap. Yakât otmâ ya yengât patoyeŋe, kutŋe Besewulu sâm, kutŋe âlâmâ Satan yâkât wâtŋan kinmâ watyekmap.” Yawu sâwi.

¹⁶Yâhâ Yesuŋe otmâ hilipgumu mem pâi emetŋan katŋetâ talâkgât nombotŋaŋeâmâ topyeŋe kurihiakmâ yuwu sâwi. “Anitâŋe nâŋgâhihimap otmuâmâ sârâ kulem âlâ himbimâmbâ tetemu ekmâ topge nâŋgânom.”

¹⁷Yawu sâŋetâ Yesuŋe biwiyenŋahât topŋe ekmâ nâŋgâm yuwu sâm ekyongop. “Yeŋe nâŋgâm tâpikguai. Yakât otmâ den âlâen hâum yuwu sâmune nâŋgâŋet. Lok komot konohâk mansaiŋe yahatmâ

ahom hionjakmâ tiok taok otnomai yamâ kutyeŋe biatbuap. Yâhâ kapi âlâ konohâk tatmaiŋe yerjahâk yahatmâ ahom hionjaknomai yamâ kâwurumyeŋeâk kinbuap.

¹⁸Yakât den âlâ torokatmâ sâwe. “Besewuluŋe mâmâŋe otnihimu weke bâleŋe watyekmune gaiakmâ arimai,” yawu sâmai. Yawu gârâmâ Satangât komotyerjahâk ahom hionjaknomai yamâ den ekyongoan yuwuâk tetemu Satangât kutŋe biatbâp. ¹⁹⁻²⁰Nâmâ Anitâhât wâtŋan kinmâ weke bâleŋe watyekmâ yan amboyeŋe Satan ya mem ge katsan. Yakât otmâ âlâku yu torokatmâ sâwe. Yeŋe imbiâk nâhâtŋe Satangât wâtŋan kinmâ weke bâleŋe watyeksap yawu nâŋgâmai. Yakât nâŋe yuwu sâm purik pilâmune nâŋgâŋet. Yeŋe âlâhât wâtŋan kinmâ weke bâleŋe watyek sai? Yeŋe “Anitâhât wâtŋan kinsain” yawu sâmai. Girawu otmuâmâ nâhât yawuâk ki nâŋgâmai? Yeŋe nâhât nâŋgâm tâpikgumai, yawu nanŋan. Yawu gârâmâ Anitâŋe tihityeŋe otmâ wawaeyekmâ nâ hâŋgânnohomu ge âi yu mem mansan.”

²¹Otmu torokatmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Nine topne teteâkgât den âlâen hâum yuwu sâmune nâŋgâŋet. Lok âlâŋe hâmbâŋe mem haŋgalakmâ tembe talam lâuakmâ yâhâm gem senŋe âlâlâŋe galemgumu âilonŋo tatbaŋgimap.

²²Yawu gârâmâ kasaŋe lok sâtŋe kârikŋaŋe taka kum itit kiom bâleŋe tuhuwaŋgiwuap otmuâmâ yâkât tembe talam, kapamgât senŋe âlâlâ, iri sikum, ya kerek mewangim ariwuap. Yakât dopŋeâk nâŋe weke bâleŋe amboyeŋe, Satan, mem ge katbom.

²³Yakât otmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Lok buku ki otnihimaiŋeâmâ kasa otnihimai. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe ki tânnohomaiŋeâmâ mâtâp maŋgunihimai dop yawu otmap. Yawu.”

Weke bâleŋaŋe weke bâleŋe nombotŋe dâiyekmu lok mâŋgâeyekmai.

(Mataio 12:43-45)

²⁴Yesuŋe den âlâ yuwu sâm ekyongop. “Nâŋe yeŋgât topyeŋe yu sâm pitinŋum heŋgeŋgumune nâŋgâŋet. Yeŋe yuwu nâŋgâm tâpikgumai. “Nenjahâk kuwihakmâ manman âilonŋo manmâ yâhânom.” Yen yawu nâŋgâm tâpikguai yakât otmâ den âlâen hâum yuwu sâwe. Weke bâleŋaŋe lok âlâ mâŋgâemap ya gaiakmâ emet sondaŋŋangen ariwuap. Otmu lok ondopgâlen karakmâ mem bâlewe sâm yakât pâinmâ manbuap. Pâinmu biatmu yuwu nâŋgâwuap. “O, emelâk lok âlâ mem mâŋgâeminiwan. Gârâmâ lok yamâ ninahâk gaiakmâ tohowan. Yawu gârâmâ âlâkuâk âwurem ari lok yâkâlenâk karakbom.” ²⁵Yawu sâm âwurem ari ekmâ yuwu sâwuap. “Bâe, lok yuâmâ heŋgemahom mansap. Nâhât wâtne tipiŋe. Yakât otmâ weke bâleŋe nombotŋe wâtyeŋe pato tap ya ari meyekbom. Ari meyekmune taka orowâk lok yu mâŋgâenom.” Yawu sâop.

²⁶Yawu sâmu ari weke bâleŋe bāt nombotgen yâhâp ya meyekmu taka lok aŋgoân hâhiwin kakŋan manop yamâ witgum mângâeŋetâ umatŋe dondâ tetewaŋgimu manbuap. Yakât otmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Yeŋe yeŋahâk heŋgemahom mannomaihât dop âlâ ki tap.” Yawu sâop.

²⁷Yesuŋe den yawu sâmu ekyongomu nâŋgâŋetâ lohimbi hohetyeŋan imbi âlâ kinop yaŋe yuwu sâmu ekuop. “Den eknongoat ya nâŋgâmunne ewe membe oap. Yakât otmâ âi mem mansat ya mâmâhaŋe ekmâ gâhât teŋe herone nâŋgâhihim mepaehekmâ mansap yawu nanŋan.”

²⁸Sâmu sâop. “Âleŋe yat yamâ Anitâhât den nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu lâum manmai yaŋeâmâ herone kakŋan mannomai.” Yawu sâop.

Yesuŋe kulem âlâ tuhuâkgât Parisaioŋe ekuwi.

(Mataio 12:38-42; Mareko 8:12)

²⁹Yesuŋe kulem âlâ tuhumu eknehât nâŋgâmu lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe Yesuhâlen ari mem hawam mewam tuhuwi. Yawu otŋetâ yuwu sâmu ekyongop. “Yeŋe yuwu otŋetâ ekmune bâlemap. Yeŋe biwi yâhâp otmâ kulem witgumâk memune eknehât nâŋgâmai. Yâhâ nâmâ kulem konohâk memune eknomai. Yuwu sâmune nâŋgâŋet. ³⁰⁻³²Aŋgoân poropete âlâ, kutŋe Yona sâmu, yâkâlen kulem âlâ tetemu Niniwe kapi ambolipŋaŋe ekbi. Yakât dopŋeâk nâhâlen kulem âlâ tetemu eknomai. Yakât den âlâ sâwe. Aŋgoânâmâ lok âlâ, kutŋe Solomon sâmu, Dawiti nanŋe, ya nâŋgân nâŋgânŋe pato tatbaŋgiop. Otmu yâkât kut patŋe ya emelâk sâmu haŋ tuhuŋetâ arimu imbi pato âlâ kapi kâleŋeŋen manopŋe nâŋgâop. Nâŋgâmu yanâmâ ekbe sâmu tohop. Yakât sâmune nâŋgâŋet. Solomongât nâŋgân nâŋgân pato tatbaŋgiop. Yawu gârâmâ nâmâ Solomongât kunŋe mansan. Otmu nâŋe kapi kâleŋeŋen ki mansan. Hohetyeŋan manmâ den kâsikumu yinŋim mansan. Yamâ yeŋeâmâ nâhât den nâŋgâŋetâ nahat otmap. Yakât otmâ mem ge katnekne sâmu oai. Yakât otmâ hâmbâi sâp patoen imbi pato yaŋeâmâ lok senyeŋan yahatmâ kinmâ yeŋe nâhât den kumu mansai yeŋgât topyeŋe sâmu tetemu aŋulaknomai. Yawu otŋetâ Anitâŋe yakât matŋe âlâku ikŋeâk ikŋeâk yinŋiwuap.

Sennenŋe yamâ lambehât laŋinŋe yakât dop oap.

(Mataio 5:15; Mataio 6:22-23)

³³Yesuŋe den âlâen hâumu yuwu sâmu ekyongop. “Nenŋe emet kâlehen tatmâ lambe saumu tunŋuŋan ki katmain. Gârâmâ helenân gâitmunŋe kinmâ sem laŋinŋe pilâmu ekmâ gem yâhâmain. ³⁴Senyeŋe yamâ lambe laŋinŋe yakât dop oap. Senyeŋe âleŋe tatmu yanâmâ ekmâ gem yâhâmai. Yâhâ senyeŋe bok sâwuap yanâmâ mâtâp tâpikgumu hewukŋan kionnomai. ³⁵Yakât otmâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Biwiyeŋan Anitâhât laŋinŋaŋe pilâmap ya bok sâmapgât biwi nâŋgân nâŋgânyeŋe

galemahom manman âlepneâk manmâ yâhânomai. ³⁶Yawu manmâ yâhânomai yanâmâ lambeje sem lajinje pilâmu emet biwiye haj sâmu ekmâ tatmai yakât dop otbuap.

Parisaioje otminiwi yawu ki otmâ mannom.
(*Mataio 23:1-36; Mareko 12:38-40; Luka 20:45-47*)

³⁷Den yawu sâm tij pilâmu Parisaio âlâje Yesu dâim emetjan yâhâop. Yan yâhâ Parisaio otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi yâk orop sot newi. ³⁸Yawu gârâmâ angoân Yesuje bâteje ki piriahop. Sot ya inâk mem nemu ekjetâ sâteje otmu pârâk pilâwi. ³⁹Pârâk pilâjetâ Yesuje yuwu sâm ekyongop. “Parisaio yengât topyeje teteâkgât den âlâen hâum yuwu sâmune nângâjet. Imbi âlâje amaj mem hâkneâk pirimu biwiñan sot wahapje yawuâk tatbuap. Yakât dopneâk yeje bukulpnyeje yekjetâ yahalâkgât hâkyejeâk piriakmai. Yawu gârâmâ manman bâleje, me orotmemeyeje kinjon ya biwiyejeje nângâmai. Yawu nângâjetâ yañe mem bâleje tuhuyekmap. ⁴⁰Yengât topyeje yawu tap yamâ ki enâkmâ nangangimai. Anitâje lohimi kândikyotgop yan hâkyetje biwiyetje yâhâp yâhâp ya katyitgiop. ⁴¹Yakât otmâ angoân yeje biwi nângân nângânyeje ya sâm pitiaknomai. Yawu otnomai yanâmâ hâkgât wahap wuân me wuângât nângâjetâ tâñât otbuap. Yâhâ yawu ki otnomai yamâ yiwereje umatje teteyingim gap yu wangim umatje pato teteyingiuap.

⁴²Parisaio yejeâmâ nângâm tâpikgumai. Yejeâmâ wahap tâñât, hote, gitâk, wahap yawuya mem ketetmâ bâlâk ñerek osetyeñan konok ya mem Anitâhât pat kuwangimai. Yâhâ Anitâhât den ekyongomu kulemguiwi yamâ loñgâemai. Loñgâem yan yuwu otmâ mansai. Lohimi yengât den sâm hâreyingimai yan Anitâje nângâmu ârândâñ olâkgât ki nângâmai. Yawu otmâ den tâñ tâñâk ki sâm hâreyingimai. Otmu buku nombotje yengât weyeje ki nângâm tânyongomai. Yakât otmâ hâmbâi Anitâje matje umatje yingiuap.

⁴³Yeje miti emetjan yâhâ lohimi senyeñan ewanâk tatnehât nângâmai. Otmu lohimi hawamyongom tatmaiñe nenekjetâ yahatmu mepaenenekjetgât nângâmai. Yawu otmâ manjetâ ya ekmune bâleap. ⁴⁴Parisaio yengât topyeje teteâkgât den âlâen hâum yuwu sâwe. Emelâk lok muñetâ hanyongowi ya yengât sum kakñambâ ki nângâmâk bam gamai.” Yawu sâm ekyongop.

⁴⁵Yawu sâm ekyongomu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi hohetyeñan gâtje lok âlâje yuwu sâm ekuop. “Bawapi, gâñe Parisaio lok den sâyingiat yañe nen gurâ yawuâk meneneksap.”

⁴⁶Sâmu sâop. “Nenñe yengât amutgen manmâ yu ya otnehât den undipñe topñe topñe sâm ningimai. Yamâ yejeâmâ denyeje ya ki lâum watmai. Den sâm ningiñetâ umatje kakñan manmain. Yawu manmunje

biwinnenje mem huruŋ pilâninginehât ki tânnongomai. Yakât otmâ Anitâŋe matŋe umatŋe yingimu menomai.

⁴⁷Yeŋeâmâ yuwu sâmai. “Poropete lok mum gawi ya yeŋgât sumân awu tawu kâmetmunŋe baŋbaŋ sâm sekŋe âlepŋe otmâ imap.” Yawu sâmai. Yamâ yeŋgât tâmbâlipyeŋaŋe poropete lok ya yongoŋetâ muwi. ⁴⁸Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Tâmbâlipyeŋaŋe poropete yongoŋetâ muwi ya yeŋgât sumân yeŋe awu tawu kâmetmâ galemgumai. Yawu otmâ yongowi yakât nâŋgâŋetâ ârândân oap yawu yeksan. ⁴⁹Otmu pepa âlâ, kutŋe “Anitâhât nâŋgân nâŋgânŋe” sâm, yan den âlâ yuwu kulemgowi tap. “Hoŋ bawalipne nombotŋe âi sâm yingimune yeŋgâlen taka Anitâhât topŋe kâsikum yingim mannomai. Yamâ yeŋe nâhât den pat bialâkgât nombotŋe mem âlâlâ tuhuyeknomai. Yâhâ nombotŋe âlâmâ yongoŋetâ munomai.” Den yawu tap. ⁵⁰Yakât yuwu sâwe. Emelâk Anitâŋe ikŋe poropete hâŋgânyongomu denŋe lâum manmâ gawi ya gurâ yawuâk tâmbâlipyeŋaŋe nâŋgâm bâleyingim yongom mem ge katyekbi. Yakât huhopŋe ya yeŋe menomai. Yakât topŋe nâŋgâŋetâ keterahâkgât yuwu sâwe. ⁵¹Embânân topŋe katmâ tâmbâyeŋe lok âlâ, kutŋe Awe sâm, ya ataŋaŋe kumu muop. Otmu poropete âlâ, kutŋe Sekaraia, yamâ opon kâmbukŋan yâhâ hotom um bam gam kinmu yanâk kuŋetâ muop. Yawu gârâmâ Awe kumu muop yapâek manmâ gam poropete kerek yongoŋetâ muwi yakât huhopŋe ya yeŋe menomaiâk.

⁵²Mosehât girem den kâsikum ningimai yeŋeâmâ Anitâhât den kurihiŋetâ tap. Yeŋeâmâ Anitâhât hâkân otmâ yâkât den nâŋgâm hâum pâpgumai. Yawu otmâ lohimbi nombotŋaŋe yâkât den nâŋgâm tem lâuwangine sâm otmai ya yeŋgât mâtâp maŋguyingimai. Yawu otmai yakât nâŋgâmune bâleap. Yakât otmâ umatŋe topŋe topŋe teteyingiwuap.” Yawu sâm ekyongop.

⁵³Yawu sâm ekyongom emelambâ gem ariop. Sâp yakât kakŋan Parisaio otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwiŋe Yesuhât nâŋgâm bâlewangim sâm ge katbi. ⁵⁴Otmu den sâm hilipgumu nâŋgâm den âiân katne sâm yu yakât âi pâi tuhumm gawi.

Nimbilang yâhâp ki otnom.

(Mataio 10:26-27)

12 ¹Otmu lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe Yesuhât den nâŋgâne sâm taka pâŋ sâwi. Taka pâŋ sâm Yesu hoŋ bawalipŋe mem awawi guwawi tuhuyekbi. Yawu otmâ kinŋetâ Yesuŋe hoŋ bawalipŋe yuwu sâm ekyongop. “Parisaio yâk yeŋgât matuk keluŋaŋe mem bâleyekmapgât galem oraŋgim mannomai. Parisaio yamâ nimbilamyenŋe yâhâp otmâ topyeŋe kurihiakmâ manmai. ²Yakât otmâ ya yeŋgât den âlâ yuwu sâmune nâŋgâŋet. Tihângen wahap yu me ya otmâ gai. Ya ki tik tatbuap. Hâmbâi tetekŋan tetemu eknom. Yâhâ yu me ya otmâ kurihiakmai. Ya

gurâ tetekŋan tetemu eknom. ³Yakât otmâ yuwu sâmunne nânŋâŋet. Yenâmâ nâ orowâk manmain. Yawu gârâmâ den nombotŋe nenŋiâk tatmâ ekyongoman ya hâmbâi yeŋe lohimbi ekyongonjetâ nânŋânomai.

Anitâŋe wawaeneneksap.

(Mataio 10:28-31)

⁴Yesuŋe torokatmâ yuwu sâm ekyongop. “Lok senyeŋan kinmâ den ekyongonjetâ nânŋâŋetâ nahat otmu yen nombotŋe yongonjetâ munomai. Yongonomai yamâ umut biwiyenŋe ki hilipgunomai. Lok topnenŋe yawu tap. Yakât otmâ ya yeŋgât ki kiŋgityenjahât otnomai. ⁵Yâhâ Anitâhât topneâmâ âlâ tap. Hâmbâi mâne yâkŋe konok umut biwiyenŋe hilipguwuapgât dop tap. Yakât otmâ yeŋe yâkât den konok lâum mannomai.

⁶Otmu yakât âlâ sâwe. Anitâhât den lâum manmain nen haoŋmâ ârandân yâkŋe tihitnenŋe otmap yakât topŋe nânŋâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâmunne nânŋâŋet. Giroŋ giroŋ ekmain yamâ nâi tâŋât. Yamâ ki galemgumain. Yawu gârâmâ giroŋ giroŋ âlâ mumbuap yakât topŋe himbim amboŋaŋe emet inânŋan nânŋâmu tap. ⁷Yawu gârâmâ nenâmâ giroŋ giroŋ yakât dop bia. Nenâmâ Anitâ ikŋe kundenŋe towat manmain. Yawu otmâ Anitâŋe topnenŋe kerehâk nanŋap. Somotnenŋe tipi tapi yakât topŋe gurâ nânŋâmu tawâk. Yâkŋe tihitnenŋe otmap. Yakât nânŋâm biwi yâhâp ki otmâ manmâ yâhânom.

Topnenŋe ki kurihakmâ Yesu betbaŋginom.

(Mataio 10:19-20,32-33; Mataio 12:32)

⁸Lohimbi âlâ me âlâŋe “Yesuhâlen biwinaŋe kepeim tem lâuwangim mansan,” yawu sâm lohimbi ekyongonomai yâhâmâ hâmbâi nâ lok bulâŋaŋe himbim awoŋnahât aŋelolipŋe yeŋgât senyeŋan kinmâ topyeŋe sâm tetemune Anitâŋe manman kârikŋan katyekbuap. ⁹Yâhâ lohimbi âlâ me âlâŋe “Nâ Yesu ki nânŋâwâŋgian,” yawu sânomai otmuâmâ nâku lok bulâŋe himbim awoŋnahât aŋelolipŋe yeŋgât senyeŋan kinmâ “Nâ ki nânŋâyîŋgian,” yawu sâwom. Lohimbi yawu otmai yaŋe matŋe umatŋe menomai. Yawu.

¹⁰Yakât otmâ den âlâ torokatmâ yuwu sâwe. Anitâŋe âi sâm nihim hânŋânnohomu gewan. Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâŋe nâhât nânŋâŋetâ tâŋât otbuap. Me nâhât nânŋâŋetâ giâkgât lohimbi kendâyîŋginomai. Orotmeme yawuya ki witgum mannomai otmuâmâ ya yeŋgât tosa yamâ Anitâŋe pilâyîŋgiwuapgât dop tap. Otmu torokatmâ sâwe. Lok âlâ me âlâŋe Anitâhât Wâtgât mâmâŋahât Heakŋe yu me ya otbuap ya ekmâmâ yuwu mon sâwuap. “Bâe, âi yukât amboŋe yamâ Satan.” Yawu sâm yan âi ya ekmâ Satangâlen gâitbuap. Yawu otmâ yâhânomai ya yeŋgât Anitâŋe pilâyîŋgiwuapgât dop âlâ ki tap. Lok yawuyaŋe tosa pato menomai.

¹¹Otmu den âlâ sâmunen nângânet. Yeje galem tiñâk orangim mannomai. Kasalipyenâne nâhât den pat âlepne nângânetâ nahat otmu yen meyekmâ miti emetjan me kiap yengâlen ari den âiân katyekmâ âi pâi tuhuyeknomai. Yawu otyinginetâ “Den mâtâpne girawu watmâ sâm ekyongomunne nângânetâ keterakuyingiwuap,” yawu nângâm ki gorâyingiwuap. ¹²Sâp yanâmâ Awoņnenâne ikne Wâtgât mâmâņahât Heak hângângumu ge den âlâlâ nângân nângânyenân katmu nâhât den pat âlepne sâm kusânâmâ ekyongonomai.

Senje âlâlâ yakât nângâmunne yahatbuap.

¹³Lohimbi kinbi ya yengât hohetyenâmbâ lok âlâne Yesu yuwu sâm ekuop. “Lok pato, sâmunen nângâ. Awoņnetjahât bânje bânje ya atanâne ikñiâk mem alitmâ mansap. Yawu gârâmâ gâne ekurâ nombotne hionmâ nihiâkgât nangan.”

¹⁴Sâmu sâop. “Nâne yet galemotgom manbehât lok kunnenâne ki sâm nihiop. Yakât otmâ imbiâk nâhâlen ga den ya eknohoat. ¹⁵Yakât otmâ yuwu sâmunen nângânet. Senje âlâlâ me iri sikum ya Anitâne biwinnenâhât ki sâm katningiop. Yamâ hâknennâhât sâm kalop. Yawuhât bukulpnenne iri sikumyene orop manmai ya yekmâ tep bâle ki nângâyinginom.”

¹⁶Yawu sâm den âlâen hâum yuwu sâop. “Lok kutdâ âlâhât kalamân siwit kehetne pato teteop. ¹⁷Yawu otmu biwinaņe yuwu nângâop. “Siwit kehetne pato tap yu mem emet girawuân katmune tatbuap? ¹⁸Yuwu otbom mon? Emet tipine siwit kehetne katman ya kândonmâ pato tuhumi yan siwit kehetne katmune tatbuap. ¹⁹Katmune tatmu yanâmâ hop sambe kakjan manmâ herone marone nângâm manmâ yâhâwom.” ²⁰Yawu sâmu Anitâne yuwu sâm ekuop. “Gâ kopa. Omoņdâne mumbuat. Yakât otmâ iri sikumge wawaerâ tatgihimap ya lok âlâne membuap.” Yawu sâop.

²¹Yâhâ den ekyongoan yukât topne yuwu tap. Lohimbiņe iri sikumyennâhât tepyene umatne otmâ mansai ya yengât Anitâne nângâmu bâlemap. Yakât otmâ muņetâ pesuk sâmap.” Yawu sâop.

Anitâne tihitnenne otmap. Yakât otmâ ki gorâningiwuap.

(Mataio 6:25-34)

²²⁻²³Yawu sâm lohimbi ekyongom benje hoņ bawalipne yuwu sâm ekyongop. Senje âlâlâ me iri sikumyene yakât ki nângânetâ yahatbuap. Manmanyenâhât bulâne yamâ umut biwiyene. Yâhâ yengât manman yamâ Anitâne emelâk senje âlâlâ lâtkuyingimu manmai. Yakât otmâ yuwu ki nângânomai. “Nenje sot wosapâ ba mem tetenom? Me iri sikum me âlâlâ ya girawu mem tetem manmâ yâhânom.” Yawu ki sâm biwi yâhâp otmâ gorâ kakjan mannomai. ²⁴Yawu gârâmâ den âlâen hâum yuwu sâmunen

nângânet. Kembâ ekmain. Yâhâmâ âi kalam ki tuhum hâhiwin nângâmâi. Yamâ himbim ambonaje haonmâ ârândân sot yingimâp. Yenâmâ nâihât dop ki mansai. Yenâmâ lok. Otmu yen gurâ yawuâk Anitâje haonmâ ârândân tânyongom gamap. ²⁵⁻²⁶Yawu gârâmâ yejahât girawu mannom sâmbâ yakât ki nângâm kiwiliŋ otnomai. Yeje wâtyejan torokatmâ manmâ yâhânomaihât dop âlâ ki tap. Yawu otnomai yan hâum pâpgunomai.

Yakât topje yuwu sâmune nângânet. ²⁷Hahop ekmain. Hahop yamâ titi pan pan pilâmu ekmunje âilonŋo lonŋo otmap. Yâhâ emelâk lok kutdâ âlâ, kutje Solomon sâmbâ, yâkne hâk katipje kulem melem mânunjakmâ manop. Yaŋe hahop suriŋe sekje âlepje tetemap yakât dopje ki miop. ²⁸Yâhâ hahop suriŋe ekmunje âilonŋo otmap. Yawu gârâmâ ikjahâk ki yahatmâ titi pan pan otmâ kuririŋ sâmbâ kinmap. Anitâje nângâopgât yawu kinmap. Yiwereŋeâmâ tetem âilonŋo kinbuap. Yâhâ pek sâwuap yanâmâ hânân ge tâtuk sâwuap. Yenâmâ hahopgât dop ki mansai. Yenâmâ lok. Yakât otmâ biwiyenaje yuwu ki nângânomai. “Anitâje pâlâmje otmâ ki tihitnenje otmap.” Yawu ki nângâm mannomai.

²⁹Yakât yuwu sâmune nângânet. Bulânanâk Anitâje haonmâ ârândân tihitnenje otmâ yâhâwuap. Yakât biwi yâhâp ki otnomai. ³⁰Yawu gârâmâ lok nombotje Anitâhât topje ki nângâmâiŋe sângum me iri sikum me senje âlâlâ yakât nângânetâ yahatmap. Yawu otjetâ ki ârândân otmap. Yakât otmâ otmaiân yeje ki torokatnomai. ³¹Yeŋeâmâ lohimbî nombotaje Anitâhâlen biwiyenaje kepeijet sâmbâ yakât den ekyongonetâ nângânomai. Yawu otmâ manjetâ himbim awonnenje topyeje nângâmapje dopyejan yingimu ki umburuk mannomai.

Bukulipnenje tânyongonom.

(Mataio 6:19-21)

³²Yakât otmâ yâkâlen biwiyenaje kepeim ki gorâyingimu mannomai. Awonnenje Anitâje heroŋe nângâyingim tihityeje otmâ yâhâmbisâp. Yawu otmâ hâmbâi mâne manman kârikjan mem katyekmu manmâ yâhâmbisâi. ³³Yakât otmâ senje âlâlâ tatyngiap yamâ mem buku nombotje ki tatyngiap ya kâsikum tânyongonomai. Yawu otjetâmâ Anitâje yekmu ârândân otbuap. Otmu himbimân mannomaihât pat kuyngiop yakât bulâje yingimu menomai. Otmu himbimân manman sânduhân mannomai yan talaŋe ki kumbuap, me seloŋe ki hârewuap, me ki bumbunguwuap, me kombo ki otnomai. ³⁴Yawuhât Anitâhâlen biwi nângân nângânyenaje kepeim manjetâ ârândân otbuap.” Yawu sâmbâ ekyongop.

Yesuje âwurem gewuap sâp ya ki nangain.

³⁵⁻³⁶Yesuje den âlâ yuwu sâmbâ ekyongop. “Yen biwi golâ otmâ mannomaihât den âlâen hâum sâmune nângânet. Hoŋ bawalipje yengât

lok kutdâyeŋaŋe kapi kâlepŋehembâ âwurem taka emet hawiŋan kinmâ kotok kunmu nâŋgâm in yawu gahatŋe mewaŋginomai. Yakât otmâ lambeyeŋe saum katŋetâ sem tatmu mambotbaŋginomai. ³⁷Yawu otmâ mambotbaŋgim tatnomai yanâmâ âwurem taka mem teteyekmâ herone nâŋgâyiŋgiwuap. Herone nâŋgâyiŋgim itâŋe kâpekma katmu tatmu sot um yiŋgiwuap. ³⁸Yâhâ omoŋ dereŋan kapi ambolipŋe kerekŋe aman pâlâmŋe inomai yanâmâ âwurem takawuap. Taka hoŋ bawalipŋe sen golâ otmâ mambotbaŋgim tatŋetâ mem teteyekbuap otmuâmâ buku otyiŋgiwuap. Buku otyiŋgimu yâkŋe herone nâŋgâwaŋginomai. ³⁹Yen biwi golâ otmâ mannomaihât den âlâen hâum sâmunne nâŋgâŋet. Kapi âlâ me âlâhât kasalipyeyeŋe sâp girawuân taka yongom itit kiom tuhuyiŋginomai yakât ki ekyongomai. Inâk pârâk sân sânâk takamaihât kapi ambolipŋaŋe sen galem manmâ emet kapiyeŋe galemgunomai. ⁴⁰Yakât dopŋeâk Anitâŋe hâŋgânnohomu âwurem gewom yakât sâp yeŋe ki nanŋgai. Yakât otmâ biwi golâ manmâ mambotnihim yâhânomai. Yawu otnomai otmuâmâ âwurem gemune nekmâ herone nâŋgânomai.” Yawu sâm ekyongop.

Hoŋ bawa âlepŋe bâleŋe yâk yetgât topyeteŋe
(*Mataio 24:45-51*)

⁴¹Yesuŋe yawu sâm ekyongomu Petoroŋe yuwu sâm âikuop. “Kutdâ den âlâen hâum eknongoat yu nengâlâk yat me lok kerek nengât yat?”

⁴²Yawu sâm âikumu Yesuŋe purik pilâwaŋgim den âlâen hâum yuwu sâm ekuop. “Lok kutdâ âlâŋe kapiŋe pilâm kapi kâlepŋehen ari kandi manmâ âwurem takawuap. Yaken ariwe sâm yan hoŋ bawaŋe âlâ galem sâm katmâ yuwu sâm ekuwuap. “Arimuneâmâ gâŋe nep lok nombotŋe galemयोगowuat.” Yawu sâm ekum pilâyekmâ arimu galem yaŋe âi ya biwiŋaŋe mem galemयोगomu âiloŋgo mannomai. ⁴³Yawu otmâ galemयोगowuap otmuâmâ patoŋaŋe âwurem taka herone otbaŋgiwuap. ⁴⁴Yawu otbaŋgim galem pato katmu ikŋe senŋe âlâlâŋe yakât galem otbuap. ⁴⁵Yâhâ purik pilâm sâmunne nâŋgâŋet. Hoŋ bawa yaŋe biwiŋaŋe yuwu nâŋgâm âi ya hilipguwuap. “O, lok kutdâne arap yuâmâ in yawu ki takawuap. Yamâ sâp kâlep manbuap yakâ. Yakât otmâ wongât nâŋe âi yu membom?” Yawu sâm biwiŋaŋe pâlâmŋe otmu ki galemयोगom heŋgeŋguwuap. Yawu manmâ to kârikŋe nem biwi hâlim otmu umatŋe topŋe topŋe teteyiŋgiwuap. Yawu otmâ lok bâleŋe yeŋgâlen torokatmâ ki orotŋe otmâ manbuap. ⁴⁶Yawu otmâ biwiŋaŋe pâlâmŋe otmu manbuap yan patoŋaŋe pârâk sân sânâk taka kuk otmâ kum yaehen pilâmu ge hâhiwin nâŋgâm yâhâmbisâp.

⁴⁷Yakât topŋe yuwu sâmunne nâŋgâŋet. Lohimbi nombotŋaŋe nâhât den nâŋgâm heŋgeŋgunomai yanâmâ yakât nâŋgâŋetâ gemu betbaŋginomai. Yawu otnomai yakât matŋe Anitâŋe matŋe amokŋan yiŋgimu menomai.

48 Yâhâ lohimbi nombotje âlânjeâmâ nâhât den nânġâm pâpgumai yaŋe otŋetâ bâlemap yâhâmâ Anitânje matje kakjeâk yinġimu menomai. Yakât otmu yuwu sâmunne nânġâ. Lok âlâ me âlâ âi sâm yinġimune ya tuhum heŋgeŋgunomai ya yeŋġât nânġâmune ârândân otbuap. Yâhâ lok âlâ me âlâ âi pato sâm yinġimune ya biwiyenaje tiŋâk lâum tuhunomai ya yeŋġât gurâ yawuâk nânġâmune ârândân otbuap.” Yawu sâm ekuop.

Yesuje giop yakât lohimbi hioŋakmâ mansai.

(Mataio 10:34-36)

49 Yesuje den âlâ yuwu sâm ekyongop. “Anitânje lohimbi yeŋġât biwiyenahât topje nânġâm kâsipyongom matje âlâku ikŋiâk ikŋiâk yinġimu menomai yakât hânġânnohomu gewan. Yâhâ matje yinġimu meŋetâ pesuk sâmbâp. 50 Otmu umatje âlâ tetenihimu hâhiwin nânġâwom ya tetenihim pesuk sâekġât naŋgan. 51 Otmu den âlâ yuwu sâmunne nânġâŋet. Nâhât yuwu ki sânomai. “Nâhât yamâ buku konok otnehât himbimâmbâ giop.” Yawu ki sânomai. Nâŋe hânân gewan yakât yen hioŋaknomai. Hioŋakmâ yuwu oraŋginomai. 52 Lohimbi nanje baratje mome manmaiŋe hioŋakmâ komot yâhâp otnomai. Komot âlâhât yâhâp, âlâhârâmâ kalimbu yawu otnomai. 53 Âwâ nan me mâmâ barat kuk oraŋgim hioŋaknomai. Otmu iranje iranje ya gurâ yawuâk kuk oraŋgim hioŋaknomai.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuje kulem âlâlâ tuhuop yakât topje hâum pâpguwi.

(Mataio 16:2-3; Mareko 8:11-13)

54 Yesuje hoŋ bawalipje yawu sâm ekyongomâmâ benje lohimbi kinbi ya yuwu sâm ekyongop. “Op surumbup memuâmâ yuwu sâmai. “Gelâk gewe sâm oap”. Sâŋetâ yawu otmap. 55 Otmu elem tok sâwe sâm otmuâmâ yuwu sâmai “Sikop kumbe sâm oap.” Sâŋetâ yawu otmap. 56 Yen lok perâkje. Yeŋe elem kulewoŋboŋ yakât topje ekmâ nânġâm heŋgeŋguai. Yâhâ nâŋe kulem âlâlâ memune eksai yakât topjeâmâ girawuhât ki ekmâ nânġâm heŋgeŋguai?

57 Wongât eŋgatyeneâk otmâ orotmeme âlepje me bâleŋe ya ki ekmâ kiwilim mansai? Yen lok perâkje yakâ.”

Den sâm tetem kaok naŋġanġinom.

(Mataio 5:25-26)

58 Bukulipyenje âlâ me âlânje kuk otyinġim den âiân katyekne sâm dâiyekmâ kiapgâlen arinomai. Yamâ mâtâwânâk ari sâm tetem kaok naŋġanġinomai. Yâhâ yawu ki otnomai yamâ kiapgâlen ari den sâm tetenjetâ yâkje mem pâi emetŋan katyekbuap. Pâi emetŋan katyekmu tatmâ yeŋe ombeyenâk yaihen ki genomai. 59 Kiapŋe pâi emetŋan tatnomai sâm sâp katyinġiwuap ya pesuk sâmu yanâmâ genomai.” Yawu sâm ekyongop.

Anitâhâlen biwinenŋaŋe kepeim mannom.

13 ¹Yawu sâŋ ekyongop sâp yanâk lok nombotŋaŋe Yesuhâlen ari den pat yuwu sâŋ ekuwi. “Galilaia ambolipŋaŋe noniŋ bulimakao gâim Anitâhât hotom uwi sâp yan kiap âlâ, kutŋe Pilato sâŋ, yâkŋe tembe lâulipŋe hâŋgânyongomu Galilaia ambolipŋe yongonjetâ hepyeŋe gemu noniŋ bulimakao hepŋe orop oset guset olop.” ²Yawu sâŋ ekuŋjetâ yuwu sâŋ ekyongop. “Pilatoŋe tembe lâulipŋe hâŋgânyongomu yawu yongowi yakât yuwu mon sâmai. “Muwi yengât tosa bâleŋe yaŋeâmâ Galilaia lok ondop yengât tosa ya wangim amokŋan miap.” ³Yawu ki tap. Yawu gârâmâ yeŋe orotmemeyeŋe bâleŋe ki pilâm Anitâhât den lâunomai otmuâmâ yawuâk matŋe yingimu menomai. Otmu yakât den âlâ torokatmâ sâŋmune nâŋgâŋet. ⁴Yerusalem kapi ambolipŋe kâi nombotgen kalimbu Siloam hem topŋan kinjetâ kândun kum ge kurihiyehop ya yengât yuwu ki sânomai. “Tosayeŋe bâleŋe yaŋeâmâ Yerusalem kapi ambolipŋe nombotŋe yengât tosayeŋe wangiop. Yakât otmâ hân ya kândun kum ge kurihiyekmu muwi.” Yawu ki tap. ⁵Yakât otmâ âlâku sâŋmune nâŋgâŋet. Yeŋe orotmemeyeŋe bâleŋe ki pilâm Anitâhâlen biwiyeŋaŋe kepeinomai otmuâmâ yengu yawuâk hiliwahonomai.”

⁶Den ya sâŋ tiŋ pilâm den âlâen hâum yuwu sâŋ ekyongop. “Lok âlâŋe koset âlâ kalop. Koset ya pato otmâ bulâŋe kinbuapgât sâpŋe tetemu taka amboŋaŋe bulâŋe hâuwe sâŋ ekmu bia olop. ⁷Yakât otmâ kalam galemŋe yuwu sâŋ ekuop. “Bulâŋe hâuwe sâŋ ekmu biatmu yu yambu kalimbu oap. Yakât otmâ koset ya kârâm pilârâ ge iâk.” Yawu sâop.

⁸Sâmu sâop. “Lok pato, pilârâmâ yambu yu inâk kinâk. Hâmbâi topŋe lawitmâ pitimunŋe yanâmâ bulâŋe kinbuap. ⁹Yâhâ ki kinbuap otmuâmâ kârâm pilâmune ge imbuap.” Yawu.”

Tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâpŋan Yesuŋe imbi âlâ heŋgeŋguop.

¹⁰Tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâp âlâen Yesuŋe opon kâmbukŋan yâhâm den kâsikum yingiop. ¹¹Den kâsikum yingiop sâp yan imbi âlâ talop yamâ weke bâleŋaŋe mânggâemu kun kândâtŋe konok otmâ pareŋe manmâ gamu yambuŋe kâi nombotgen kalimbu pesuk sâop. ¹²Yesuŋe imbi ya ekmu kunŋan mem yuwu sâŋ ekuop. “Imbi, yiwereŋeâk âlepŋe otbuat.” ¹³Yawu sâŋ kunŋan mem kuwihakmâ tâŋ tâŋâk kinmâ Anitâ mepaeop.

¹⁴Yâhâ Yesuŋe tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâpŋan imbi ya heŋgeŋguop gârâmâ miti emetŋahât galemŋaŋe galemŋaŋe nâŋgâmu bâlemu lohimi yuwu sâŋ ekyongop. “Nep tuhu tuhuhât sâpŋe yamâ hilâm nombolân konok tap yan takaŋjetâ heŋgemyongombâpŋat dop. Yawu gârâmâ tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâpŋan imbi heŋgeŋguap yu ekmu dondâ bâleap. Ya ki orotŋe.”

¹⁵Yawu sâmu Yesuŋe purik pilâwaŋgim yuwu sâop. “Bâe, yen lok perâkŋe. Tatmâ nânġâ nânġâ sâpŋe ârândân yeŋe doŋgi bulimakaoyeŋe pekeâmbâ holanyekmâ dâim ari to yinġinomaihât dop tap. Yawu gârâmâ doŋgi me bulimakao umutyeyeŋe bia yakât nânġâmune tâŋât otmâp. ¹⁶Yâhâ imbi yuâmâ Awarahamġât senâmbâ gâtŋe. Yawu gârâmâ Satangât weke bâleŋaŋe mânġâemu pareŋe otmâ manmâ gap. Nânġe tatmâ nânġâ nânġâ sâpŋan heŋgeŋgumune ki bâleap.” ¹⁷Yawu sâm ekyongomu sâm ge katbiŋe nânġâm anġulakbi. Yâhâ lohimbi inŋaŋe Yesuŋe olop miop ya ekmâ herone otbaŋgiminiwi.

Bândup yakât topŋe

(Mataio 13:31-33; Mareko 4:30-32)

¹⁸Yesuŋe yuwu sâm ekyongop. “Anitâhâlen biwiyeyeŋe kepeim manŋetâ tihityeŋe otmâp yakât topŋe teteâkġât wuân denân hâum sâmune nânġâŋetâ keterakbuap? ¹⁹Yuân hâum sâmune nânġâŋet. “Nak âlâ kutŋe bândup yamâ lok âlânġe kehetŋe âlâ mem ari kalamŋan kalop. Katmu tatmu kâmŋe ga takam yaŋak yâhâm kâlep pato otmu nâi wosapâ wosapâ taka awatŋe kun kunŋan kerem tatmai.” Yawu sâop.

Matuk keluŋe yakât topŋe

²⁰Otmu torokatmâ yuwu sâm ekyongop. “Lok komotŋe komotŋe wosapâ wosapâ mansaiŋe biwiyeyeŋe nâhâlen katmâ tem lâunihinġetġât yeŋe ari nâhât den pat âlepŋe ekyongonomai. ²¹Yakât topŋe teteâkġât den âlâen hâum sâmune nânġâŋet. Imbi âlânġe dâmbia golanġuwuap. Golanġumâmâ matuk mendâremu keluŋe gemu dâmbia orop menduhumu ukenŋe bâleŋe otbuap. Dop yawu.” Yawu sâop.

Himbimġât mâtâpŋe yamâ gâwik gâwikŋe

(Mataio 7:13-14,21-23)

²²Yerusalem kapi pato yakât mâtâp arap ya hâlânġmâ kapi tipi tapi tap. Kapi yan ari Yesuŋe Anitâhât den lohimbi kâsikum yinġiop. ²³Yawu otmu lok âlânġe yuwu sâm Yesu âikuop. “Lok pato, yuwu sâm âihohowe. Lok getek âlâ himbimân yâhânomai me girawu?”

²⁴Sâmu sâop. “Himbimġât mâtâp yamâ gâwik gâwikŋe. Yakât otmâ yapâ lohimbi sambeŋe arine sâmâmâ hâmbiŋ gumbiŋ otmâ hâum pâpġunomai. Yakât otmâ yeŋe mâtâp ya tâŋ tâŋâk watmâ arinomai. Yakât yuwu sâmune nânġâŋet. ²⁵Nâ mâtâp amboŋe. Yakât otmâ mâtâp maŋguyinġimune lok dondâhâlâkŋe arine sâm hâum pâpġum amutgen kinmâ yuwu sânomai. “Lok pato, nânġâningirâ gane.”

Sâŋetâ sâwom. “Nâ ki nânġâyinġian. Yen wonân?”

²⁶Yawu sâm âiyongomune yuwu sâm eknohonomai. “Gânġe kapinenŋan taka tatmâ den kâsikum ningirâ orowâk tatmâ sot newin.”

²⁷Sâretâ sâwom. “Yen wonân? Nâ ki nângâyïngian. Yeŋe orotmeme bâleŋe otmâi. Yakât otmâ ariŋet.” Yawu sâwom. ²⁸Yâhâ hâmbâi mâne Anitâŋe yen mem ketetyekbuap. Yawu otmâ Awaraham, Isaka, Yakop, otmu Anitâhât poropeteliŋaŋe tatmâ sot nem heronŋe otbaŋginomai ya yekmâ yeŋe tep bâle nângânomai. Yawu otmâ hâhiwin nângâm hu halak tuhumbisâi. ²⁹Yakât otmâ yuwu sâmune nângâŋet. Sâp yanâmâ lok topŋe topŋe, emetsenŋe ga takamap yakembâ otmu purik sâmap yakembâ, otmu torehen torehen kiŋgitŋe orowâkŋe taka menduhuakmâ nem heronŋe otŋetâ Anitâŋe tihityeŋe otbuap. ³⁰Yâhâ lohimbi nombotŋaŋe yeŋahâlâk nângâŋetâ yahatmap yaŋe Anitâ orop ki tatnomai. Yâhâ nombotŋaŋe yeŋahât nângâŋetâ gemu huruŋ huruŋ manmai yamâ Anitâŋe meyekmu ikŋan torokatnomai.

Yesuŋe Herotgât sâop.

(Mataio 23:37-39)

³¹Sâp yanâk Parisaio lok nombotŋaŋe ari yuwu sâm Yesu ekuwi. “Herotŋe gohowe sâm oap. Yakât otmâ kapi yu pilâm âlâengen ari.”

³²Sâŋetâ sâop. “Sâp yuâmâ weke bâleŋe watyekmâ mansan. Otmu kundat otmâ mansai ya heŋgemyongom mansan. Yâhâ hândâhân yuwuâk otbom. Yâhâ halihu nep sâm nihiop ya tuhumm pesuk pilâwom.” Den ekyongoan yu Herot, lok perâkŋe ya, ekunomai. ³³Nâŋe yuwu sâmune nângâŋet. Anitâhât poropeteliŋaŋe ikŋahât den sâminiwi ya kerek Yerusalem kapi ambolipŋaŋe yongonŋetâ muwi. Yakât otmâ âun hândâhân âi tuhuwom. Gârâmâ halihuâmâ Yerusalem kapiân ari âi tuhumm pesuk pilâwom.”

Yesuŋe Yerusalem kapi ambolipŋe yeŋgât topŋe nângâop.

³⁴Yawu sâm ekyongom Yerusalem kapi ambolipŋe yeŋgât tepŋe nângâm yuwu sâop. “Bâe, Yerusalem kapi ambolipŋe yeŋgât topyeŋe yuwu tap. Yeŋgâlen âi meŋetgât Anitâŋe ikŋe hoŋ bawalipŋe hângânyongomu takanŋetâ yongom mem ge katyekmai. Yakât otmâ den âlâen hâum yuwu sâwe. Pâi mâmâŋaŋe kurâk sâm nanlipŋe dâiyekmâ kuratyongomu tatmai. Yakât dopŋeâk menduhuyekmune nâhât hikinân manŋetgât sâman. Yamâ yeŋe nâhât hâkâŋ otmâ mansai. ³⁵Yawuhât Anitâŋe betyongomu kasalipyenŋe taka yongom watyekŋetâ kapi yu kâwurumŋaŋak kinbuap. Yakât otmâ nâŋe pilâyekmâ ariwom. Benŋe sâp âlâen âwurem takamune nekmâ yuwu sâm eknohonomai. “Anitâ Kutdânenŋaŋe tihitnenŋe otbe sâm mat hângângohomu takat. Yakât otmâ biwinenŋaŋe heronŋe pato nanŋain.” Yawu sâm eknohonomai.” Yesuŋe yawu sâop.

Tatmâ nângâ nângâ sâpŋan lok âlâ bitâp tetewaŋgiop ya Yesuŋe walipgumu orok sâop.

14 ¹Tatmâ nângâ nângâ sâp âlâen Parisaio yeŋgât kunyeŋaŋe bukuliŋe nombotŋe Yesu orop dâiyekmu emetŋan yâhâ tatmâ sot newi. Nem

tatbi yan Yesuŋe otmâ hilipguwuap me bia yakât Parisaioŋe ekmâ tatbi. ²Ekmâ tatŋetâ lok âlâ bitâp pato tetewangiopŋe Yesu ekbe sâŋ yâhâop. ³Yâhâmu Yesuŋe ekmâmâ Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi otmu Parisaio ya yuwu sâŋ âiyongop. “Tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâpŋan âi ki tuhunomgât Moseŋe girem den âlâ kulenguop. Yawu gârâmâ tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâpŋan lohimbi heŋgemyongowomgât dop tap me bia? Sâŋetâ nâŋgâwe.”

⁴Yawu sâŋ âiyongomu biwiyenŋe umatŋe otmu olotoŋâk tatbi. Olotoŋâk tatŋetâ Yesuŋe lok ya bitâpŋan walipgumu orok sâmu emelambâ kioŋmâ ariop. ⁵Arimuâmâ emelan tatbi ya Yesuŋe yuwu sâŋ ekyongop. “Tatmâ nâŋgâ nâŋgâ sâpŋan naom âlâ me bulimakao âlâ lâmân kioŋmu ya pilâŋetâmâ lâmânâk tatbuap me mem dâiŋetâ gawuap?” ⁶Yawu sâŋ âiyongomu yawuâk olotoŋâk tatbi.

Hâknenŋe ki mepaeaknom.

⁷Yâhâ emet yakât biwiŋan Parisaio nombotŋaŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu kou senŋan yâhâ tatbi ya yekmâ den âlâen hâum yuwu sâŋ ekyongop.

⁸“Bukuyeŋe âlâŋe yen orowâk tatmâ sot um nenom sâŋ dâiyekmu emetŋan yâhâ kou senŋanâk tatne yawu ki nâŋgânomai. ⁹Yâhâ lok papato nombotŋe yen orowâk dâiyekbuap yâkŋe kou senŋanâk tatnomaihât nâŋgâwuap. Yawu gârâmâ yeŋe kulet sâyingim kou senŋan tatnomai yan lok papato takanŋetâmâ emet amboŋaŋe yen yuwu mon sâŋ ekyongowuap. “Wa, bukulipne, yuâmâ yeŋgât kawe bia, keterakŋet.” Yawu sâŋ ekyongomu anjulkmaihât angoân yâhâmâmâ kou topŋan tatnomai. ¹⁰Yawu tatŋetâ emet amboŋaŋe kundup mem kou senŋan liŋgatbuap. Liŋgatmâ “gam yâhâ tatŋet” sâŋ ekyongomu yanâmâ yâhâ tatnomai. Yawu otŋetâ yanâmâ bukulipyenŋe nâŋgâyŋiŋiŋetâ âilongo otbuap. ¹¹Yakât topŋe yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Lok âlâ me âlâŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ gewuap ya yeŋgât Anitâŋe nâŋgâmu yahatbuap.”

¹²Yawu sâŋ ekyongom emet amboŋe ya yuwu sâŋ ekuop. “Kapi ambolipŋe orop heroŋe otmâ sot um nenom sâŋ imi atalipge, me wârâ toulipge, me hep torehenlipge, me bukulipge, me lok iri sikumyeŋe orop mansai ya ki dâiyekmâ garâ sot nenomai. Yâhâ lok yawuya dâiyekmâ garâ sot nenomai otmuâmâ hâmbâi yakât matŋe sâŋ dâihetŋetâ yâk orop sot neŋetâ pesuk sâwuap. ¹³Yakât otmâ yuwu sâŋmune nâŋgâ. Gâŋe heroŋe otmâ sot um lok dâiyekbuat otmuâmâ lok tâŋât, kopa, pareŋe, senyeŋe bok sâsâŋe yawuya dâiyekbuat. ¹⁴Lok yawuya dâiyekmâ bât belaiâk sot um yingirâ nem heroŋe otnomai. Yawu gârâmâ hâmbâi Anitâŋe lohimbi mumuŋambâ mem yahatnenekbuap yan ikŋak yakât matŋe gihiwuap. Yakât otmâ biwihane heroŋe nâŋgâwuap.” Yawu sâop.

Himbimân heroŋe otnomgât sâop.

(Mataio 22:1-10)

¹⁵Yawu sâŋ ekumu nem tatbi ya yeŋgâlen gâtŋe âlâŋe den ya nâŋgâmâmâ yuwu sâŋ ekuop. “Anitâŋe himbimân mannomgât pat

kuningimu mansain. Yakât otmâ sâp patoen Anitâhât kapiân tatmâ sot nem herone otnom yakât nângâmune tepne herone oap.”

¹⁶Yawu sâp ekumu den âlâen hâum yuwu sâp ekuop. “Lok kutdâ âlâne bukulpine orowâk herone otmâ sot um nenomai yakât sâp kalop. ¹⁷Yâhâ sâpne otmu yan songo bau me sot kâle topne topne um hâwurumu eñ âtâmun kinop. Ya ekmu ârândâñ otmu hoñ bawa âlâ hângângumu ari yakât bukulpine yuwu sâp ekyongop. “Songo bau sot kâle yamâ emelâk umunne siap. Yakât otmâ ganjetâ herone otmâ nenom,” yawu yap” sâp ekyongop. Ekyongomu hâkân otbi.

¹⁸Lok angoân ekuop yañe yuwu sâop. “Nâmâ hân puluhuan ya ekbe sâp ariwom. Yakât otmâ lok kutdâ ya ekurâ ki nângânihimu bâlewuap.” Yawu sâop.

¹⁹Yâhâ âlâneâmâ yuwu sâop. “Bulimakao bâlâk ñerek puluhumune kapi kâlepnehen tap ya ari meyekmâ takawom. Yakât otmâ lok kutdâ ya ekurâ ki nângânihimu bâlewuap.” Yawu sâop.

²⁰Yâhâ âlâneâmâ yuwu sâop. “Yiwereñeâk imbi mian. Yakât otmâ ki gawom?” Yawu sâop. ²¹Yawu sâñetâ hoñ bawa yañe âwurem ari lok kutdâne den sâwi ya ekumu nângâmu bâleop. Nângâmu bâlemu hoñ bawañe ya yuwu sâp ekuop. “In yawu ari mâtâp kunjan kinmâ lok umburuk, me lok pareñe, me ândâpyeñe bok sâsâñe, me senyeñe bok sâsâñe, lok yawuya yuken yaken arine sâp oai ya ekyongorâ taka sot yu neñet.” Yawu sâp ekum hângângumu ari mem teteyekmâ ekyongomu taka emetñan yâhâ tatbi. Yâhâ tatñetâ hoñ bawañe yañe yâkâlen yâhâ yuwu sâp ekuop. ²²“Lok kutdâne, den yat ya oan. Otmu emelan yâhâ tai yamâ ki pik yai. Yakât otmâ girawu nañgat?”

²³Sâmu sâop. “Yakât otmâ âlâku ari lohimbî kewilâyekñetâ mansai ya mem teteyekmâ ekyongorâ takanomai. Takañetâ yanâmâ emetne pik sâwuap. ²⁴Yâhâ bukulpine angoân ekyongoat yamâ nâhâlen ki takanomai.” Yawu sâop.” Yesuñe yawu sâp ekuop.

Manmannenñe ki alitmâ manmâ yâhânom.

(Mataio 10:37-38)

²⁵Lohimbî kinñitne orowâkne Yesu betñan ariñetâ purik sâp yuwu sâp ekyongop. ²⁶“Lok âlâ me âlâne nâhâlen torokatmâ orowâk mannom yawu nângânomai otmuâmâ âwâ mâmâlipyeñe, me imbi naomlipyeñe, me imi atalipyenye, me wârâ toulipyenye betyñginomai. Otmu yeñe manmanyenye ki alitnomai. ²⁷Otmu lok âlâ me âlâne nâhât den lâum âi tuhuñetâ bukulpineñe nângâm bâleyñginim hilipyongone sâp otnomai yanâmâ hâkyenye alitmâ betnihinomai. Lok yawuya nâhât pat ki otnomai. ²⁸Yakât nângâñetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâp mune nângâñet. Lok âlâ me âlâne emet tuhune sâp angoân tewetsenñe amon yañe senñe âlâlâ puluhum emet ya tuhunomai yakât nângânomai.

²⁹Gârâmâ yawu ki otnomai otmuâmâ emet ya mem kânângâñetâ tewetsenñe biatmu pânjan pilânomai. Yawu otnomai yanâmâ lohimbijne emet ya torehenñeâk kinmu ekmâ yakât den pat alahu gulahu otmâ senyenjan gem girinñyinjim yuwu sânomai. ³⁰“Lok yuñeâmâ saran kânângâñetâ giop yamâ tewetsenñe biatmu pânjan pilânjetâ inâk tap.” Yawu sânomai.

³¹Yâhâ den âlâen hâum yuwu sâmune nânğâñet. Lok kutdâ âlâ me âlânje kasalipyenje orop ahonomai yanâmâ in yawu yâk yengâlen ki surutuk sâm arinomai. Yamâ anğoân biwiyenjanje yuwu nânğânomai. “Nen yu getek âlâ, lok 10,000 yawu mansain. Yâhâ kasalipnennje endaken lok kiñgitñe orowâk, 20,000 yawu mansai. Yakât otmâ nenñe yongonomgât dop ki otbuap.” ³²Yenjahât yawu nânğânomai otmuâmâ ki kundutmâ arinomai. Anğoân kasalipyenje orop buku konok manne sâm hoñ bawalipyenñe hânğânyongoñetâ ari mem lohotñe tuhuyeknomai. ³³Yakât otmâ yuwu sâmune nânğâñet. Yengâlen gâtñe âlâ me âlânje senñe âlâlâyenñe me iri sikumyenñe kerehâk pilâm nâhâlen torokatnomai otmuâmâ nânğâyingimune orowâk mannom.

Kâtembe yakât dop

(Mataio 5:13; Mareko 9:50)

³⁴Yengât topyenñe teteâkgât den âlâen hâum sâmune nânğâñet. Kâtembe ihim solân hoñmâ sot ya nemunñe launenñan memap. Yakât dopñeâk yenâmâ lohimbi hohetyenjan manmâ manman âilongo manñetâ yekmâ Anitâ heronje nânğâwawñim mepaenomai. ³⁵Yâhâ kâtembe heleñân ki hikum ikainom yanâmâ pâlâmñe otbuap. Yawu otmu girawu tuhmunñe âlâkuâk ukenñe otbuap? Yamâ ki orotñe. Pâlâmñe sâm lâum pilâmain. Den yuâmâ biwiyenjanâk katmâ manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

Lama âlâ gulip otbañgimu ki pilâwuap yan hâum sâop.

(Mataio 18:12-14)

15 ¹Sâp âlâen takesi meme lokñe yenjahât nânğâñetâ yahatmu lohimbi kâityongom takesi mem yahatmâ kombo meyingiminiwi yâk otmu lok nombotñe ândâp kârik otmâ Mosehât girem den ki lâum manminiwi ya dondâhâlâkñe Yesuhât den nânğâne sâm yâkâlen ariwi. ²Ariñetâ yan Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi otmu Parisaio lok yâkñe nânğâñetâ bâlemu Yesuhât yuwu sâwi. “Yesuñe takesi meme lok otmu lok nombotñe Mosehât girem den ki lâumai ya meyekmu orowâk sot niai. Yawu otmu dondâ bâleap.”

³Yawu sâñetâ nânğâm Yesuñe den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop.

⁴Lok âlâhât lama 100 yawu kinbañgiwuap. Gârâmâ ya yengât hohetyenambâ konok âlânje misinğurakbuap. Yawu otmu ambonjanje

nombotje ya katyekmu kinjetâ konok misingurakbuap ya pâinmâ yâhâm gewuap. Yawu otmâ nombotje katyekmu kinnomai ya yengât ki nângâm ketet otbuap. ⁵⁻⁶Yâhâ misingurakbuap ya mem tetem yanâmâ tepje welâmjan gemu lâum kapiân âwurem ariwuap. Kapiân âwurem ari bukulipje yongonmâ yuwu sâm ekyongowuap. “Lama misingurahop ya mem tetean. Yakât otmâ sot um nem heronje otne.” Yawu sâwuap. ⁷Yakât dop kum yuwu sâmune nângânet. Lok 99, yâkne yuwu nângâmai. “Nen lok âlepje, orotmemenenje âilonjo otmâ mansain.” Yawu nângâm biwi pâlâmne mansai. Lok yawuya yengât Anitâne heronje pato ki nângâyinjimap. Gârâmâ, lok konohâkne orotmemeje bâleje bet pilâm Anitâhâlen biwiñaje kepeim tem lâuwangiwuap yanâmâ Anitâne heronje pato nângâwangiwuap. Yawu.”

Tewetsenje kionbangimu pâinbuap yan hâum sâop.

⁸Yâhâ Anitâne lohimbi meyekmâ tihityenje otmap yakât topje nângânetâ keterahâkgât den âlâen hâum sâmune nângânet. Imbi âlâ kina yâhâp yakât dop tatbangiwuap. Yâhâ 20 toea kionbangimuâmâ ki pilâwuap. ⁹Yakât pâinmâ arim mem tetem yanâmâ bukulipje yongonmâ yuwu sâm ekyongowuap. “Wâe, tewetsenje kionnihiop ya mem tetean. Yakât otmâ heronje otne.” Yawu sâwuap. ¹⁰Yakât yuwu sâmune nângânet. Lok konohâkne orotmemeje bâleje bet pilâm Anitâhâlen biwiñaje kepeim tem lâuwangiwuap yanâmâ himbimân Anitâhât anelolipñaje lok yakât heronje nângâwanginomai.”

Lok âlâ nanñaje iri sikum mem gulip tuhuop yan hâum sâop.

¹¹Yesuje den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Lok âlâ nanyâhâtne yâhâp manbi. ¹²Manjetâ nanje betjan gâtñaje âwâne yuwu sâm ekuop. “Awoñ, senje âlâlâ nâhât sâsâne ya nihirâ miakbe.” Yawu sâmu senje âlâlâ yâkât sâsâne ya kâsikum wañmu miop. ¹³Yawu otmu nanje ya nep tuhum getek manmâ, senje âlâlâ ya puluhum yakât hâmeje tewetsenje miakmâ mâtâp kâlewângen ariop. Ari heñ otmâ ihilâk mahilâk manmâ tewetsenje miakmâ ariop ya kerek pilâm metem umburuk manop. ¹⁴⁻¹⁶Umburuk manop yan po pato teteop. Po pato tetemu naom yañe sotgât pâinmâ kapi amboñe âlâhâlen arimu bau galemguwuap sâm âi wañop. Bau galemgum kinop yan po dondâ wañgimu bau yakât sot wahapne mem nembe sâm otmu kuwañgiwi. ¹⁷Yawu otbanginjetâ nângân nângânne tetemu yuwu nângâop. “Awoñnahât nep loklipñaje sot pato nem mansai. Nâ nanje tâñ tâñ yamâ yuân manmâ sotgât otmâ hiliwahowoman. ¹⁸Yakât otmâ yahatmâ awoñnahâlen âwurem ari yuwu sâm ekuwom. “Awoñ, otmune bâleop yakât tosa Anitâhâlen otmu gâhâlen umatje oap. ¹⁹Yakât otmâ anjulaksan. Yawu gârâmâ nângânihim nep lok sâm menekdâmâ hoñ bahihim manbom.” Yawu sâm ekuwom.” Yawu nângâop.

²⁰Yawu nângâm yahatmâ kapi ya pilâm akjangen takamu âwânaje senje pilâm ehop. Ekmâ tepnje nângâm sururuk sâam ari nanje lâum hâmeje hârem niop.

²¹Yawu otmu nanjae yuwu sâam ekuop. “Awoj, otmune bâleop yakât tosa gâhâlen otmu Anitâhâlen umatje oap. Yawu otmâ ajuon pato gihiwan. Otmu nâhurâ ajuolaksan.”

²²⁻²⁴Yawu sâam ekumu âwânaje hoj bawalipje yuwu sâam ekyongop. “Nanne emelâk betnohom ariop ya âwurem takap. Yâhâ “emelâk muop mon,” yawu nângâm manmâ gaman. Yamâ âwurem takamu ekmâ tepne hâlâlâk welâmjan giap. Yakât otmâ in yawu ba hâk katipje ânje mem ga mânunjanget. Yawu otmâ handop âlâ mem barahanjan katjet. Otmu kâi katipje katjanget. Nenje heroje otbanjomgât bulimakao nanje gâim ujetâ siâk.” Yawu sâam ekyongomu bulimakao nanje gâim ujetâ semu nem heroje otbanjowi.

²⁵⁻²⁶Heroje otbanjjetâ yan nanje kunje yaje newângembâ taka kapi ginjan kinmâ heroje maroje girin get get otmâ kinbi ya nângâm hoj bawa âlâ kunmu gamu yuwu sâam âikuop. “Wongât heroje otmâ tai?”

²⁷Sâamu sâop. “Imihe ari gulip olop ya âwurem takap. Yakât otmâ âwâyetjae eknongomu bulimakao nanje ya kum gâim umunje siap.” Yawu sâop.

²⁸Yawu sâam ekumu nângâm âwânahât nângâm bâlewanjim kapi betjehen kinop. Yâhâ hoj bawa yaje âwâje ekumu âwânaje ba kinmâ “Nan, ga,” sâam ekuop.

²⁹Ekumu hâkâj otmâ yuwu sâop. “Nangat. Nâje tem lâuhihim âi mem manmâ gamune yambu dondâ pesuk yap. Yawu otgihiman yamâ gâje ki heroje otnihimat. Otmu nonij nanje âlâ ki nihirâ bukulpne orop um nem heroje otmain. ³⁰Yawu gârâmâ nangaen senje âlâlâ hârok gâwârehihim ari imbi kondarâ orop manmâ tewetsenje pilâm meteop. Yâkne âun âwurem takamu hoj bawalipje ekyongorâ bulimakao nanje kum gâim ujetâ semu nem heroje otbanjai. Yakât nângâmune dondâ bâleap.”

³¹Yawu sâamu âwânaje yuwu sâam ekuop. “Nanne, gâje nâ orop sâp kâlep manmâ gamat. Otmu senje âlâlâ tatnihiap ya gâhât pat sâam kuhihimune tap. ³²Yawu gârâmâ imihe “emelâk muop mon,” yawu nângâm manmâ gan ya âwurem takap. Yakât otmâ heroje otbanjimunje ârândâj oap.” Yawu sâop.

Galemje senje âlâlâ mem ihilâk tuhuop yan hâum sâop.

16 ¹Yesuje hoj bawalipje den âlâen hâum yuwu sâam ekyongop. “Lok kutdâ iri sikumje tewetsenje otmu âlâlâ ya pato dondâ tatbanjio. Yakât otmâ lok âlâ mem galemgunihiâkgât sâam âi wanop. Yawu gârâmâ lok yaje lok kutdâjahât tewetsenje mem gulip tuhuop.

Yawu otmu lok kutdâ yakât hoŋ bawalipŋe nombotŋaŋe yakât den pat yuwu sâŋ ekuwi. “Lok âlâ galem sâŋ âi waŋon yâkŋe senŋe âlâlâ mem ihilâk tuhuhihiap.”

²Yawu sâŋ ekuŋetâ lok kutdâyeŋe yaŋe lok ya yuwu sâŋ ekuop. “Gâŋe nâhât tewetsenŋe mem gulip tuhunihiat” yawu sâŋetâ nanŋan. Yakât otmâ galem âlâku ki katgekbom. Yakât otmâ puluhu puluhu pepa ya mem garâ senŋe âlâlâ tatnihiap yakât topŋe mem tetewom.”

³“Yawu sâŋ hâŋgâŋgumu ari biwiŋaŋe yuwu nâŋgâop. “Lok kutdâne watnekbomap. Yakât otmâ giratbe? Wâtne pato ki tatnihiap. Yakât otmâ âi umatŋe tuhuwomgât dop âlâ ki tap. Otmu senŋe âlâlâ gewe yâhâwe yakât lok bât kandi bero manbom sâŋ yakât aŋulaksan. ⁴Yiwerenŋe nâŋgâŋmune teteap. Bukulipne yengât tosa pato lok kutdânahâlen tap ya mem gemune heronŋe nâŋgânihinomai. Yawu nâŋgânihim lok kutdânaŋe watnekbup yanâmâ menekŋetâ orowâk mannom.” Biwiŋaŋe yawu nâŋgâop.

⁵Yawu nâŋgâŋ bukulipŋe yengât tosa pato lok kutdânahâlen talop yâk âlâku ikŋiâk ikŋiâk mem dâiyehop. Yâhâ aŋgoân gaop ya yuwu sâŋ âikuop. “Gâhât tosa lok kutdânahâlen amon tap?”

⁶Sâmu sâop. “Nak bulâŋahât toŋe ya âsâp 100.” Sâmu sâop. “Âlepŋe tosaahât pepa yu mem 50 ya kulemgum.”

⁷Yawu sâŋ ekumu arimu lok âlâ gamu yuwu sâŋ âikuop. “Lok kutdânahâlen tosa amon tap?”

Sâmu sâop. “Siwit kehetŋe ya itâ 1,000.”

Sâmu sâop. “Tosaahât pepa yu mem 800 ya kulemgum.”

⁸Yawu ekyongop yakât den pat nâŋgâŋ lok kutdânaŋe galemŋe yakât nâŋgâŋ nâŋgâŋŋe pato tatbaŋgiap nâŋgâŋ heronŋe pato nâŋgâwaŋgiop. Wongât? Yuwuhât. Anitâhât den ki lâumai nombotŋaŋe iri sikumyene galemgum manman sânduhân manmai yakât nâŋgâŋ nâŋgânyene pato tap. Yuwu otmâ Anitâhât den lâumai ya yengât nâŋgâŋ nâŋgânyene ya wangiap.

⁹Yakât otmâ yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Yeŋe Anitâhât tem lâuwaŋgim iri sikum, me tewetsenŋe, senŋe âlâlâ ya galemgum heŋgeŋgum lohimbî yu me yakât umburuk oai ya kâsikum yingim tânyongonomai. Buku otyingim manmâ yâhâŋetâ hâmbâi sâp pesuk sâwuawân Anitâŋe manman kârikŋan katyekmâ yakât hâmeŋe yingimu menomai. Yawu.”

Âi tâŋât me âi pato yakât topŋe.

¹⁰Yesuŋe den yuwu sâŋ ekyongop. “Lok âlâ me âlâŋe âi tâŋât biwiyeŋaŋe tiŋâk lâum tuhum manmaŋeâmâ âi pato yawuâk biwiyeŋaŋe lâum tuhum heŋgeŋgunomai. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe âi tâŋât tuhum hilipgumaiŋeâmâ yakât dopŋeâk âi pato tuhum hilipgunomai. ¹¹Yakât otmâ yeŋe tewetsenŋe me hâŋgât wahap topŋe topŋe yawuya ki

galemgum heŋgeŋgunomai otmuâmâ hâmbâi Anitâŋe manman bulâŋe ki yingiwuap. ¹²Yâhâ bukulipyene yeŋgât senŋe âlâlâ hilipgunomai otmuâmâ Anitâŋe yeŋgât pat kuyiŋgiop ya hâmbâi ki yingimu menomai.

¹³Yakât nâŋgâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâmune nâŋgâŋet. “Lok konokŋe lok kutdâ yâhâp yetgât âi menduhum ki tuhuyitgiwuap. Âlâhât biwiŋaŋe kepeim herone kakŋan tuhuwaŋgiwuap. Yâhâ âlâhârâmâ hâkâŋ kakŋan nep ya ki tuhum heŋgeŋguwuap. Yakât topŋe yuwu sâwe. Hâŋgât manman me iri sikum yan biwiyene arimu manmaiŋe girawu otmâ Anitâ tem lâuwaŋgim mannomai? Yamâ ki orotŋe.” Yawu sâop.

Yesuŋe Parisaio den ekyongop.

¹⁴Yesuŋe yawu sâm ekyongomu Parisaio nombotŋe iri sikumyene alilakmâ manbiŋe nâŋgâŋetâ gemu senŋan gewi. ¹⁵Senŋan geŋetâ yuwu sâm ekyongop. “Lohimbiŋe yekŋetâ yahatmu koko salehâk mansai yawu sâŋetgât yeŋe lohimbi senyeŋan kinmâ Anitâhât den lâuain sâm otmai. Yamâ Anitâŋeâmâ yeŋgât biwiyehâhât topŋe naŋgap. Yu ya otmâ manmai ya lohimbiŋe ekŋetâ âlepŋe otmap yamâ Anitâŋe ekmu bâlemap.”

¹⁶“Den âlâ sâmune nâŋgâŋet. Moseŋe girem den âlâlâ kulemguop otmu Anitâhât poropeteliŋaŋe den kulemgui ya tatmâ gam Yoane teteop yan andemŋe oap. Otmu Yoane teteop sâp yapâek lohimbiŋe Anitâhâlen biwiyene kepeiŋetâ tihityene otbuap yakât den pat âlepŋe ekyongom gan. Yawu otmâ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe nâŋgâŋetâ bulâŋe otmu yakât bulâŋe mene sâm oai. ¹⁷Hân himbim gulip otbuapgât Anitâŋe sâm kalop. Yamâ Mosehât girem den ya kum gulip tuhunomgât dop âlâ ki tap.”

¹⁸“Den âlâ sâmune nâŋgâŋet. Lok âlâ me âlâŋe imbiŋahât hâkâŋ otmâ pilâm imbi ondop membuap. Yamâ lok yaŋe tosa umatŋe membuap. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe imbi pilâ pilâŋe ya membuap ya yawuâk tosa umatŋe membuap. Otmu imbi âlâŋe lok pilâ pilâŋe ya membuap ya yawuâk tosa umatŋe membuap.” Yawu sâm ekyongop.

Lok iri sukumŋe orop otmu lok umburuk ya yetgât den.

¹⁹Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Lok kutdâ âlâ iri sikum tewetsenŋe pato tatbaŋgiopŋe yuwu otmâ manminiop. Hâk katipŋe âilonŋo lonŋo haŋgalakmâ hilâmŋe hilâmŋe sot topŋe topŋe nem hop sambe kakŋan manminiop. ²⁰Yâhâ lok âlâ umburuk manop, yâkât kutŋe Lasaro sâm. Yâhâmâ use kârikŋe tetewaŋgimu hâhiwin kakŋan manminiop. ²¹Yawu otmâ lok kutdâ yaŋe emetŋan tatmâ sot nemu wahapŋe gowelan kioŋop ya mem nembe sâm Lasaro emet gowetŋan iminiop. Emet gowetŋan im tatmu sosone taka useŋe

ya nimbilakuminiwi. ²²Sâp âlâen lok umburuk ya mumu Anitâhât aŋelolipŋaŋe lâum yâhâ Awaraham gotŋan katŋetâ talop. Yâhâ sâp ki kâlep otmuâk lok kutdâ ya yawuâk mumu hanguwi. ²³Yâhâ mumu umutŋaŋe hem topŋan kâlâp sem talowân ge tatmâ hâhiwin pato nâŋgâop. Yawu otmâ senŋe pilâm Awaraham yet Lasaro yelehop.

²⁴Yelemâ den kârikŋan halahum yuwu sâm Awaraham ekuop. “Awoŋ, yuwu sâmune nâŋgâ. Kâlâp kâlehen tatmâ hâhiwin bâleŋe naŋgan. Yakât otmâ Lasaro ekurâ hâlîpŋaŋe to wâimâmâ nimbilamnan katmu sânduk sâek.”

²⁵Yawu sâmu Awarahamŋe yuwu sâop. “Nanne, yuwu sâmune nâŋgâ. Emelâk heroŋe otmâ hop sambe kakŋan manon ya pesuk yap. Lasaro yâhâmâ hâhiwin kakŋan manop ya gurâ yawuâk pesuk yap. Yakât otmâ tep hero kakŋan tap. Gâmâ hâhiwin pato nâŋgâm tat. ²⁶Yâhâ hohetnenŋan hem pato kinsap. Yakât otmâ yupâ gâtŋe âlâ me âlâŋe gâhâlen gene sâm hâum pâpŋunomai. Otmu yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe yuân gane sâm yawuâk hâum pâpŋunomai.”

²⁷⁻²⁸Sâmu sâop. “Awoŋ, den âlâ sâmune nâŋgâ. Kapinan imilipne mome mansai. Yâkŋe yuân ge hâhiwin nâŋgâmai hât Lasaro hâŋgâgurâ ari girem den ekyongomu nâŋgân nâŋgânyeŋe pâroŋ sâekgât naŋgan.”

²⁹Sâmu sâop. “Yawu bia. Moseŋe girem den âlâlâ kulemguop otmu Anitâhât poropetelipŋaŋe den kulemguwi ya sâlikum nâŋgânomai. Nâŋe ki hâŋgângumune âwurem gewuap.”

³⁰Sâmu sâop. “Awoŋ, yuwu sâmune nâŋgâ. Moseŋe den kulemguop otmu Anitâhât poropetelipŋaŋe den kulemguwi ya sâlikumai yamâ ki tem lâumai. Yakât otmâ muwi yâk yengâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe mumuŋambâ yahatmâ ari ekyongonomai otmuâmâ orotmemeyeŋe bâleŋe bet pilâm Anitâ tem lâuwaŋginomai.”

³¹Sâmu sâop. “Nanne, yuwu sâmune nâŋgâ. Moseŋe girem den âlâlâ kulemguop otmu Anitâhât poropetelipŋaŋe den kulemguwi ya sâlikum nâŋgâŋetâ nahat otmu ki lâumai. Yakât otmâ muwi yâk yengâlen gâtŋaŋe mumuŋambâ yahatmâ ari ekyongonomai otmuâmâ yakât dopŋeâk yâkât den nâŋgâŋetâ nahat otmu ki lâunomai. Yakât otmâ ki hâŋgângumune âwurem gewuap.” Yawu sâm ekuop.” Yesuŋe den âlâen hâum yawu sâm ekyongop.

Tosa yakât topŋe

(Mataio 18:6-7,21-22; Mareko 9:42)

17 ¹Yesuŋe hoŋ bawalipŋe yuwu sâm ekyongop. “Lohimbi kerekŋe lohotŋe otmâ yuwu yawu otŋetâ bâlemu tosa menetgât Satanŋe kendâyiŋgimap. Otmu lohimbi âlâ me âlâŋe bukulipyeŋaŋe otŋetâ bâleâkgât kendâyiŋgimai yamâ Anitâŋe matŋe umatŋe yiŋgimu menomai. ²Yakât otmâ lohimbi âlâ me âlâŋe bukulipyeŋe kendâyiŋginetâ

otjetâ bâlemap yâhâmâ mâmâlipyenaje ki mem ga katyekbâi yamâ mem ga katyekbi. ³Yakât otmâ biwiyenaje galemahom manmâ yâhânomai.

Bukuhe âlâne bâlene topne topne mângâhehckmu ekurâ yetnjâk tatmâ den hejengeguromawot. Yawu otmutâ ârândânj otmu buku konok mandomawot. ⁴Yâhâ hilâm konok yakât biwijan bukuhanje orotmeme kinjonj mângâhehckmâ yahatmu nombolân yâhâpne otbuap. Yawu gârâmâ mângâhehckbuap ya sâm tetem tosanje pilâwanjiwuatgât ekgohowuap otmuâmâ âlepne tosanje pilâwanjiwuat.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuhâlen biwinenjanje kepeinomgât sâop.

⁵Yawu sâmu hoj bawalipjanje yuwu sâm ekuwi. “Kutdâ, den eknongomat ya kerek nângâmune yakât bulâne tetewuapgât nanjan. Yakât otmâ mem hewewenj tuhunenekdâ gâhâlen biwinenjanje tinjak kepeim mannom.” Yawu sâwi.

⁶Sânetâ yuwu sâm ekyongop. “Den âlâen hâum yuwu sâmune nângânet. Nak âlâ, kutne bândup, yamâ lok âlâne kehetne tipine âlâ mem ari kalamjan kalop. Katmu tatmu kâmpne ga takamu yanjak yâhâm kâlep pato otmâ nak nombotne wangim kinmap. Yakât dopneak nâhâlen biwiyenjanje kepeim manmâ yâhâ lakop endo kinsap enda ekujetâ denyenje nângâm hindakmâ saruân kionbuap.” Yawu sâop.

Nenje Anitâhât nep mem yuwu otmâ mannom.

⁷Den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Yengâlen gâtne âlâ me âlâhât hoj bawalipyenjanje nonij bulimakao galemgum nep tuhummetsâpjan kapiân âwurem ganetâ yuwu ki sâm ekyongonomai. “Emetyenjan yâhâ tatjetâ sot um yingwiwe.” ⁸Yawu bia. Yuwu mon sâm ekyongonomai. “Sot um nihinetâ nemune ârândânj otmu yene sot um nenomai.” Yawu sâm ekyongonomai. ⁹Yakât yuwu sâmune nângânet. Lok kutdâlipyenjanje hoj bawalipyene nep sâm yingimai ya tuhunjetâ ki mepaeyekmai. In nângâyinginetâ ârândânj otmap. ¹⁰Yengât topyene yawu tap. Nep sâm yingimune ya tuhumm pesuk pilânomai yan yuwu sânomai. “Nen hoj bawa mansain. Nep sâm ningiop ya konok tuhumm.” Yawu sânomai. Yawu sâm ekyongop.

Lok hâk bâle teteyingiop ya Yesuje hejengemyongop.

¹¹Yesuje Yerusalem kapiân ariwe sâm Galilaia hân tânâmpambâ arim yanjak Samaria hân hâlânjâ kapi bâinjen tap yan ariop. ¹²Yâhâ kapi ya ambolipne lok nombolân imbât hâk bâle teteyingimu manminiwi. Otmu Samaria gâtne lok âlâ hâk bâle tetewangimu manminionne yâk yengâlen torokatmu lok bôt nombot nombot hârok yawu otbi. Yâkne Yesu ekmâ kâlepnehembâ kinmâ ¹³den kârikjan yuwu sâm ekuwi. “Wâe lok pato, Yesu, gâne nângâningihât nanjan.” Yawu sâwi.

14 Sânetâ sâop. “Hotom umai yengâlen arijetâ hâkyeje eknomai.”
Yawu sâm ekyongomu ariwi.

Yâhâ mâtâwân arim tatjetâ hâkyeje âlepje olop. 15-16 Hâkyeje âlepje otmu enjakmâ Samaria gâtje ya ikjiâk âwurem ari Yesuhât gotjan ba kinmâ heronje otbanjim mepaeop.

17 Yawu otmu Yesuje lohimbi yan kinbi ya yuwu sâm ekyongop. “Lok bât nombot nombot hârok hejgemyongoan. Yamâ lok nombolân imbât yamâ wonâmbâ? 18 Wongât Samaria gâtje yujak Anitâ mepaeuwe sâm âwurem takap?” Yawu sâm ekyongop.

19 Yâhâ lok ya yuwu sâm ekuop. “Nâhâlen biwihaje kepeiat. Yakât otmâ Anitâje nângâhahimu âlepje oat. Yakât otmâ lohottjan bam ari.”

Yesu âwurem gewuap yakât sâop.

(Mataio 24:23-28,37-41)

20 Sâp âlâen Parisaio lok nombotjanje Yesu yuwu sâm âikuwi. “Sâp girawuân Anitâje tihitnenje otmu manman sânduhân mannom?” Sânetâ sâop. “Anitâje topje katmâ tihityeje otbuap sâp yan kulem topje topje ki tetemu ekmâ kiwilinomai. 21 Yakât otmâ yuwu ki sânomai. “Yuân topje katmâ tihitnenje otbuap. Me endaken topje katmâ tihitnenje otbuap.” Yawu ki sânomai. Yuwu sâmune nângâjet. Anitâje emelâk tihityeje otbe sâm hângânohomu ge mansan.” Yawu sâop.

22 Yawu sâm ekyongomu arijetâ hoj bawalipje yuwu sâm ekyongop. “Hâmbâi sâp âlâen nâ lok bulâje âwurem ge tihityeje otmune biwiyenje sânduk sâekgât biwiyenaje ya mem mannomai. Gârâmâ sâp yan ki âwurem gemune neknomai. 23 Yawu gârâmâ sâp yan lok nombotjanje yuwu sâm ekyongonomai. “Anitâje Yesu hângângumu âwurem ge tihitnenje otbuap sâop yamâ emelâk hângângumu ge endaken mansap, me wosaken me wosaken ge mansap.” Yawu sâm ekyongonetâ yâk yengât den ya ki nângânomai. Yawu otmâ ki pânnekmâ âlâen âlâen arinomai. Nâ gewom yan yok pilâm ki gewom. 24 Himbim belek sâmu lajinjanje siliŋ siliŋ sâm nombotgembâ nombot otmâ haŋ sâmap yakât dopjeâk Anitâje nâ lok bulâje hângânohomu âwurem gewom. âwurem gemune lohimbi hânjan kulemjan mansai kerekje nâhât lajinje ekmâ topje nângânomai. 25 Yâhâ angoânâmâ Yura nengât papatolipnenjanje nâhât hâkâŋ otmâ hâhiwin nihijetâ sât gum mumbom. 26 Yâhâ âwurem gewom yanâmâ pârâk sân sânak gewom. Yâhâ âwurem gewom yakât sâpje tâlâhuwuap yanâmâ orotmeme girawuya otmâ mannomai yakât yuwu sâmune nângâjet.

Emelâk embânjan lok âlâ, kutje Noa sâm, manmu towat teteop dop yawuâk ya tetewuap. 27 Emelâk Noaje manop yanâmâ lohimbi gulip malap manmâ yeje âi yejahâlâk nângâm manbi. Yawu manjetâ Noajeâmâ wanja kâlehen yâhâop. Yawu otmâ nen âlepje mansainâk

sâm gulip malap manmâ gaŋetâ yan Anitâŋe nâŋgâmu tonjelâk pato gemu to niŋ niŋ sâŋ lohimbî kerek haranyongomu mum metewi.

²⁸Yâhâ yakât dopŋeâk lok âlâ, kutŋe Lot sâŋ, yâkŋe manmu towat teteop dop yawuâk ya tetewuap. Emelâk Lotŋe manop yanâmâ lohimbî gulip malap otmâ soŋgo bau sot kâle nem yeŋahâlâk nâŋgâŋetâ yahalop. Imbî aŋgi guŋgi otbî. Emet opon tuhuwi. Nep topŋe topŋe tuhuŋetâ Lotŋe Sotom kapi ya pilâm ariop. ²⁹Yawu otmâ nen âlepŋe mansainâk sâŋ gulip malap manŋetâ Anitâŋe nâŋgâmu himbimâmbâ kâlâpŋe punduŋ sâŋ ge kapi ambolipŋe kerek sem gulip tuhuyehop. ³⁰Yakât dopŋeâk lohimbî nombotŋe âlepŋe mansainâk sâŋ otŋetâ yan Anitâŋe yâhâpŋe nâ hâŋgânnohomu gewom.

³¹Sâp yan yuwu otnomai. Lok âlâ me âlâ kapi hâlâŋmâ mannomaiŋe kasalipyenŋe takaŋetâ yekmâ emetyenŋan ki âwurem ari itâ pareŋe menomai. Otmu lohimbî newân kinnomaiŋe kasalipyenŋe takaŋetâ yekmâ âwurem ari emetyenŋan iri sikumyenŋe miaknehât ki nâŋgânomai. ³²Emelâk embâŋân himbimâmbâ kâlâpŋe punduŋ sâŋ ge Sotom kapi ambolipŋe sem gulip tuhuyehop sâp yan Lot imbiŋe kamberŋe kakŋambâ olelem ekmâ kâtembe olop. Yakât den pat yeŋe nâŋgâm hâkyenŋe miangim mannomai. ³³Yakât otmâ yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Lok âlâ me âlâŋe manmanyenŋe alitnomai yamâ hiliwahonomai. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe nâhâlen biwiyenŋe kepeim tem lâunihietâ yan lohimbî belâŋen mansaiŋe yekŋetâ bâlemu yongoŋetâ munomai yamâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatyekbuap. ³⁴Sâp gewom yan lok oponân inomai yamâ Anitâŋe nombotŋe ya meyekmâ nombotŋe pilâyekbuap. ³⁵Yâhâ lohimbî âi kalam tuhum gulip malap mannomai gurâ nombotŋe meyekmâ nombotŋe pilâyekbuap. ³⁶Yâhâ hat mannomai gurâ nombotŋe meyekmâ nombotŋe pilâyekbuap.”

³⁷Yawu sâŋ ekyongomu yuwu sâŋ âikuwi. “Kutdâ, kapi wonân mem kâsipnongowuat?”

Sâŋetâ sâop. “Yâhâ umatŋe âlâlâ tetewuap yakât emet inânŋan ekyongom gaman. Yukât bulâŋe hâmbâi tetewuawân ekmâ topŋe nâŋgâm heŋŋenŋunomai.” Yawu sâop.

Imbi kambutŋe kiap ulitguminiop yan hâum sâop.

18 ¹Yesuhât hoŋ bawalipŋe hilâm ârândâŋ Anitâ orowâk den otmâ ki lohotŋe otnomaihât den âlâen hâum yuwu sâŋ ekyongop. ²“Kiap âlâ lohimbî yeŋgât den sâŋ hâreyiŋim yan Anitâhât nâŋgâmu gemu ki ewe katyehop. ³Yâhâ kapi amboŋe, imbi kambut âlâ, yakâlen ari sâŋ guhuŋmâ yuwu sâŋ ekuminiop. “Âlepŋe den sâŋ hârerâ imbi âlâŋe mânggânehop yakât matŋe kâpekbangiwom.”

⁴Yawu sâŋ ekuminiop yamâ denŋe ki nâŋgâm gaop. Yawu otmâ gamu sâp kâlep otmu biwiŋe yuwu nâŋgâop. “Anitâhât nâŋgâŋmune gemap.

Otmu lohimbi ki ewe katyekman. ⁵Yawu gârâmâ imbi kambut yuŋe haoŋmâ ârândânj kâi kâi liŋnihim tatmâ mem kopa tuhunekmapgât ihilâk nâŋgâwanŋiwom.” Yawu sâop.

⁶“Yâhâ imbi yaŋe kiap ya ekumu tânguop yamâ yuwu. ⁷Nen Anitâhât tem lâuwawŋim manmainŋe haoŋmâ ârândânj ulitgum yâhânôm otmuâmâ nâŋgâningiwuap. Yâkŋe biwi pâlâmŋe otmâ dennenŋe ki nâŋgâwuapgât dop âlâ ki tap. ⁸Ulitgumunŋe in yawu nâŋgâningiwuap. Yawu nâŋgânômai. Yawu gârâmâ Anitâŋe nâ lok bulâŋe hâŋgânnohomu himbimâmbâ âwurem gewom sâp yan lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe nâhâlen biwiyenŋe tiŋâk kepeim mambotnihim mannomai me bia?” Yawu sâop.

Parisaio yet takesi meme lok

⁹Lok nombotŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu “nen lok âlepŋe, uwawapŋe bia mansain” sâm bukulipyenŋe yeŋgât nâŋgâŋetâ gemap. Lok yawuya yeŋgât nâŋgâm Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâop. ¹⁰“Lok yâhâp opon kâmbukŋan yâhâm Anitâ ulitguowot. Âlâmâ Parisaio. Otmu âlâmâ takesi meme lok. ¹¹Parisaio yaŋeâmâ ikŋahât nâŋgâmu yahatmu senŋe ewan pilâm ekmâ yuwu sâop. “O Anitâ, yuwu sâmune nâŋgâ. Lok nombotŋe kapam kumai, kombo otmai, otŋetâ bâlem gap. Nâ yawuya bia. Otmu takesi meme lok endo kinsap nâ endawuya bia. ¹²Hilâm nombolân yâhâp yakât biwiŋan hilâm yâhâp sot barak manmâ nâŋgâhihim mepaehekman. Otmu tewetsenŋe senŋe âlâlâ tatnihiap yakât sâsâŋambâ konok hârem gâhât pat kuhihiman.” Yawu sâop.

¹³Otmu takesi meme lok yaŋeâmâ guluŋan kinmâ kâmgum den tâlâwâk yuwu sâop. “O Anitâ, tepge nâŋgânihi. Nâ lok bâleŋe mansanâke yamâ ki pilânekbuat,” yawu sâop.

¹⁴Yakât yuwu sâmune nâŋgâŋet. Anitâŋe takesi meme lok yâkât nâŋgâwanŋim tosaŋe pilâop. Yâhâ Parisaio yâhâmâ tosaŋe yawuâk tatbaŋgiop. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe hâkyenŋe mepaeakmâ manmai yamâ Anitâŋe mem ge katyekbuap. Yâhâ lok âlâ me âlâŋe yeŋahât nâŋgâŋetâ gemu huruŋ huruŋ manmai ya yeŋgât Anitâŋe nâŋgâmu yahatbuap.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuŋe nan baralipyenŋe lukuleyehop.

(Mataio 19:13-15; Mareko 10:13-16)

¹⁵Sâp yanâmâ lohimbi nombotŋe nan baralipyenŋe meyekmâ Yesuhâlen ariwi. Ari Yesuŋe kunyenŋan mem Anitâ ulitgumu lukuleyehâkgât ekuwi. Yawu otŋetâ hoŋ bawalipŋe yekŋetâ ki ârândânj otmu kuyiŋgiwi. ¹⁶Kuyiŋgiŋetâ Yesuŋe nimnaom ekyongomu gaŋetâ hoŋ bawalipŋe yuwu sâm ekyongop. “Kâmbukŋe, ki kuyiŋgiŋet. Anitâŋe nimnaom titipâ yu yeŋgât tihityenŋe otmap. Yakât otmâ dâiyekmâ nâhâlen

garjet. Yeŋe kuyiŋgiŋetâ ekmune ki ârândân oap. ¹⁷Yakât yuwu sâmunenânŋâŋet. Nimnaom titipâŋe Anitâhât den nânŋâm in yawu lâuwawŋim manŋetâ tihityeŋe otmap. Yakât dopŋeâk yeŋe tem lâuwawŋinomai yanâmâ Anitâŋe tihityeŋe otbuap. Yawu otmâ sâp pato tetewuawân meyekbuap. Yâhâ yawu ki otnomai otmuâmâ Anitâŋe betyongomu belângen tatnomai.” Yawu sâm ekyongop.

Lok iri sikumyeŋe pato tatiŋgiap yâk yengât topyeŋe

(Mataio 19:16-30; Mareko 10:17-31)

¹⁸Yawu sâm ekyongomu Yura yengât papatolipyenŋe âlâŋe Yesu yuwu sâm âikuop. “Bawapi, manman koko salek amboŋe mansat. Yakât otmâ sârâ nânŋâwe. Nâŋe girawu otmune ârândân otmu Anitâŋe manman kârikŋahât pat kunihiwuap?”

¹⁹Sâmu sâop. “Wongât nâhât “Manman koko salek amboŋe” yat? Anitâ konohâk manman koko salek amboŋe tatmap. ²⁰Yakât otmâ gâŋe âinohoat yakât matŋe yuwu sâmunenânŋâ. Anitâŋe girem den Mose ekumu kulemguop ya sâlikum nânŋâmat me bia? Ya yuwu tap. Buku âlâhât imbi ki ekmâ otbuat. Lok nombotŋe ki yongorâ munomai. Kombo ki meyiŋgiwuap. Hakyenŋan ki sâuwat. Den perâk ki sâm kâityongowuat. Âwâ mâmâhe yetgât lauyetŋe lâum amutyetŋan manbuat.”

²¹Sâmu sâop. “Bawapi. Girem den sâm arat yuâmâ ŋaŋanambâek lâum manmâ gaman.” Yawu sâop.

²²Sâmu sâop. “Yuwu otbuat. Senŋe âlâlâ pato tatgihiap ya kâsikumu buku nombotŋe umburuk mansai ya yiŋgiwuap. Yawu otmâ nâhâlen torokatdâmâ Anitâŋe manman kârikŋahât pat kuhihiwuap.” Yawu sâop. ²³Yawu sâmu iri sikumu me senŋe âlâlâ dondâ tatbaŋgiop yakât nânŋâmu biwiŋe umatŋe otmu hâmeŋe bâleop.

²⁴Hâmeŋe bâlemu ekmâ Yesuŋe yuwu sâm hoŋ bawalipŋe ekyongop. “Lok iri sikumu pato tatiŋgiapŋeâmâ Anitâhâlen biwiyeŋe kepeim tem lâuwawŋine sâm otŋetâ hâi hâiŋe otmap. ²⁵Yakât topŋe nânŋâŋetâ keterahâkgât den âlâen hâum yuwu sâmunenânŋâŋet. Pusiŋe seloŋ watmu pin pinŋan arimu yan watmâ ba membe sâm hâum pâpŋumap. Yakât dopŋeâk lohimi iri sikumyeŋe pato tatiŋgiapŋe Anitâŋe tihityeŋe olâkgât mâtâp ya watmâ arine sâm otŋetâ hâi hâiŋe otbuap.

²⁶Yawu sâmu nânŋâŋetâ sâtŋe otmu yuwu sâm âikuwi. “Lohimi girawuyenŋe otŋetâ ârândân otmu Anitâŋe manman kârikŋahât pat kuyiŋgiwuap?”

²⁷Sâŋetâ sâop. “Anitâhât manman kapiân arine sâm logât nânŋân nânŋân watmâ arinomaihât dop âlâ ki tap. Yamâ Anitâhât topŋe âlâ tap. Yakât otmâ yeŋe yu me ya otne sâm yâkât nânŋân nânŋân watmâ otnomaihât dop tap. Yâkŋe konok manman kârikŋe ya yiŋgimu mem manmâ yâhânomai.” Yawu sâop.

28 Yawu sâmu Petoŕoŕe yuwu sâop. “Bâe, nenâmâ senŕe âlâlâ kerek betbaŕgim gâhâlen torokatmâ hâhiwin kakŕjan manmâ gain.” Yawu sâop.

29 Sâmu sâop. “Lohimbiŕe nâhâlen biwiyeŕe katŕetgât lok âlâ me âlâŕe nâhât den ekyongonomaiŕe âwâ mâmâlipyeŕe, me imi garilipyeyeŕe, me imbi naomlipyeŕe, me hep torehenlipyeŕe, me senŕe âlâlâ siminŕe tatyinŕiap ya kerek pilâm nâhât komolân torokatnomai. 30 Yawu otmâ nâhât komolân torokatmâ mannomai yanâmâ emelâk hep torehenlipyeŕe orop heroeŕe otminiwi ya wangim heroeŕe pato kakŕjan mannomai. Otmu hâmbâi Anitâŕe meyekmâ manman kârikŕjan katyekmu mannomai.” Yawu sâm ekyongop.

Yesuŕe mumbuap yakât kalimbuŕe sâop.

(Mataio 20:17-19; Mareko 10:32-34)

31 Yesuŕe hoŕ bawalipŕe kâiân yâhâp meyekmâ yuwu sâm ekyongop. “Yuwu sâmune nâŕgâŕet. Yiwereŕe Yerusalem kapiân yâhânôm. Yan yâhâmunŕe emelâk emet inânŕjan Anitâhât poropetelipŕaŕe lok bulâŕe nâhât den kulemgum gawi yakât bulâŕe tetewuap. 32 Yâhâ lok âlâŕe nâŕgâm bâlenihim hotom umai otmu Mosehât girem den kâsikum ningimai ya yeŕgât bâtyeŕjan katnekbup. Bâtyeŕjan katnekmu den âiân katnekmâ mumbomgât den sâm hârenihinomai. Den sâm hârenihim Roma lok yeŕgâlen katneketâ yâkŕe yuwu otnihinomai. Sennan gem tâpnohom, mem âlâlâ tuhunekŕetâ hâhiwin pato nâŕgâwom. 33 Otmu benŕe howanân nohoŕetâ mumbom. Mumunŕe hannohoŕetâ hilâm kalimbu pesuk sâmu yakât kakŕjan mumuŕambâ yahatbom.” Yawu sâm ekyongop.

34 Yawu sâm ekyongomu Yerusalem yâhânomai yakât nâŕgâŕetâ biwiyeŕe umatŕe otmu nâŕgâm ketet otbi.

Yesuŕe lok senŕe bok sâsâŕe heŕgeŕguop.

(Mataio 20:29-34; Mareko 10:46-52)

35 Mâtâwân arim tatŕetâ lohimbi kiŕgitŕe orowâkŕe betyeŕjan watyekbi. Yawu otmâ ariŕetâ Yeriko kapi tâlâhumu mâtâp ginŕjan lok âlâ, senŕe bok sâsâŕe talop. Tatmâ senŕe âlâhât umburuk otmâ yaŕak lohimbi mâtâwân bam gaŕetâ ulityongom tatminiop. 36 Yawu otmâ lohimbi kiŕgitŕe orowâkŕe mâtâp yawuâk ariŕetâ kâiyeŕe munŕe nâŕgâmâmâ yakât âiyongomu sâwi. 37 “Yesu Nasaret kapiân gâtŕe takap.” Yawu sâwi.

38 Yawu sâŕetâ nâŕgâm den kârikŕjan halahum yuwu sâop. “Yesu Dawitihât sen, gâŕe nâhât wehe nâŕgânihi.”

39 Yawu sâmu lohimbi gotŕjan kinbiŕe kuwaŕgiwi. Kuwaŕginetâ witgum halahuop.

40-41 Witgum halahumu Yesuŕe nâŕgâm mâtâwân kinmâ “Ekuŕetâ gaek,” sâm lohimbi ekyongop. Ekyongomu senŕe bok sâsâŕe ya

lok nombotŋaŋe dâim yâkâlen baŋetâ yuwu sâŋm âikuop. “Girawu otgihiwehât naŋgat?”

Sâmu sâop. “Lok pato, sârâ senne hâreakmu ekbehât naŋgan.”

⁴²Sâmu sâop. “Gâŋe nâhâlen biwihe hikuat. Yakât otmâ den yat ya bulâŋe tetehihiâk.”

⁴³Yawu sâmu yan senŋe hâreakmu ekmâ Yesu betŋan sâŋm Anitâ mepaeop. Yawu otmu lohimbine ya ekŋetâ âlâ kândâkdâ otmu yâku yawuâk Anitâ mepaewi.

Lok tâlâwâk, kutŋe Sakaio sâŋm, yâkât den pat

19 ¹⁻²Yesuŋe Yeriko kapiân yâhâmu lok âlâ, iri sikumŋe pato tatbaŋgiop, kutŋe Sakaio sâŋm, yâhâmâ takesi meme lok yengât kunyeŋe manminiop. ³Yâhâmâ lok tâlâwâk yakât otmâ lohimbihohetyeŋan kinmâ tik sâŋm Yesu ekbe sâŋm otmu ki ihio. ⁴Yakât otmâ yahatmâ wangiye kmâ sururuk sâŋm ari nak âlâ mâtâp ginŋan kinop ya lâum pitik pitik yâhâ kakŋan tatmâ biwiŋaŋe yuwu nâŋgâop. “Yesu yupâ gam bamu ek bom.” ⁵Yawu nâŋgâm tatmu Yesuŋe nak amutgen ga kinmâ senŋe pilâm ewun Sakaio ekmâ yuwu sâŋm ekuop. “Sakaio, âun gâhât emelan yâhâ tatmâ nâŋgâwom. Yakât otmâ in yawu pilâm gerâ arine.”

⁶Yawu sâŋm ekumu pilâm ge heronŋe otmâ dâimu emetŋan ariowot. ⁷Emetŋan ari yâhâmutâ lok kerekŋe ekŋetâ bâlemu sâŋm guhuŋmâ yuwu sâwi. “Wongât otmâ Yesuŋe lok bâleŋahât emelan yahap? Ya ki orotŋe.” Yawu sâwi.

⁸Yâhâ Sakaioŋe Yesu yuwu sâŋm ekuop. “Kutdâ, sâŋmune nâŋgâ. Tewetsenŋe me senŋe âlâlâ tatnihiap ya mem hioŋmâ lohimbiumburuk mansai ya kâsikum yinŋiwom. Otmu lohimbikâityongom yengât tewetsenŋe konok meyiŋgiwan gârâmâ yakât matŋeâmâ nâŋe imbât yinŋiwom.” Yawu sâop.

⁹⁻¹⁰Sâmu sâop. “Lohimbi bâleŋe hem nâpumân ge hiliwahomaihât nâŋgâm Anitâŋe nâ lok bulâŋe hâŋgânnohomu gewan. Yawu gârâmâ lohimbine nâhâlen biwiyeŋaŋe kepeiŋetâ yanâmâ manman kârikŋahât pat kuyinŋiwuap. “Yâhâ gâ Awaraham sen. Gâŋe nâhâlen biwihaŋe kepeiat. Yakât otmâ Anitâŋe manman kârikŋahât pat kuhihap.”

Lok hilâm ihi, konam yakât den

(Mataio 25:14-30)

¹¹Yeriko kapi ya pilâm Yerusalem kapi gotŋan ariwi. Yesuhât den nâŋgâm lohimbiorowâk ariwi yaŋe biwiyeŋaŋe yuwu nâŋgâwi. “Anitâŋe Yesu mâmâŋe otbaŋgimu kasalipnenŋe watyekmu arinomai. Yâkŋe yawu otmâ manman sânduhân katnenekbuap yakât sâpŋe tâlâhuap.”

¹²Biwiyeŋaŋe yawu nâŋgâwi yakât otmâ Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâŋm ekyongop. “Lok kutdâ âlâŋe lok âlâ mem kânâŋgâmu yâkŋe

lohimbi galemyongowuapgât sâpņe tâlâhuop. ¹³Yawu otmâ lok yaņe lok kutdâņahâlen ariwe sâm âi loklipņe bâlâk ñerek yongonmu gaņetâ tewetsenņe kina bâlâk ñerek ya ârândâņâk yingim yuwu sâm ekyongop. “Pilâyekmâ kâlepņehen ariwom. Yawu gârâmâ tewetsenņe yingian yuņe mem âi tuhuņetâ tewetsenņe tetewuap yakât dopņe âwurem takamune tiripnohoņetâ ekbom.” ¹⁴Yawu sâm pilâyekmâ ariop. Yâhâ lohimbi nombotņane lok yakât hâkâņ otmâ galemyeņe ki olâkgât nâņgâm lok hoņ hâņgânyongonņetâ lok kutdâyeyahâlen ari yakât denņe sâwi.

¹⁵Denņe sâņetâ lok kutdâyeyane ki nâņgâyingio. Yawu otmâ lok yawuâk galem sâm kânâņgâop. Yawu gârâmâ lok kapi kâlepņehen ariop yaņe âwurem taka âi loklipņe tewetsenņe yingio. Yawu yongonmu gaņetâ âlâku ikņiâk ikņiâk yuwu sâm âiyongop. “Tewetsenņe yingio. Yawu yaņe mem âi tuhuņet amon teteap?” Yawu sâm âiyongop.

¹⁶Yâhâ âi lok aņgoân gaopņe yuwu sâop. “Lok pato. Gâņe kina bâlâk ñerek nihion yaņe mem âi tuhumune âlâku kina bâlâk ñerek teteop.”

¹⁷Sâmu sâop. “Âlepņe, tewetsenņe tipņe gihiwan yaņe mem âi tuhurâ âilonņo teteap. Yakât otmâ nâņe galem katgekmune kapi bâlâk ñerek ya ambolipņe galemyongowuat.”

¹⁸Yawu sâmu hoņ bawa âlâņe gam sâop. “Lok pato. Gâņe kina bâlâk ñerek nihion yaņe mem âi tuhumune âlâku kina bânombot teteop.”

¹⁹Sâmu sâop. “Âlepņe, nâņe galem sâm katgekmune kapi bânombot ya galemyongowuat.”

²⁰⁻²¹Yawu sâm ekumu arimu hoņ bawa âlâņeâmâ ga sâop. “Lok kutdâ, pato, gâhât topge nâņgâm heņgeņuan. Gâ lok sâtņe. Lok âlâ me âlâņe gâhât nep kâmetņetâ âlemap yamâ gikahâk nemat. Yawu otmat yakât sâņetâ nâņgâman. Yakât otmâmâ gâhât kiņgitnahât otmâ tewetsenņe nihion ya biatgihimap sâm sâņgumnaņe kurihim katmune tatmap.” Yawu sâm kina bâlâk ñerek ya amboņahât bânņan kalop.

²²Sâmu sâop. “Gâ lok konam. Gikak den yat yawuâk mem purik pilâhihiwe. Sâmunne nâņgâ. Lok âlâ me âlâņe nâhât nep kâmetņetâ âlemap yamâ ninahâk neman yawu sâņetâ naņgat. ²³Yakât otmâ tewetsenņe gihiwan yu mem kâmetņan katdâ tatmu tewetsenņe âlâkuâk teteop mâne nâņgâmunne ârândâņ otbâp.”

²⁴Yawu sâm ekum lohimbi yan kinbi yuwu sâm ekyongop. “Bukuņane kina bâlâk ñerek mem kinsapņe nâhât tem lâum âi tuhum gap. Yakât otmâ lok yukât bânņambâ kina bâlâk ñerek ya mem bukuņe waņet.”

²⁵Sâmu sâwi. “Yawu gârâmâ emelâk kina bâlâk ñerek miap.”

²⁶Sâņetâ sâop. “Yuwu sâmunne nâņgâņet. Anitâņe lok âlâ me âlâ âi sâm yingimu biwiyeyane kepeim tuhumai yâhâmâ tâtâem mâmâņe otyingimu âilonņoâk tuhumai. Yawu gârâmâ lok âlâ me âlâ âi sâm yingimu ki tuhumai yâhâmâ betyongomap. ²⁷Yâhâ nâņe galemyeņe ki manbehât yeņe lok kutdânenņahâlen ari denne sâwi. Yawu gârâmâ lok

ya ekyongonetâ yuân ga sennenjanâk yongonetâ mujet.” Yawu sâm ekyongop.” Yesuje den yan hâum ekyongop.

Yesuje Yerusalem kapiân yâhâop.

(Mataio 21:1-11; Mareko 11:1-11; Yoane 12:12-19)

²⁸ Yesuje hoj bawalipnje meyekmâ yapâ arijetâ lohimbi kiŋgitnje orowâknje betyeŋan sâwi. ²⁹ Yawu otmâ ari Yerusalem kapi pato yakât gotŋan kapi yâhâp, kutyetnje Betepahe otmu Betani sâm, ya Oliwa pumŋan tap yan yâhâwi. ³⁰ Yan yâhâ Yesuje hoj bawayâhâtje yâhâp yuwu sâm hânġânyotgop. “Kapi tipiŋje ewapâ tap yan doŋgi nanje âlâ hikum katjetâ kinsap ya lok ki kakŋan tatmai. Ya holaŋmâ mem geromawot. ³¹ Holaŋmutâ lok âlâŋje yuwu mon sâm âiyotgowuap. “Yet wongât taka yu holaŋsawot?” Yawu sâmuâmâ yuwu sâm ekuromawot. “Yiwereŋe âi teteap. Yakât otmâ patonetŋaje yu mendehât hânġânnotgomu takait.” Yawu sâm ekuromawot.

Yesuje yawu sâm hânġânyotgomu yâhâ ekyotgop yawuâk mem teteowot. ³² Doŋgi nanje emet âlâ hawiŋan hikum katbi ya holaŋowot. Holaŋmutâ amboŋaje yelemâ sâop. ³³ “Bâe. Yet âlâŋje sâmu yu holaŋje sâm oawot?”

³⁴⁻³⁵ Sâmu sâowot. “Yiwereŋe âi teteap. Yakât otmâ patonetŋaje yu mendehât hânġânnotgomu takait.” Yawu sâm ekumutâ nânġâyitgimu holaŋmâ mem giowot. Mem ge yetje hâk katipnje kâlep kalowot ya holaŋmâ lotohom kakŋan kalowot. Katmutâ kakŋan yâhâ talop. ³⁶ Yâhâ tatmu Yerusalem kapiân yâhâwi. Yâhâjetâ lohimbi kiŋgitnje orowâk hâruhuakbiŋje Yesuhât nânġâjetâ yahatmu yeŋe hâk katipnje kâkâlep ya holaŋmâ mâtâp tete liŋgatmâ ariwi. Liŋgatmâ arijetâ doŋgi yaŋe ya kakŋan tâlim tâlim ariop.

³⁷ Yâhâ Yerusalem kapi pato ya tâlâhumu Oliwa pumŋe yakât talapŋan gewi. Geŋetâ kulem âlâlâ tuhumu ekmâ gawiŋe yakât nânġâm heronje otbaŋgim Anitâ mepaem den kârikŋan halahum yuwu sâwi. ³⁸ “Gâmâ tâmbânenŋe Dawiti sen. Gike ombeheâk ki takat. Anitâŋe âi sâm gihiop ya lâum kinmâ nengâlen mat takat. Yakât otmâ heronje otgihim mepaeheksain.” Yawu sâwi.

³⁹ Yawu sâm mepaenjetâ Parisaionje yuwu sâm Yesu ekuwi. “Lok pato, mepaehekmâ mansai ya kuyiŋgirâ hutuk sâŋet.”

⁴⁰ Sâŋjetâ sâop. “Nâŋe kuyiŋgimune hutuk sânomaiâmâ kât yuŋe âlepŋe heronje otnihim den sâm mepaeneknomai.”

Yesuje Yerusalem kapi ekmâ isiop.

⁴¹ Yerusalem kapi ginŋan ari tatmâ ekmâ tepŋe nânġâm isem yuwu sâop. ⁴² “O, kapi ambolipnje. Biwi sânduhân manne sâm yakât mâtâpŋe yiwereŋe teteap yamâ ekjetâ ki keterakyiŋgiap. ⁴³⁻⁴⁴ Yiwereŋe Anitâŋe wawaeyekmâ

tihityeje otbe sâm hângânnohomu takanâke yamâ nâhât nângânihijetâ tânjât oap. Yakât matje sâp âlâen kasalipyenjae taka hawamyongom mâtâp manguyinginomai. Mâtâp manguyingim paŋ kârikje tap enda limbârongum ge emetyeje huhum gahaem itit kiom tuhuyingim yongonjetâ munomai. Yawu otyingijetâ kapi yuje kâwurumjaŋak kinbuap.” Yawu sâop.

Yesu opon kâmbukŋan yâhâ watyehop.

(Mataio 21:12-17; Mareko 11:15-19; Yoane 2:13-22)

⁴⁵Yawu sâmu Yerusalem kapi patoen yâhâwi. Yâhâjetâ Yesuje dongi kakjambâ kionjmu yaŋak yapâ opon kâmbukŋan yâhâwi. Yâhâ opon kâmbukje kâlehen lohimbije senje âlâlâ anji guŋgi otmâ kinbi ya yekmâ Yesuje nângâm bâleyingim yuwu sâm ekyongop. ⁴⁶“Yu oai yukât emet inânŋan Anitâje poropete âlâ ekumu kulemguop ya yuwu tap.

“Lohimbi hânŋan kulemŋan manmâ araije nâhât opon yukât kâlehen yâhâ mepaeneknomai.”

Den sâop yakât yuwu sâmune nângânet. Yeje yukât kâlehen tatmâ lohimbi kâityongom hâmeje mem yahatmâ anji guŋgi otmâ gai. Yawu otmâ gai yu ekmune anjim bero emetje yawuya oap. Opon kâmbukje yu kâlehen ki orotje otjetâ ekmune bâleap.” Yawu sâm watyekmu yahatmâ tiok taok otmâ arim kinbi.

⁴⁷Otmu hilâm ârândâŋ Yesuje opon kâmbukŋan yâhâ lohimbi den kâsikum yingio. Yawu otmu hotom uminiwi ya yengât kunlipyenje otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi otmu Yura yengât papatolipyenjae Yesu kune sâm otbi. ⁴⁸Yawu gârâmâ lohimbi kiŋgitje orowâkje Yesuhât denje nângânetâ âlâ kândâkdâ otmu mem hawam mewam tuhum kinbi. Yakât otmâ kune sâm hâum pâpgum pilâwi.

Yesuje âlâhât sâtgât âi miop ya ki sâm tetem ekyongop.

(Mataio 21:23-27; Mareko 11:27-33)

20 ¹Sâp âlâen Yesuje opon kâmbukŋan yâhâ kinmâ ikje den pat âlepje lohimbi kâsikum yingio. Sâp yan hotom uminiwi ya yengât kunlipyenje, otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi, otmu Yura yengât papatolipyenjae yâkâlen ba yuwu sâm âikuwi. ²“Gâje oran âlâhât sâtgât otmâ Anitâhât opon kâmbukŋan yâhâ lohimbi watyehon?” Yawu sâm âikuwi.

³Sânetâ sâop. “Yeje âinohoai gârâmâ nâku âiyongowe. Âiyongomune den matje kâpeknihijetâmâ nâje âlâhât sâtgât âi yu mem gaman yakât topje ekyongowom. ⁴Yakât yuwu sâmune nângânet. Yoaneje âlâhât sâtgât otmâ lohimbi toen katyehop? Anitâhât me ondop yengât sâtgât otmâ âi ya tuhuop? Ya sânetâ nângâwe.” Yawu sâop.

⁵Yawu sâmu matje kâpekbangine sâm pâpgum alahu gulahu otmâ yuwu sâwi. “Nenje yuwu mon sânom. “Yoaneje âi miop yamâ Anitâje

âi sâm wanjmu tuhuop.” Yawu sânom yamâ matje yuwu mon sâwuap. “O, yenâmâ girawu otmâ Yoanehât den nângânetâ ki bulâje olop?” Yawu sâmu nenje matje girawu sâm kâpekbanjinom? Anjuluknom yakâ. ⁶Otmu âlâ yuwu mon sânom. “Yâhâmâ lok yengât sâtgât otmâ âi ya miop.” Yawu sânom yamâ lohimbî dondâje “Yoaneje Anitâhât poropete manmâ yâkât sâtgât âi mem manop,” yawu nângâmai yakâ. Yakât otmâ nenje yawu sânom yanâmâ lohimbî kinsai yuje nângâm nongonomai yakâ.” Yawu nângâwi. ⁷Yawu nângâm yuwu sâm ekuwi. “Yoaneje âlâhât sâtgât âi meminiop ya nen ki nanjain.” ⁸Sânetâ sâop. “Nâku yawuâk. Nâje âlâhât sâtgât âi yu mem gaman yakât ki ekyongowom.” Yawu sâop.

Wain kalam ambojahâlen hâum sâop.

(Mataio 21:33-46; Mareko 12:1-12)

⁹Yesuje den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Lok pato âlâje wain kâmetjet sâm nep lok meyehop. Meyekmu ari dâmân sâhâm hawamgum wain kâmetbi. Otmu wain toje ya mem mendârejetâ gewuapgât wanja hâwiwi. Âi ya tuhûm tij pilânetâ nep ya galemgunomai sâm katyekmâ ikje âlâengen ari sâp kâlep manop. ¹⁰Ari sâp kâlep manmu wain kehetje ya puru pato kinmâ hululuje sâop. Yawu otmu ambojaje ikjahât hâruhunihijet sâm hoj bawa âlâ yakembâek hângângumu takaop. Takamu wain galemje manbije kum watjetâ âwurem ariop. ¹¹Âwurem arimu yawuâk kalam ambojaje hoj bawa âlâ hângângumu takaop. Hângângumu takamu arimu yâk gurâ yawuâk kum mem âlâlâ tuhujetâ âwurem ariop. ¹²Âwurem arimu yawuâk kalam ambojaje hoj bawa je kalimbuje hângângumu takamu yawuâk mângâejetâ âwurem ariop. ¹³Âwurem arimu kalam ambojaje “Giratbe” sâm nângâop. Nângâmu tetemu biwiñaje yuwu nângâop. “Nine nanne ombe bisine hângângumune arimu ekmâ yanâmâ ewe katnomai.” Biwiñaje yawu nângâm ikje nanje hângângumu takaop. ¹⁴Hângângumu takamu ekmâ yuwu sâwi. “Bâe, yuâmâ patonenje ikje nanñaje takap. Âwâje mumu yan kalam yuâmâ yâkje ambokuwuap. Yakât otmâ kumunje muâk. Kumunje mumu yanâmâ kalam yuâmâ nengât otbuap.” Yawu sâwi. ¹⁵Yawu sâm kum kekae topñehen pilânetâ iop. “Yawu otjetâ kalam ambojaje taka girawu otbuap? ¹⁶Yâkje taka yongomu muñetâ lok ondop meyekmâ kaweyenjan katyekmu kinnomai.” Yawu sâop.

Yawu sâm ekyongomu nângânetâ porap otmu “Yawu ki otyingiwuap yakâ” sâwi.

¹⁷Yawu sânetâ yuwu sâm âiyongop. “Anitâhât poropete âlâje den kulemguop yukât topje eknohojetâ nângâwe.

“Nep lokje emet tuhûm nak âlâ ekjetâ bâlemu mem ketetbi. Mem ketetbi ya Anitâje lâum kânângâmu kuhupin kârikje otmâ kinsap.” Yawu kulemguop tap.

18 Yâhâ lok âlâ me âlâne kuhupin yu ekmâ betbanjinomai yamâ hâhiwin nângânomai. Yawu gârâmâ kuhupin yuŋe putuk sâm kionjmâ yongowuap yamâ dâk dâk hutuk yongomu munomai.” Yawu sâop.

Anitâhât pat sâm yu ya katmunŋe tatmap ya waŋnom.

(Mataio 22:15-22; Mareko 12:13-17)

19 Yesuŋe den âlâen hâum sâop yuŋe hotom uminiwi ya yengât kunlipyeŋe otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi ya yengât topyeŋe miop. Yakât nângânetâ biwiyenjan tâlimu Yesu mem pâi emetjan katne sâm otbi. Yawu otbi yamâ lohimbî dondâ yan kinbiŋe Yesuhât nângânetâ yahalop. Yakât otmâ yâk yengât nângâm gorâyingimu pilâm Yesuŋe den sâm tâpikguwuap nângâm yakât ekmâ kinbi. 20 Yâhâ Yesuŋe sâm tâpikguwuap yanâmâ mem Roma lok yengât bâtyenjan katnetâ yâkneâmâ mem pâi emetjan katnetâ talâkgât nângâm lok perâkne nombotne meyekmâ tewetsenŋe yingim engatyenjan gewi. Engatyenjan geŋetâ yâkne Yesuŋe den sâm tâpikguâkgât yâkâlen ari topyeŋe kurihiakmâ yuwu sâm âikuwi. 21 “Bawapi, gâhât topge nanŋain. Gâŋe den imbiâk ki sâmat. Den sâmat yamâ nângâmunŋe bonŋeâk otmap. Otmu lohimbîŋe gâhât girawu nângâhîhîai yakât nângâm ki gorâhîhimap. Gâŋe lok âlâhât nângârâ yahatmu âlâhât nângârâ gemu yawu ki otmat. Otmu manman girawu manmunŋe Anitâŋe nenekmu ârândân otbuap yakât den tâŋ tâŋâk eknongomat. 22 Yakât otmâ wuân me wuân otnom yakât sârâ nângâne. Roma lok âlâne kunnenŋe mansap, kutŋe Sisa sâm, yâhâmâ haoŋmâ ârândân takesi waŋmain. Yawu gârâmâ yawuâk waŋmâ yâhânôm me bia? Yakât sârâ nângâne.”

23 Yawu sâm âikuŋetâ biwiyenjahât topŋe nângâm yuwu sâm ekyongop. 24 “Kât nanŋe âlâ mem nihîŋetâ ekbe.” Yawu sâop.

Yawu sâmu waŋetâ mem tiripyongom yuwu sâop. “Kât nanŋe yu ekŋet. Âlâhât towat kât nanŋe yuân tap? Me âlâhât kutŋe tap?” Sâmu sâwi. “Roma lok patonenŋe, kutŋe Sisa, yakâ.”

25 Sâŋetâ sâop. “Sisahât pat sâm sâsâŋe sâm yu ya katnetâ tap otmuâmâ yâk waŋnomai. Yâhâ Anitâhât pat sâm katnetâ tatmap yâk waŋnomai.” 26 Yawu sâm ekyongomu nângânetâ sâtŋe otmu den biaek kinbi. Yawu otmâ Yesuŋe lohimbî senyeŋan kinmâ sâm tâpikgumu mem Roma lok yengât bâtyenjan katne sâm otbi yamâ pâpŋum pilâm ariwi.

Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuap.

(Mataio 22:23-33; Mareko 12:18-27)

27 Sarukaio lok yuwu nângâmai. “Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuapgât dop âlâ ki tap. Yakât otmâ mumunŋe pesuk sâmap.” Yawu nângâmai. Yâkne yakât topŋe nângânehât Yesuhâlen ari yuwu sâm âikuwi. 28 “Bawapi, anŋoân Moseŋe den kulemguop ya yuwu tap.

“Lok âlâŋe imbi âlâ memu naom ki mewanggimu lok ya mumbuap. Mumu imiŋaŋe yâkât kambut ya galemgum yâkât welâmân nimnaom mem ga katyekbuap.”

Moseŋe yawu kulemguop tap. Yakât topŋe sâŋm eknongohât yuwu sâmunŋe nâŋgâ. ²⁹Imi ata nombolân yâhâp manbi. Manmâ aŋgoân atayeŋe kunŋaŋe imbi memu imbiŋaŋe naom ki mewanggimu inâk manmâ muop. ³⁰Mumu imiŋaŋe ataŋahât kambut ya mem manmâ yâku inâk muop. ³¹Otmu imiyetŋaŋe kambutyetŋe ya mem manmâ yâku yawuâk naom barahâk muop. Otmu imi ata ya hârokŋe kambutyetŋe yawuâk mem manmâ inâk muwi. ³²Aiop, kambutyetŋe yâku yawuâk muop. ³³Imi ata nombolân yâhâp ya kerekŋe imbi ya mewi. Gârâmâ sâp pato tetemu Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatnenekbuap yanâmâ imbi yamâ âlâŋe membuap.” Yawu sâwi.

³⁴Sâŋetâ sâop. “Hânân yuân imbi aŋgi guŋgi otmâ miakmâ manmai. ³⁵Yâhâ Anitâŋe lohimbi mumuŋambâ mem yahatyekmu manman kârikŋan mannomai. Sâp yanâmâ himbimân Anitâhât aŋelolipŋaŋe ki miakmai ya yeŋgât dop otmâ yeŋe ikŋiâk ikŋiâk mannomai. ³⁶Anitâŋe nine nanne baratne sâŋm lohimbi meyekmu aŋelolipŋe yeŋgât dop otmâ manman kârikŋan mannomai. ³⁷Yâhâ Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatyekbuap yakât topŋe yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Nak topŋan kâlâp semu laŋ laŋ sâop yakât den pat Moseŋe kulemguop. Den kulemguop yan Kutdâhât yuwu kulemguop. “Yâhâmâ Awaraham, otmu nanŋe Isaka, otmu seseŋe Yakop yâk yeŋgât kunyeŋe tatmâ gamap.” Yawu kulemguop tap. ³⁸Den kulemguop yakât topŋeâmâ yuwu. Emelâk nengât tâmbâliphnenŋe manmâ gawi. Otmu yapâ torokatmâ manmâ gaŋetâ gaŋetâ benŋe nen yu mansain yu. Otmu gâmâlâk nengât sen tetem mannomai. Nen kerek nengât kunnenŋe yamâ Anitâ. Topŋe yawu tap. Yamâ yeŋe den ya nâŋgâŋetâ keterakyiŋgimbâp.” Yawu sâop.

³⁹⁻⁴⁰Yawu sâmu den âlâhât ekune sâŋm otŋetâ umatŋe otmu pilâm Mosehât den kâsikum yiŋgiminiwi nombotŋaŋe yuwu sâŋm ekuwi. “Bawapi, den purik pilâningim eknongoat yakât nâŋgâmunŋe ârândân oap.” Yawu sâŋm ekuwi.

Anitâŋe hâŋgâŋgumu gewuap sâminiwi yakât Yesuŋe âiyongop.
(*Mataio 22:41-46; Mareko 12:35-37*)

⁴¹Yawu gârâmâ Yesuŋe yuwu sâŋm âiyongop. “Anitâŋe hâŋgâŋgumu ge tihitnenŋe otbuap yamâ Dawitihât senâmbâ tetewuap.” yawu sâmai.

⁴²Yawu gârâmâ Dawiti iŋŋak yuwu sâop.

“Anitâŋe nâhât patone yuwu sâŋm ekuop.

⁴³Gâŋe nâhât gotnan ga kinmâ nâhât hahit mem kasalipge yongom mem ge katyekbuat.” Yawu sâop.” ⁴⁴Dawitiŋe den yawu sâop yakât yuwu sâŋmune nâŋgâŋet. Anitâŋe hâŋgâŋgumu gewuap

yakât Dawitiŋe yuwu sâop. “Yamâ patone,” sâop. Yawu gârâmâ yeŋeâmâ “Yâkŋe hâmbâi ge galemnongowuap,” sâmai. Den sâmai yamâ Dawitiŋe den sâop ya orop ki lâuaksawot. Yakât nâŋgâmunne keterahâkgât yeŋe eknohoŋetâ nâŋgâwe.” Yawu sâop. Yawu sâm âiyongomu matŋe sâne sâm hâum pâpŋum pilâwi.

Mosehât girem den kâsikum yingiminiwi ya Yesuŋe sâm ge katyehop.
(*Mataio 23:1-36; Mareko 12:38-40; Luka 11:37-54*)

⁴⁵Yâhâ lohimbi yan kinbiŋe denŋe nâŋgâm biwi golâek manŋetgât den kârikŋan yuwu sâm hoŋ bawalipŋe ekyongop. ⁴⁶“Lohimbi nombotŋaŋe nenekŋetâ yahalâkgât Mosehât girem den kâsikum ningimaiŋe sâŋgumyeŋe kâkâlep mânunakmâ yaŋe holuŋ holuŋ sâmu yâhâm gemai. Otmu yeŋahât nâŋgâŋetâ yahatmu miti emetŋan yâhâ senŋanâk tatnehât nâŋgâmai. ⁴⁷Yawu otmai yamâ imbi kambut emetyeŋambâ watyekmâ senŋe âlâlâyeŋe kombo meyiŋgimai. Yawu otmâ topyeŋe kurihiakmâ lohimbi senyeŋan kinmâ Anitâ hâkyeŋaŋak mepaemai. Yawu otmai yakât otmâ Anitâŋe matŋe amokŋan yingimu menomai. Yâk yeŋgât topyeŋe yawu tap yakât otmâ yâkŋe biwiyeŋan kioŋmai hât biwiyeŋe galemahom mannomai.” Yawu sâm ekyongop.

Imbi kambut âlâŋe nanŋe kuriŋ kuriŋ yâhâp kalop.
(*Mareko 12:41-44*)

21 ¹Yawu sâm ekyongomâmâ Yesuŋe senŋe pilâm lohimbi iri sikumyeŋe pato tatyŋgiopŋe tewetsenŋe mem kondoân katmâ ariŋetâ yehop. ²Katmâ ariŋetâmâ imbi kambut âlâ senŋe âlâlâhât umburuk otmâ manopŋe tewetsenŋe nanŋe kuriŋ kuriŋ yâhâp mem yâhâ kalop. ³⁻⁴Katmu Yesuŋe ekmâ hoŋ bawalipŋe yuwu sâm ekyongop. “Lok iri sikumyeŋe pato tatyŋgiapŋe tewetsenŋe nombotŋeâk katsai. Yâhâ imbi kambut yuŋeâmâ nanŋe kuriŋ kuriŋ yâhâp kârikŋe tatbaŋgimap ya bâiŋe katsap. Yakât otmâ Anitâŋe imbi kambut yu ekmu âiloŋgo oap.” Yawu sâop.

Kasalipyenŋe taka opon kâmbukŋe huhum itoŋ galaŋ menomai.
(*Mataio 24:1-2; Mareko 13:1-2*)

⁵Yawu sâmu lohimbi kinbi nombotŋaŋe opon kâmbukŋe ekŋetâ âiloŋgo otmu yuwu sâwi. “Anitâhât opon kâmbukŋe yu senŋe âlâlâ kârikŋaŋak tuhuwi yu ekmunŋe âiloŋgo loŋgo otmâ sem sereakmâ iap.”

⁶Yawu sâŋetâ Yesuŋe yuwu sâm ekyongop. “Opon kâmbukŋe yu ekŋetâ âiloŋgo loŋgo oap yuâmâ hâmbâi kasalipyenŋe taka huhum itoŋ galaŋ mem senŋe âlâlâ kâlehen tap yu mem ihilâk mahilâk tuhunomai.” Yawu sâop.

Umatŋe topŋe topŋe teteyiŋgiwuap yakât Yesuŋe sâop.

(Mataio 24:3-14; Mareko 13:3-13)

⁷Sâmu sâwi. “Bawapi, gâŋe opon kâmbukŋahât den eknongoat yakât bonŋe sâp girawuân tetewuap? Otmu tetewe sâm otbuap yan wuân kulem tetemu ekmâ nâŋgâmunŋe keterakŋingiwuap?” Yawu sâwi.

⁸Sâŋetâ sâop. “Lok nombotŋaŋe taka den perâkŋe yuwu sâm kâityongonomai. “Nâmâ Anitâŋe hâŋgânnohomu ge mansan,” yawu sânomai. Me yuwu mon sânomai. “Sâp pesuk sâwomap. Yakât otmâ nâhâlen torokatmâ tem lâunihinetâ nep menom,” yawu sânomai. ⁹Otmu sâp yan kapam gotyerjan me kâlepŋehen, me wosapâ wosapâ tetewuap yakât nâŋgâm ki gorâyiŋgiwuap. Yawu tetemu yanâmâ “Anitâŋe emelâk sâm kalop yakât bulâŋe teteap,” yawu nâŋgânomai. Otmu kapam topŋe topŋe tetemu yan yeŋe nâhâitŋe “Getek âwurem gewomap,” yawu ki nâŋgânomai. ¹⁰Anŋoân lohimbi hânŋan kulemŋan mansai dondâhâlâkŋe kasa orangim ahonomai. ¹¹Otmu himbimâmbâ kulem topŋe topŋe tetemu yan umatŋe âlâlâ yuwu teteyiŋgiwuap. Hânŋan kulemŋan mososoŋ awawi guwawi membuap. Po pato teteyiŋgiwuap. Mesek topŋe topŋe teteyiŋgimu lohimbi dondâhâlâkŋe munomai.

¹²Yawu gârâmâ umatŋe âlâlâ sâm aran yu ki tetewuap yan mitihât kasaŋe nâhât den pat âlepŋe nâŋgâŋetâ gemu hakyenjan sâm den âiân katyeknomai. Den âiân katyekmâ mem âlâlâ tuhuyekmâ hâhiwin yiŋginomai. Otmu yeŋe miti emetjan yâhâ nâhât den pat âlepŋe ya ekyongonjetâ yâkŋe nâŋgâŋetâ ki bulâŋe otbuap. Yawu otmâ meyekmâ lok kunlipyeŋaŋe den sâm hâreyiŋginetgât yâk yeŋgât senyeŋan katyekŋetâ kinnomai. ¹³Yâk yeŋgât senyeŋan kinmâ yeŋe nâhât den pat âlepŋe sâm tetem ekyongonomai. ¹⁴Sâp yan “Den mâtâpŋe girawu watmâ ekyongomunŋe nâŋgâŋetâ keterakiŋgiwuap” yakât ki nâŋgâm gorâyiŋgiwuap. ¹⁵Sâp yanâmâ nâŋe den âlâlâ nâŋgân nâŋgânyenjan katmune lauyeŋe heweweŋ otmu den pat âlepŋe sâm kusânâ ekyongonomai. Sâm kusânâ ekyongonjetâ kasalipyenjan denyenŋe ya kuyiŋgine sâm hâum pâpŋunomai. Yakât ki nâŋgâm kiwiliŋ otnomai. ¹⁶⁻¹⁷Sâp yan yeŋe nâ orop biwinenŋaŋe kepeakmâ konohâk otmu mannomai yakât nâŋgâm âwâ mâmâlipyeŋe, imi atalipyenŋe, wârâ toulipyenŋe, hep torehenlipyeŋe, bukulipyenŋe, otmu lohimbi kerekŋe nâŋgâyiŋginetâ gemu hakyenjan sâm den âiân katyeknomai. Den âiân katyekmâ nombotŋe yongonjetâ munomai. ¹⁸⁻¹⁹Yawu otyiŋginetâ yanâmâ hâkyenŋe ki biuk sâwuap. Yeŋe kârihem kinmâ ki betnohonomai yanâmâ Anitâŋe meyekmâ manman kârikŋan katyekmu mannomai.” Yawu sâop.

Yerusalem kapi itit kiom tuhujetâ kâwurumŋaŋak kinbuap.

(Mataio 24:15-21; Mareko 13:14-19)

²⁰Yesuŋe torokatmâ yuwu sâm ekyongop. “Kasalipyenŋe yeŋgât hep bero kiŋgitŋe orowâkŋe taka Yerusalem kapi hawamgum kinjetâ kapi

ambolipŋaŋe yekmâ yuwu nâŋgânomai. “Nongom itit kiom tuhunenekne sâŋ takai mon?” Yawu nâŋgânomai. ²¹Yerusalem kapi hawamgum kinŋetâ yekmâ Yuraia hânân kapi tatmâ arap ya ambolipŋaŋe pilâm itoŋ galaŋ otmâ hewukŋehen ari misiŋguraknomai. Otmu Yerusalem kapi ambolipŋaŋe gurâ yawuâk sururuk sâŋ ari misiŋguraknomai. Yâhâ nep tuhuakmâ mannomaiŋe âwurem taka kapiân iri sikumyeŋe miaknehât ki nâŋgânomai. Yekmâ yapâek hewukŋehen ari misiŋguraknomai. ²²Sâp yan Yura lohimbiŋe otŋetâ bâlemap yakât matŋe menomai yakât nâŋgâm emelâk emet inânŋan miti pepaen kulemgowi.

²³Imbi tepdâ umat karat mannomai, otmu ŋaŋa hewâk hewâhâk mem hikakmâ manŋetâ wâtŋeŋe ki tiŋ tiŋ sâwuap yaŋe hewukŋehen arine sâŋ otŋetâ ki ihiwuap. Sâp yan umatŋe pato nandoroŋe kakyenŋan yâhâwuap. ²⁴Nombotŋe yongoŋetâ munomai. Yâhâ nombotŋe âlâmâ hikum meyekmâ kapi âlâengen ariŋetâ hoŋ bayiŋgim mannomai. Yawu otyiŋgim Yerusalem kapi itit kiom tuhuŋetâ kâwurumŋaŋak kinbisâp yakât Anitâŋe sâŋ kalop. Yâhâ Anitâŋe nâŋgâyŋgimu âlâkuâk âwurem taka kasalipyenŋe watyekŋetâ ariŋetâ kapiyenŋe ya mem miwirikunomai.” Yawu sâop.

**Yesuŋe âwurem gewe sâŋ otbuap yan kulem topŋe
topŋe tetemu eknom.**

(Mataio 24:29-31; Mareko 13:24-27)

²⁵⁻²⁶“Umatŋe topŋe topŋe tetewuap yanâmâ hilâmŋât emetsenŋe, omoŋgât emetsenŋe, pitu âlâlâ himbimâmbâ pek sâŋ geŋetâ kulem topŋe topŋe tetemu ekmâ kinŋityenŋahât otmâ “Wosapâ ari misiŋguraknom,” sâŋ tepyenŋe hârok hindânomai. ²⁷⁻²⁸Kulem yawuya tetewuap yan nâŋe âwurem ge meyekmâ manman kârikŋan katyekmune mannomaihât sâpŋe tâlâhuap sâŋ senyenŋe ewaken pilâm nâ neknomai. Sâp yanâmâ Anitâŋe yâhâpŋe hâŋgânnohomu elem kulewoŋboŋ kakŋambâ gemune kulem âlâlâ tetewuap yan wâtne pato tetemu ekŋetâ ae seŋ seŋ otbuap.

Bândup baiako yakât dop.

(Mataio 24:32-35; Mareko 13:28-31)

²⁹⁻³⁰Sâp yan âwurem gewom yakât nâŋgâŋetâ keterahâkŋât den âlâen hâum sâwe. Nenâmâ bândup baiako ya huhuakmu ekmâ yanâmâ “Emet kinbe sâŋ oap,” sâmain. ³¹Yakât dopŋeâk hâmbâi den yan yukât bulâŋe tetemu ekmâ yuwu sânomai. “Âo, yu Yesuŋe emet inânŋan den eknongop yakât bulâŋe tetemu eksain.” Yawu sânomai.

³²Otmu den yan yuâmâ lohimbi âun yu mansai ki muŋetâek bulâŋe tetewuap. Yakât yuwu sâwe. Den yan yukât bulâŋe bulâŋanâk tetewuap. ³³Yâhâ hân himbim pitu âlâlâ emelâk Anitâŋe kalop ya biatmâ metewuap. Yawu gârâmâ nâhât den yamâ ki biatbuap. Yamâ tat tat kârikŋe tatmâ yâhâmbisâp.” Yawu sâŋ ekyongop.

Biwi golâek mannom.

³⁴⁻³⁵Otmu Yesuŋe torokatmâ yuwu sâŋ ekyongop. “Gakom katŋetâ seloŋe ga goka nem gakom ya kum pesuk pilâmu dâk dâk hutuk kumap yakât dopŋeâk nâŋe pârâk sânsânâk tetem gemune yanâmâ lohimbi kerekŋe otmai memai yakât matŋe Anitâŋe yingimu menomai. Yakât otmâ yeŋe to kârikŋe ki nem biwi hâlim otnomai. Me sot kâle, soŋgo bau, me senŋe âlâlâ topŋe topŋe miakmâ manman sânduhân manne sâŋ yakâlâk biwiyeŋe ki hikum mannomai. ³⁶Yawu otmâ manmâ umatŋe topŋe topŋe teteyingimu biwiyeŋe orotok sâmu loholemai hât biwi golâek manmâ Anitâhâlen biwiyeŋe kepeim ulitgum mannomai. Yawu manŋetâ nâŋe âwurem ge lohimbi biwiyeŋahât topŋe ekmâ nâŋgâm den sâŋ hâreyingiwom yanâmâ yeŋe ki aŋulaknomai.” Yawu sâŋ ekyongop.

³⁷⁻³⁸Yâhâ omoŋânâk ârândâŋ lohimbi kiŋgitŋe orowâkŋe Yesuhât denŋe nâŋgâne sâŋ opon kâmbukŋan yâhâ tatŋetâ den kâsikum yingim gaop. Yawu otmâ emet ŋiŋ sâowân kapi ya pilâm Oliwa pumŋan kapi âlâ tap yan yâhâ iminiop.

Yesu muâkgât den sâŋ hikuwi.

(Mataio 26:1-5,14-16; Mareko 14:1-2,10-11; Yoane 11:45-53)

22 ¹Otmu Natik Hombaŋ ya tâlâhuop. Otmu hombaŋ yakât kutŋe âlâmâ “Tihit tihit Hombaŋ” yawu sâmai. ²Hombaŋ ya tâlâhumu yanâmâ hotom uminiwi ya yeŋgât kunlipeyeŋe otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwiŋe menduhuakmâ Yesu kumunŋe mumbuap sâŋ yakât den hikuwi. Yawu gârâmâ Yesu mem kuŋetâ mumu lohimbiŋe ekmâ kuk otmai hât yok pilâm lohotŋan mem kuŋetâ mumbuap yakât den hikuwi.

Yurasiŋe Yesu betŋehen kioŋbuapgât sâop.

³⁻⁴Otmu sâp yan Yesuhât hoŋ bawalipŋe kâiân yâhâp yâk yengâlen gâtŋe âlâ, kutŋe Yurasi sâŋ, yâkât biwiŋan Satanŋe kioŋop. Satanŋe biwiŋan kioŋmu hotom uminiwi yeŋgât kunlipeyeŋe otmu opon kâmbukŋahât tembe lâu yeŋgât kunlipeyeŋe yeŋgâlen ariop. Ari Yesu menomai yakât ekyongop. ⁵Ekyongomu nâŋgâm heroŋe otmâ hâmeŋe waŋnomai yakât ekuwi. ⁶Otmu girawu tuhum yok pilâm meŋetâ lohimbiŋe ki eknomai yakât nâŋgâm manop.

Yesu hoŋ bawayâhâtŋe sot um mem dinŋan tuhuowot.

(Mataio 26:17-25; Mareko 14:12-21; Yoane 13:21-30)

⁷Natik Hombaŋ ârândâŋ lama nanŋe gâim katmâ Anitâhât hotom uminiwi. ⁸Sâp ya tetemu Yesuŋe Petoro yet Yoane yuwu sâŋ ekyotgom hâŋgânyotgop. “Yetŋe kulet sâŋ Yerusalem kapiân yâhâ sot umutâ gamunŋe orowâk nenom.”

⁹Sâmu sâowot. “Emet wosan ari sot umutje semu ganjetâ orowâk nenom?”

¹⁰Sâmutâ sâop. “Kapiân yâhâmutâ hoj bawa lok âlâ âsâpne lâuakmâ arimu ekdomawot. Lok ya ekmâ betjan watmâ ari emet âlâen yâhâmu ekmâ yan yâhâromawot. ¹¹Yâhâmâmâ emet yakât amboje yuwu sâmu ekuromawot. “Nengât bawapinenjanje yuwu yap. “Nâje hoj bawalipne meyekmune emet yukât biwiñe âlâen tatmâ sot um nenom.” Yawu yap yakât otmâ emet biwiñe ya tiripnotgorâ ekde,” yawu sâmu ekuromawot. ¹²Yawu sâmu ekumutâ lok yañe dâiyelekmâ emet biwiñe âlâ mem heñgegunjetâ tap ya tiripyotgowuap. Tiripyotgomu yanâmâ senje âlâlâ mem dinjan tuhuromawot.”

¹³Yawu sâmu hânġânnyotgomu yâhâowot. Yâhâ Yesuñe den ekyotgop watmâ senje âlâlâ mem dinjan tuhuowot.

Yesuñe hoj bawalipne orop sot newi.

(Mataio 26:26-30; Mareko 14:22-26; 1 Korinti 11:23-25)

¹⁴Mem dinjan tuhumutâ emetsâpne otmu yan Yesuñe hoj bawalipne nombotje meyekmu yâhâ sot newi. ¹⁵Nem tatjetâ Yesuñe yuwu sâmu ekyongop. “Sâmunne nânġanjet. Anitâhât den ki lâum manmaiñe menekmâ Roma yengât bâtyeñan katnekjetâ yâkñe mem âlâlâ tuhunekjetâ sâtġum mumbom. Yakât otmâ anġoân yen orop tatmâ lau konok sot nem buku orañim mannomġat nânġam biwinaje mem manmâ gan. ¹⁶Yâhâ hâmbâi Anitâñe hânġânnohomu âwurem gewom yanâmâ nâhât âine yakât bulâñe bâiñe tetewuap. Sâp yanâmâ nenje menduhuakmâ orowâk tatmâ sot nem yâhânom.”

¹⁷Yawu sâmu wain to mem Anitâ mepaem yinġim yuwu sâmu ekyongop. “Wain to yu mem ġaim anġim neñet. ¹⁸Nâje sâp yupâek wain to yu yen orowâk tatmâ ki nem yâhâwom. Yamâ benje nenomain yuñak ki pesuk sâwuap. Hâmbâi Anitâñe hânġânnohomu âwurem gewom yanâmâ yen orowâk tatmâ nem yâhâmbisâin.

¹⁹Otmu banġa mem Anitâ mepaem motokmâ yinġim yuwu sâmu ekyongop. “Yu mem anġim neñet. Yuâmâ nâhât sunumne yawu oap. Nâje yengât matyeñe membom. Yakât otmâ sâp sâsâñan banġa nem yâhânomai yan nâ nânġanihim mannomai. Yawu sâmu mem yinġimu newi.

²⁰Sot nem tiñ pilâñetâ Yesuñe wain to ya yâhâpne mem yinġim yuwu sâmu eknongop. “Wain to yuâmâ nâhât hepne yawu oap. ġârâmâ nohoñetâ hepne gemu mumbom yan Anitâñe nâhât den sâmu kalop yakât bulâñe tâñ tâñak tetewuap. Yawu otmâ Anitâñe lohimi kerek yengât tosayeñe pilâyinġiwuapġat mâtâp tetem heñgeñguwuap. ²¹Yawu ġârâmâ yengâlebâ lok âlâñe betnehen kioñmâ kasalipne yengât bâtyeñan mem katnekuap. ²²Nâ lok bulâñe nohoñetâ mumbom ya Anitâñe sâmu

kalowâke yamâ lok yaŋe yawu otnihiwuap yakât matŋe Anitâŋe matŋe umatŋe waŋmu membuap.” Yawu sâop.

²³ Yawu sâm ekyongomu topŋe nâŋgâne sâm “âlâhât yap” sâm âiahowi.

Yesu hoŋ bawalipŋe sâm kuaŋgiwi.

²⁴ Yesu hoŋ bawalipŋe yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe sâp patoen kunyeŋe pato otbuap yakât sâm kuaŋgiwi. ²⁵ Sâm kuaŋgiŋetâ Yesuŋe den âlâen hâum yuwu sâm ekyongop. “Lok papatolipyeŋe nâŋgâmai dopŋan lohimbî galemyongomai. Galemyongonŋetâ lohimbîŋe yâk yeŋgât amutyenŋan manmâ “Kutdâlîpnenŋe” sâm heronŋe nâŋgâyîŋgimai. ²⁶ Papatolipyeŋe otyîŋgimai yawu yeŋeâmâ ki otnomai. Yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâ bukulipyeŋe yeŋgât nâŋgâyîŋgiŋetâ yahalâkgât yeŋe meŋetâ huruŋ huruŋ otmu yâk yeŋgât amutyenŋan mannomai. Otmu yeŋgâlen gâtŋe âlâ me âlâŋe bukulipyeŋe yeŋgât kunyeŋe pato tatne nâŋgâmaiŋe bukulipyeŋe yeŋgât hoŋ bayîŋginomai. ²⁷ Sâŋetâ nâŋgâwe. Lok girawuya yeŋgât lohimbîŋe nâŋgâyîŋgiŋetâ yahatmap? In tatmâ sot nemai ya yeŋgât nâŋgâyîŋgiŋetâ yahatmap me sot, sot um hoŋ kakoloŋ otyîŋgimai ya yeŋgât nâŋgâŋetâ yahatmap? Bulâŋanâk in tatmâ sot nemai ya yeŋgât nâŋgâyîŋgiŋetâ yahatmap yakâ. Yawu gârâmâ nâŋeâmâ hoŋ bayîŋgiman.

²⁸ Nâ hâhiwin kakŋan manmâ gamune yeŋe ki pilânekâmâ âlâengen arai. ²⁹ Yakât otmâ sâp patoen nâŋe tihityeŋe otmâ galemyongowomgât pat awoŋnaje kunihiop. Yakât dopŋeâk yeŋe Isirae lohimbî komot kâiân yâhâp ya galemyongonomaihât nâŋe nep sâm yîŋgian. ³⁰ Sâp patoen orowâk tatmâ nenom. Yanâmâ yeŋe Isirae lohimbî komot kâiân yâhâp ya yeŋgât den sâm hâreyîŋginomai ya sâm yîŋgian.” Yawu sâop.

Petoroŋe betbaŋgiwuap yakât Yesuŋe sâop.

(Mataio 26:31-35; Mareko 14:27-31; Yoane 13:36-38)

³¹ Yawu sâm ekyongom benŋe Simon Petoro yuwu sâm ekuop. “Simon, den âlâen hâum yuwu sâmune nâŋgâ. Matuk mendâremunŋe toŋe gemu helekŋe mem pilâmunŋe arimap yakât dopŋeâk Satanŋe topyeŋe mem tetewe sâm hâhiwin yîŋgiwuapgât Anitâ ekuop. ³² Ekumu Anitâŋe nâŋgâwangim ya sâm kalop. Yawu gârâmâ biwiyenŋe houŋ sâmapgât Anitâ ulitguwan. Ulitgumune yakât otmâ gâ gikiâk betnohowuat. Yawu otmâ sâp ki kâlep otmuâk nâhâlen biwihaje tiŋâk kepeim bukulipge mem hewewenŋe tuhuyekbuat.” Yawu sâop.

³³ Yawu sâmu Petoroŋe yuwu sâm ekuop. “Kutdâ, gâ pâi emetŋan katgekŋetâ tatbuat yamâ nâ orowâk yan tatdomgât nanŋan. Me gâ gohoŋetâ mumbuat yanâmâ nâ orowâk notgonomaihât nanŋan. Nâŋe gâ ki pilâhekmâ ariwom.”

³⁴ Sâmu sâop. “Petoro, yuwu sâmune nâŋgâ. Gâ betnohom ki nâŋgâwangian sâm kurihiakbuat. Kurihiakdâ kalimbuŋe otmu gorok isewuap.” Yawu sâop.

Kapam yâhâp mem ariwi.

³⁵Yawu sâam ekum benje hoŋ bawalipŋe kerek yuwu sâam ekyongop. “Emelâk hângânyongomune tewetsenŋe, itâkat, kâi katipŋe, senje âlâlâ barahâk ari den kâsikum yingwi sâp yan umburuk otmâ manbi me bia?” Sâmu sâwi. “Bia.”

³⁶⁻³⁷Sâŋetâ sâop. “Emelâk yawu otbiâke yamâ yiwereŋe yuâmâ tewetsenŋe, itâkat senje âlâlâ ya miakmâ arinomai. Yâhâ emelâk emet inânŋan nâhât nâŋgâm den âlâ yuwu kulemgui yakât bulâŋe nâhâlen tetewuap. “Yâkât nâŋgâŋetâ lok bâleŋe yawu oap.” Den yakât bulâŋe nâhâlen tetewuap yakât otmâ yengâlen gâtŋe âlâ me âlâ kapam ki tatyŋgiap yâkŋeâmâ yengât hâk katipŋe tuhum pilâm yaŋe mem kapam puluhunomai.

³⁸Sâmu sâwi. “Kutdâ, yu ek, kapam yâhâp tap.”

Sâŋetâ sâop. “Pesuk yap, yakât denŋe âlâ ki sâwe.”

Yesuŋe Oliwa pumŋan yâhâ Anitâ ulitguop.

(Mataio 26:36-46; Mareko 14:32-42)

³⁹Yâhâ Yesuŋe omoŋ ârândâŋâk Yerusalem kapi ya pilâm kapi âlâ Oliwa pumŋan tap yan yâhâ iminiop. Yakât otmâ hoŋ bawalipŋe meyekmu Yerusalem pilâm Oliwa pumŋan yâhâwi. ⁴⁰Mâtâwân yâhâm tatŋetâ hoŋ bawalipŋe katyekbe sâam yuwu sâam ekyongop. “Biwiyenŋe houŋ sâmu lohotŋe otmâ pilânekmaihât Anitâ ulitguŋet.”

⁴¹Yawu sâam ekyongom pereŋ pilâm bam gâtŋaŋe ge tatmâ Anitâ ulitgum yuwu sâop. ⁴²“O awoŋ, umatŋe tetenihiwe sâam oap yu nâŋgârâ ki teteâkgât naŋgan. Yawu gârâmâ nâhât ombe watmâ ki otbuat. Gike ombeheâk watmâ otbuat.” Yawu sâam ekuop. ⁴³Yawu sâam ekumu biwiŋe houŋ sâmapgât ajelo âlâŋe himbimâmbâ ge mâmâŋe otbaŋgiop. ⁴⁴Yawu otmu hâkŋe biuk sâmu nâŋgâm Anitâhâlen biwiŋaŋe tiŋâk kepeim ulitguop. Ulitgumu ohowak birik birik kumu hep kâtŋe papato tiriŋ târâŋ sâam gemu ekmain yakât dopŋe tiriŋ târâŋ sâam hânân giop.

⁴⁵Yawu otmâ ulitgum tiŋ pilâm yahatmâ hoŋ bawalipŋe yengâlen ba yekmu biwiyeŋe umatŋe otmu yaŋak aman pâlâmŋe iwi. ⁴⁶Aman pâlâmŋe iŋetâ mândeyekmâ yuwu sâam ekyongop. “Yen wongât aman pâlâmŋe iai? Lohotŋe otmâ pilânekmaihât yahatmâ golâek tatmâ Anitâ ulitguŋet.” Yawu sâop.

Yesu mewi.

(Mataio 26:47-56; Mareko 14:43-50; Yoane 18:3-12)

⁴⁷Yawu sâam ekyongomu bukuyeŋe âlâ, kutŋe Yurasi, yâkŋe lok sesengâlâk dâiyekmu takawi. Takaŋetâ Yurasi kulet sâyŋgim Yesuhâlen ba parahuop. ⁴⁸Parahumu Yesuŋe yuwu sâam ekuop. “Menekŋetgât dop kum parahunekdâ ekmane bâleap.” Yawu sâop.

⁴⁹Yawu sâmu ekumu Yesu mem âlâlâ tuhumai sâmu hoŋ bawalipŋaŋe yuwu sâmu âikuwi. “O kutdâ, nâŋgâningirâ tewet mem lawityekne.”
⁵⁰Yawu sânetâ yâk yengâlen gâtŋe âlâŋe yahatmâ tewetŋe mem hotom uminiwi ya yengât kunyeŋahât hoŋ bawaŋe ya ândâpŋe bonâŋen ya topŋambâek kârâm hâreop. ⁵¹Kârâm hâremu Yesuŋe “Pilâŋet,” sâmu kuyiŋgiop. Yawu sâmu kuyiŋgim hoŋ bawa yakât ândâpŋe ya mem katmu katarahop.

⁵²Yawu otmâ hotom uminiwi ya yengât kunlipyeŋe, otmu opon kâmbukŋahât tembe lâu yengât kunlipyeŋe otmu Yura yengât papatolipyeŋe yekmâ Yesuŋe yuwu sâmu ekyongop. “Yen unam tewet otmu kapangât sâtŋe metŋe âlâlâ lâum takai. Yeŋe nâhât lok bâleŋe sâmu menekne sâmu takai me? Me lok bâleŋe âlâ kune sâmu takai? Yu ekmune bâleap. ⁵³Nâŋe hilâm ârândâŋ Anitâhât opon kâmbukŋan yâhâ lohimbi den kâsikum yingim gaman. Yan bân menekbâi. Yamâ sâp yiwereŋe yu Omongât Amboŋaŋe biwiyeye mem hâlimgumu meneknomaihât Anitâŋe sâmu kalop.” Yawu sâop.

Petoroŋe Yesu betbangiop.

(Mataio 26:57-58,69-75; Mareko 14:53-54,66-72;

Yoane 18:12-18,25-27)

⁵⁴Yesuŋe yawu sâmu ekyongomu hotom uminiwi ya yengât kunyeŋe pato yâkât emelan dâim ariwi. Dâi ariŋetâ Petoroŋe yok pilâm betyeŋan watyekmâ ariop. ⁵⁵Yesu mem emelan yâhâŋetâ tembe lâu yaŋeâmâ emet hawiŋan ba kâlâp uŋetâ semu nâŋgâm ikaiakmâ tatbi. Yâhâ Petoro yâku yawuâk kâlâp nâŋgâm ikaiakmâ talop. ⁵⁶Yawu tatŋetâ hoŋ bawa imbi âlâŋe Petoro ekmâ yuwu sâmu tembe lâu tatbi ya ekyongop. “Lok yuâmâ yâk orop manŋetâ yekman.” Yawu sâop.

⁵⁷Yawu sâmu Petoroŋe kurihiakmâ yuwu sâop. “Lok enda ki nâŋgâwâŋgian.” Yawu sâop.

⁵⁸Yawu sâmu tatŋetâ benŋe lok âlâŋe ekmâ yuwu sâop. “Gâ yâk orop manmat.”

Sâmu sâop. “Nâ bia.”

⁵⁹Yawu sâmu sâp ki kâlep otmuâk benŋe lok âlâŋe ekmâ yuwu sâop. Yesuâmâ Galilaia amboŋe. Otmu gâ gurâ yawuâk Galilaia gâtŋe. Yakât otmâ gâmâ yâkât komolân gâtŋe geksan. Nâŋgâmune yawu oap.” Yawu sâop.

⁶⁰Sâmu sâop. “Lok sâmu tai endamâ bulâŋanâk ki nâŋgâwâŋgian.” Yawu sâmu oan mâne gokorok isiop. ⁶¹Gokorok isian mâne Yesu Kutdâŋe purik sâmu Petoro ehop. Ekmu yan Yesuŋe emet inâŋŋan den yuwu sâmu ekuop ya nâŋgâmu teteop. “Gâŋe nâhât “ki nâŋgâwâŋgian” sârâ kalimbuŋe otmu yan gokorok isewuap.” ⁶²Den ya nâŋgâmu tetemu biwiŋe ŋasinâk pato otmu pilâyekmâ ikŋiâk ba kinmâ hik ŋâik ŋâihâk isiop.

Yesu mem âlâlâ tuhuwi.

(Mataio 26:67-68; Mareko 14:65)

⁶³Otmu tembe lâu nombotŋe Yesu galemgum kinbiŋe senŋe sâhâm kâtâpŋum ândâpŋe huhuwi. ⁶⁴Ândâpŋe huhum nombotŋaŋe yuwu sâwi. “Bâiŋ, ândâpŋe âlâŋe huhuap?” ⁶⁵Yawu sâm senŋan gem hâim hilitbi.

Yesuŋe ikŋe topŋe sâm tetem ekyongop.

(Mataio 26:59-66; Mareko 14:55-64; Yoane 18:19-24)

⁶⁶Yawu otŋetâmâ emet haŋ sâmu yanâk Yura yeŋgât papatolipyenŋe, otmâ hotom uminiwi ya yeŋgât kunlipyenŋe, otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwiŋe menduhuakŋetâ tembe lâulipyenŋe Yesu mem yâhâ katŋetâ kinmu yuwu sâm âikuwi. ⁶⁷“Anitâŋe tihitnenŋe otbe sâm hâŋgâŋohomu ge mansat me bia?”

Sâŋetâ sâop. “Nine topne sâm tetem ekyongomuneâmâ nâŋgâŋetâ ki bulâŋe otbuap. ⁶⁸Yâhâ den âlâ âiyongomuneâmâ yeŋe matŋe ki sânomai. ⁶⁹Yawu gârâmâ nâ lok bulâŋaŋe pilâyekmâ himbimân yâhâwom. Himbimân yâhâ Anitâ yahat yahatŋe, Wâtgât Amboŋe, yâk orowâk tatdom.”

⁷⁰Yawu sâmu nâŋgâm pârâk pilâm yuwu sâm ekuwi. “Kutne “Lok Bulâŋe” sâm gikak ahonakmat. Yakât nâŋgâmunŋe “Anitâhât Nanŋe” yawu oap. Yakât sârâ nâŋgâne. “Nâ Anitâhât nanŋe mansan,” yawu sâmat me.”

Sâŋetâ sâop. “Den yu yai yakâ. Nâmâ Anitâŋe hâŋgânnohomu gewan.”

⁷¹Sâmu sâwi. “Bâiŋ, den kâmbukŋe hâlilije sâmu nâŋgâmunŋe pesuk yap. Ikŋahât nâŋgâmu yahatsap.” Yawu sâwi.

Yesu dâim Pilatohâlen ariwi.

(Mataio 27:1-2,11-14; Mareko 15:1-5; Yoane 18:28-38)

23 ¹Yawu sâm yahatmâ Yesu dâim Pilatohâlen ariwi. ²Yâkâlen dâim ari katŋetâ kinmu yuwu sâm hakŋan sâwi. “Roma lok yeŋgât kunyeŋe pato yâk takesi ki waŋet” sâm lohimbî eŋgatyenŋan gemap. Otmu ikŋahât nâŋgâmu yahatmu yuwu sâm ekyongomap. “Nâ Kiristo, lok kutdâ. Ninak galempongom manmâ yâhâwom.” Yawu sâm hakŋan sâwi.

³Yawu sâm Pilato ekuŋetâ yâkŋe purik sâm Yesu yuwu sâm âikuop. “Yura lohimbî yeŋgât lok kutdâ sâmai ya gâ me?”

Sâmu sâop. “Oŋ, den bulâŋe yat.” Yawu sâop.

⁴Yawu sâmu hotom uminiwi otmu lohimbîŋe denŋe nâŋgâne sâm ga kinbi ya Pilatoŋe yuwu sâm ekyongop. “Lok yukât tosa ki mem tetean.”

⁵Yawu sâmu iliwetmâ yuwu sâwi. “Yawu gârâmâ Galilaia Yuraia hânân kapi tatmâ arap yan lok yuŋe yâhâm gem kapi ambolipŋe den

kâsikum yingim engatyejan gemu kuk kapam otmâ emet mem yâhâ katmai.” Yawu sâwi.

Yesu dâim Herotgâlen ariwi.

⁶Yawu sâm Pilato ekujetâ yuwu sâm âiyongop. “Lok yuâmâ Galilaia gâtje me?”

⁷Sâmu sâwi. “Oŋ, yan gâtje.”

Sâjetâ sâop. “Ya Herotgât wahap, nâhât bia.” Yawu sâop.

Sâp yan Herotje Galilaia hân pilâm Yerusalem kapiân ari tatmâ nângâop. Yakât otmâ Pilatoje ekyongomu Yesu dâim Herotgâlen ariwi.

⁸Yâhâ Yesuje olop miop yakât den pat ya Herotje emelâk nângâop.

Yakât otmâ Yesuje kulem âlâlâ tuhumu ekbeâk nângâm manmâ gaop.

Yakât otmâ Yesu dâim yâkâlen arinetâ ekmâ tep âlep nângâop. ⁹Otmu

den hakŋan sâwi yakât âikumu den biaek kinop. ¹⁰Den biaek kinmu

hotom uminiwi otmu Mosehât girem den kâsikum yingiminiwiŋe

yahatmâ kinmâ den topje topje hakŋan sâwi. ¹¹Yawu otjetâ Herotje

otmu tembe lâulipje orowâk senŋan gem hâim hilitbi. Yawu otjetâ

Herotje tembe lâulipje ekyongomu hâk katipje kâkâlep, kuriŋ takop

takop lok kutdâje mânunjakminiwi yawuya mem katbaŋgiwi. Yawu

otbaŋgim Pilatohâlen dâim âwurem ariwi. ¹²Dâim âwurem arinetâ ekmâ

“Herotje nângânihiap,” sâm Pilatoje Herotgât nângâmu yahatmu buku

olowot. Yawu gârâmâ emelâk emet inânŋan kasa oraŋgim gaowot ya sâp

yan pesuk sâop.

Yesu den sâm hârewaŋgiwi.

(*Mataio 27:15-26; Mareko 15:6-15; Yoane 18:39-19:16*)

¹³Yâhâ Pilatohâlen dâim âwurejetâ hotom uminiwi ya yengât

kunlipyenje otmu Yura papatolipyenje ya yengât den Pilatoje katmu

ikje den sâsâ emetŋan ari menduhuakbi. Menduhuakjetâ yan lohimbi

inje dondâhâlâkje yekmâ denyenje nângâne sâm ba hawamgum kinbi.

¹⁴Pilatoje yuwu sâm ekyongop. “Lok yuje lohimbi yengât engatyejan

gemu kuk kapam otmai,” yawu sâm yeje nâhâlen dâim takai. Nâhâlen

dâim takaŋjetâ senyeŋanâk âi pâi tuhumi sâm hârewaŋgim ekmune

tosaŋe bia oap. ¹⁵Yakât otmâ Herotje sâm hârewaŋgiâkgât yâkâlen

hângânyongomune dâim arai. Otmu yâkje gurâ âi pâi tuhumi biatmu

benje nâhâlen yâhâpje mem takai. Bulâŋanâk yuwu sâmune nângâŋet.

Lok yukâlen tosa âlâ ki mem tetean.” Yawu sâop.

¹⁶⁻¹⁷Tihit tihit Hombaŋ ârândâŋâk Pilatoje yuwu otminiop. Lok

tosa otjetâ pâi emetŋan katyekjetâ tatminiwi yapâ gâtje âlâ me

âlâhât lohimbiŋe nângâŋetâ dopŋan otmu lok âlâ holaŋbuat sâminiwi

ya holaŋyekmu geminiwi. Yakât otmâ yuwu sâm ekyongop. “Lok yu

kumunje mumbuap yamâ tosa âlâ yâkâlen ki mem tetean. Yakât otmâ

nângânihiñetâ tembe lâulipne ekyongomune hâhiwin wañetâ holañmune gewuap.” Yawu sâop.

¹⁸⁻¹⁹Yâhâ sâp yan lok bâleñe âlâ, kutñe Barawa sâm, yâkñe kapam ahowiân lok âlâ kumu muop. Yakât otmâ pâi emetñan mem katñetâ tatmâ gaop yakât lohimbi kerekñe den kârikñan halahum yuwu sâwi. “Barawa holañdâ giâk. Yâhâ Yesu yamâ kuñetâ muâk.”

²⁰Yawu sâwiâke yamâ Pilatoñe Yesu holañmu giâkgât nângâm âlâkuâk sâop. “Nâmâ Yesu holañbom.”

²¹Yawu sâmu lohimbi yañe iliwetmâ den kârikñan halahum yuwu sâwi. “Yesu howanân kum kânângâñetâ muâk, Howanân kum kânângâñetâ muâk.”

²²Yawu sâñetâ Pilatoñe âlâkuâk yuwu sâm ekyongop. “Wuân otmu bâleap? Nâñe âi pâi tuhumi tosa âlâ yâkâlen ki mem tetean. Yakât otmâ tembe lâulipne ekyongomune hâhiwin wañetâ yanâmâ holañmune gewuap.”

²³Yawu sâmu kunyeñe kârikñe otmâ sâwi. “Howanân kum kânângâñetâ muâk.” Yawu sâñetâ Pilatoñe loholem lauyeñan miop.

²⁴Lauyeñan mem Yesu kuñetâ muâk sâm sâm hârewañgiop. ²⁵Yâhâ Barawahât nângâñetâ yahalop gârâmâ yâk holañmu giop.

Yesu howanân kuwi.

(*Mataio 27:32-44; Mareko 15:21-32; Yoane 19:17-27*)

²⁶Pilatoñe tembe lâulipne ekyongomu Yesu dâim ariwi. Dâim mâtâwân arim tatñetâ lok âlâ, kutñe Simon sâm, yâhâmâ Kirene hânân gâtñe, newângembâ takamu mewi. Mem Yesuhât howan ya kamberan katñetâ lâum Yesu betñan sâop. Otmu lohibi dondâhâlâkñe betyeñan watyekmâ ariwi.

²⁷Yâhâ imbi nombotñe Yesuhât we bâle nângâm dondâ isem orowâk ariwi. ²⁸Iseñetâ Yesuñe purik sâm yekmâ yuwu sâm ekyongop. “Nâhât ki iseñet, yeñe otmu nimnaomlipyene yeñahât iseñgiñet. ²⁹Hâmbâi umatñe topñe topñe teteyingimu yuwu sânomai. “Bâe, imbi kâsi, imbi sihan, yâhâmâ naom barak mansai. Yakât otmâ yâk yeñgât nângâmunñe âlepñe oap. Nenñeâmâ girawu otmâ arinom.” Yawu sânomai. ³⁰Yâhâ lohimbi nombotñañe pumñe yukât yuwu sânomai. “Bâok sâm kurihinenehâk. Otmu kât kândun kum kurihinenehâk.” Yawu sânomai. Yakât den âlâen hâum yuwu sâmune nângâñet. ³¹Nâ nak golâ yakât dop oan, yenâmâ nak mumuñe yakât dop oai. Nak golâ uñetâ semu kâliñgumap yamâ nak mumuñe uñetâ sem lañ lañ sâmap. Nâ nohoñetâ mumbom yamâ yenâmâ yongom meteyeknomai. Yakât otmâ yeñahât iseñgiñet.” Yawu sâm ekyongop.

³²Yâhâ tembe lâulipyeneñe pet kulem lok yâhâp orowâk yongone sâm meyekmâ ariwi. ³³Arim hân âlâ, kutñe, Lok Kunñe Hahitñe

sâm, yan ari Yesuhât hâk katipņe tuhum pilâm ikņe howanân kum kânâņgâņetâ kinop. Yawu otmâ pet kulem lok yâhâp ya yotgom lâum kânâņgâyelekņetâ nombot nombot kinowot. ³⁴Yawu otyiņņiņetâ Yesuņe yuwu sâmi Anitâ ulitguop. “Awoņ, otnihiai yukât topņe ki naņgai. Yakât otmâ tosayeņe pilâyiņņihât naņgan.”

Yawu sâmu tembe lâulipyeņeņe yâkât hâk katipņe mem “Âlâņe miakbuap?” sâmi mem ketetmâ katbi. Mem ketetmâ katņetâ tatmu pepa duhatmâ tipi tapi tuhum kutyeņe ikņiâk ikņiâk yan kulemgum amanân mânunetâ giop. Mânunetâ gemu mem gulip malap tuhum yapâ pepa âlâ meņetâ kut teteop yaņe miahop. Yawu otbi.

³⁵Otmu Yura yeņgât papatolipyeņeņe Yesu giriņbaņgim lohimbi ekmâ kinbi ya yuwu sâmi ekyongowi. “Lok yuņe lohimbi nombotņe tânyongomu ekmain. Yâhâ Anitâņe hâņgâņgumu ge Yura nengât tihitnenņe otmâ kutdânenņe mansap otmuâmâ ikņe tânahom howanâmbâ kâpehâkmâ giâk.” Yawu sâmi senņan gewi.

³⁶Otmu tembe lâulipyeņeņe gurâ yawuâk senņan gem giriņbaņgiwi. Yawu otmâ yâk yeņgâlen gâtņe âlâņe ari sâņgum âlâ mem nak bâtbâtņe potonņan pâņ pâņ kepeim yaņe wain to bâleņe yan walipgum mem yâhâ launjan kalop. ³⁷Launjan katmâ yuwu sâmi senņan giop. “Gâmâ Yura yeņgât lok kutdâ mansap otmuâmâ kâpehâkmâ ge.” Yawu sâop.

³⁸Yâhâ howan yakât kunņan den yuwu kulemgum katbi. “Lok yuâmâ Yura yeņgât lok kutdâ.” Yawu sâmi kulemgowi.

³⁹Yâhâ pet kulem lok yâhâp yotgom kânâņgâyelekņetâ kinowot ya âlâņe yawuâk senņan gem yuwu sâmi sâwaņgiop. “Bâe, lok kopa. Anitâņe tihitnenņe otbe sâmi hâņgâņgohomu ge mansap. Yakât otmâ kâpehâkmâ gem net orowâk tânnotgorâ gene.”

⁴⁰Yawu sâmu bukuņeņe nekamņan yuwu sâop. “Girawu otmâ Anitâ ki ewe katsat? Papatolipnenņeņe dop konohâk sâmi hâreningiai. ⁴¹Yâhâ netņeâmâ otmutņe bâleop. Yakât otmâ sâmi hârenitgim notgoņetâ mundom yaņe ârândâņ oap. Yâhâ lok yuâmâ tosa ki olop yamâ imbiâk kuai. ⁴²Yawu sâmi bukuņe ekuop. Denņe purik sâmi Yesu yuwu sâmi ekuop. “Yesu, yuwu sâmune nâņgâ. Anitâņe hâņgâņgohomu âwurem ge galemnongowuat yan nâ nâņgânihiwuat.”

⁴³Sâmu sâop. “Emet ki ñiņ sâmuâk mum yâhâ manman sânduhân tatdom.”

Yesu muop.

(Mataio 27:45-56; Mareko 15:33-41; Yoane 19:28-30)

⁴⁴Yawu sâmi ekumu hilâm kârikņan, 12 kilok olop yan Anitâņe nâņgâmu emetsenņe bok sâmu omoņ sahaņop. Omoņ sahakmâ yapâ ari emetsâpņe 3 kilok otmu emet laņiņņe âlâkuâk pilâop. ⁴⁵Otmu emelâk lohimbi inņe opon kâmbukņe yakât biwiņe ekmai sâmi sâņgum kâlep

pato hikuŋetâ ya kâtâp̄guminiop. Sâŋgum yaŋe pânjambâek tok sâŋ hâreakmâ nombot nombot otmu tetekŋan olop. ⁴⁶Sâp yanâk Yesuŋe den kârîkŋan halahum yuwu sâŋ Anitâ ekuop. “Awoŋ, mumbe sâŋ oan. Yakât otmâ umutne me.

⁴⁷Yesu muop sâp yan tembe lâu ya yengât kunyeŋe âlâ hâlân̄mâ kinopŋe ekmu âlâ kândâkdâ otmu Anitâ mepaem yuwu sâop. “Yuâmâ lok âlepŋe.” Yawu sâop. ⁴⁸Otmu lohîmbi kinbiŋe kulem âlâlâ tetemu ekŋetâ âlâ kândâkdâ otmu muop yakât nânġâm biwiyen̄e umatŋe otmu emetyen̄ehen âwurem ariwi.

⁴⁹Otmu imbi nombotŋaŋe Galilaia hân pilâm Yesu betŋan takawi yâkŋe bukulipyen̄e orowâk kâlepŋan kinmâ kulem teteop ya ekbi.

Yesu lâum ari hanguwi.

(*Mataio 27:57-61; Mareko 15:42-47; Yoane 19:38-42*)

⁵⁰⁻⁵¹Otmu lok âlâ, kutŋe Yosep sâŋ, yâkât topŋeâmâ yuwu. Lok yamâ Arimata kapi ya Yuraia hânân tap yapâ gâtŋe. Otmu Anitâŋe Isirae lohîmbi yengât tihityen̄e otmâ ikŋe hoŋ bawaŋe hânġâŋgumu gewuap sâminiwi yâkât mambotmâ lohotŋan manmâ gaop. Yâhâ emelâk hotom uminiwi ya yengât kunlipyen̄e otmu Mosehât girem den kâsikum yîŋgiminiwi otmu Yura yengât papatolipyen̄aŋe Yesu muâkgât den sâŋ hârewaŋgiwiâke yamâ yâkŋe nânġâmu ki ârândân̄ otmu sâyîŋgiop. Lok yaŋe Yesu lâum ari hanguwe sâŋ Pilatohâlen ari tetewaŋgiop. ⁵²⁻⁵³Tetewaŋgimu laun̄an mem bukulipŋe meyekmu ari howanâmbâ Yesu mem sâŋgum kaokŋe katipguwi. Katipgum lâum ari kât mâtâpŋe âlâ, dikin yawuya, yamâ emelâk kusân̄mâ mem tiŋġaloŋetâ kinop yan lâum ari katbi. ⁵⁴Yâhâ momeŋe emetsâpŋe sâp yan lâum ari katbi.

⁵⁵Emet ŋiŋ sâwe sâŋ otmu yan imbi nombotŋaŋe Galilaia hân pilâm Yesu betŋan takawiŋe Yosep orowâk ari sâŋgum kaokŋe Yesu katipgum kât mâtâpŋan katŋetâ talop ya ekbi. ⁵⁶Ekmâ to kukŋe suk suk âilonḡo mem ga Yesu pirine sâŋ otmâ kapiân̄ âwurem ariwi. Yâhâ emelâk embân̄ân̄ Moseŋe girem den âlâ kulemguop ya yuwu tap. “Tatmâ nânġâ nânġâ sâpŋan âi ki tuhunomai.” Den ya lâum kapiân̄ in tatmâ nânġâwi.

Yesuŋe mumuŋambâ yahalop.

(*Mataio 28:1-10; Mareko 16:1-8; Yoane 20:1-10*)

24 ¹Emet haŋ sâmu imbi yaŋe yahatmâ to kukŋe suk suk mem sumâŋen ariwi. ²Ari senyeŋe pilâm eksain mâne kât pato lâum hâpunŋetâ ba mâtâpŋe ya maŋguop ya âlâengen ba talop. Yawu otmu mâtâpŋe ya tetekŋan kinmu ekbi. ³Ekmâ kâlehen yâhâm Yesuhât pân̄bi. ⁴Yesuhât pân̄ŋetâ biatmu kinŋetâ yanâk aŋelo yâhâp yâk yetgât hâk katipŋe kaok bolaŋ bolaŋ yaŋe pârâk sânsânâk teteyîŋgim kinowot. ⁵Teteyîŋgim kinmutâ yelekmâ pârâk pilâm umutyen̄e ariop.

Umutyenje arimu yuwu sâm imbi ya ekyongowot. “Yenâmâ wongât lok senje golâ ya pâinmâ sumân takai? ⁶Emelâk yahatmâ arap. Emelâk yenje Galilaia hânân yâk orop manjetâ den ekyongop yakât nelâm yongoap me? ⁷Emelâk yuwu sâm ekyongop. “Lok âlânje nâ lok bulânje nângâm bâlenihim Roma yengât bâtyenjan mem katnekmu nohojetâ mumbom. Mumune hannohojetâ hilâm kalimbu pesuk sâmû yan yahatbom.” Yesuje yawu sâm ekyongop.” Yawu sâowot.”

⁸Yawu sâm ekyongomutâ nângân nângânyenje pâroŋ sâmû nângânetâ teteop. ⁹Nângânetâ tetemu pilâyelekmâ âwurem ari yakât den pat Yesu hoŋ bawalipŋe kâiân konok otmu bukulipyenje nombotŋe ¹⁰ekyongowi. ¹⁰Imbi sumân ariwi ya yengât kutyenjeâmâ yuwu. Maria, Matala kapiân gâtŋe, âlâmâ Yoana, âlâmâ Maria Yakop mâmânje. Yâkŋeâmâ bukulipyenje orowâk ari den pat ya Yesu hoŋ bawalipŋe ekyongowi. ¹¹Ekyongoŋetâ nângânetâ porap olop. ¹²Yawu gârâmâ Petoroŋe yahatmâ sumângen sururuk sâm ari lâm sâtŋanâk kinmâ ehop. Eksan mâne sâŋgum kâlep mem Yesu katipgum katbi yanjahâk tatmu ehop. Ekmâ “wuân kulem eksan” sâm nângâm kiwilim emetŋan âwurem ariop.

Lok yâhâp Emausi kapiângen ariowot.

(Mareko 16:12-13)

¹³Sâp yanâk Yesuhât komolân gâtŋe lok yâhâp Emausi kapi Yerusalem kapi gotŋanâk tap yan ariowot. ¹⁴Mâtâwân arim tatmâ papatolipyenje Yesu kuŋetâ muop yakât alahum weyetŋe nângâowot. ¹⁵Yawu otmâ arim tatmutâ Yesuje teteyitgimu orowâk ariwi. ¹⁶Orowâk ari kundenje ehoworâke yamâ lok ondop orop arain yawu nângâowot. ¹⁷Yawu nângâmutâ Yesuje yuwu sâm âiyotgop. “Wuân denje alahuawot?” Sâmû hâmeyetŋe bâlemu kinowot.

¹⁸Yawu otmâ bukuŋe âlâ, kutŋe Keleopa sâm, yâkŋe yuwu sâop. “Yâhâlen papatolipnennje otbi yakât den pat Yerusalem kapi ambolipŋe kerekŋe nangain. Yakât otmâ girawu otmâ yakât pâpkuat?”

¹⁹Sâmû sâop. “Wuân otbihât yat?”

Sâmû sâop. “Wâe, wonângen? Yesu, Nasaret amboŋe otbaŋgiwi yakât alahum gait. Anitânje Yesu mâmânje otbaŋgimu yâkât den kâsikum ningim kulem topŋe topŋe tuhûm manmâ gaop. ²⁰Yakât otmâ lohimi kerekŋe nângâwâŋŋetâ yahatminiop. Yamâ hotom umai otmu papatolipnennje yâkât den nângânetâ nahat otmu “Kuŋetâ muâk” sâm sâm hârewaŋgiwi. Yawu sâm hârewaŋgim Roma lok galemlipnennje ekyongoŋetâ yâkŋe lauyenjan mem howanân kuŋetâ muop. Yakât den pat alahum gait. ²¹Yâkŋe Isirae nengât kasalipnennje yongom watyekmu arinomai yawu nângâm biwinennje mem manmâ gawin. Yamâ yâhâlen kuŋetâ muop. ²²⁻²³Âun emet haŋ sâmû imbi nombotŋenje sumângen ari kulem âlâ tetemu eksai. Kulem tetemu ekmâ âwurem taka yakât

yuwu sâ m eknongoai. “Anjelo yâhâp teteningim “Yesu mumuŋambâ yahatsap” yawu sâ m eknongoawot.” ²⁴Imbi yaŋe yawu sâ m eknongoŋetâ bukulipnetŋe nombotŋaŋe sumâŋgen ari imbi yaŋe den yai ya yeŋe senyeŋan Yesu ekŋetâ ki tap.”

²⁵Yawu sâ m ekumutâ Yesuŋe yuwu sâ op. “Nâŋgân nâŋgânyetŋe umatŋe. Emelâk Anitâŋe poropetelipŋe den ekyongomu kulemguiwi ya nâŋgâmutâ ki keterakyitgimap. Yakât otmâ yuwu sâ mune nâŋgâyet. ²⁶Anitâŋe tihitnenŋe otbe sâ m ikŋe hoŋ bawaŋe hâŋgâŋgumu ge manmu kuŋetâ hâhiwin nâŋgâm muop. Muop yamâ mumuŋambâ yahatmâ tatmâ yâhâmbisâp ya Anitâŋe sâ m kalop.” ²⁷Yawu sâ m topŋe katmâ Mose otmu Anitâhât poropetelipŋaŋe miti pepaen den kulemguiwi ya sâ m kusânmâ ekyotgop.

²⁸Yawu otmâ Emausi kapi ginŋan ariwi. Yan arimâmâ Yesuŋe katyelekmâ kapi âlâengen ariwe sâ m olop. ²⁹Yawu otmu alitmâ yuwu sâ owot. “Emet ŋiŋ yap yakât otmâ orowâk yuân tatne.” Yawu sâ m emetyetŋan orowâk yâhâwi. ³⁰Yâhâ tatmâ sot um newi. Sot um nem tatŋetâ Yesuŋe baŋga mem Anitâ mepaem motokmâ torehenŋe yitgiop. ³¹Yitgimu yanâk nâŋgân nâŋgânyetŋe pâronŋ sâ mu kundenŋe ekmutâ keterakyitgiop. Ekmutâ keterakyitgimu yanâk gulip olop. ³²Gulip otmu bukuŋe âlâ yaŋe bukuŋe yuwu sâ m ekuop. “Mâtâwân takain yan Anitâhât poropetelipŋe nombotŋe otmu Moseŋe miti pepaen den kulemguiwi yakât topŋe sâ m kusânmâ eknotgomu nâŋgâm biwine yahatsap.” Yawu sâ op.

³³Yawu otmu in yawu yahatmâ Emausi kapi ya pilâm âwurem Yerusalem kapiân ariowot. Âwurem ari Yesu ikŋe hoŋ bawalipŋe kâiân konok otmu bukulipyenŋe nombotŋe orowâk menduhuakmâ tatbi yâk yeŋgâlen yâhâowot. Yâhâmutâ yuwu sâ m ekyotgowi. ³⁴“Kutdâ mumuŋambâ yahatmâ Simon Petoro tetewangimu eksap.”

³⁵Yawu sâ m ekyotgoŋetâ benŋe kutdâŋe mâtâwân yâk teteyitgim emetyetŋan ari baŋga mem motokmâ yitgimu yan kundenŋe ekmutâ keterakyitgiop yakât ekyongowot.

Yesuŋe hoŋ bawalipŋe kâiân konok teteyiŋgimu ekbi.
(*Mataio 28:16-20; Mareko 16:14-18; Yoane 20:19-23*)

³⁶Den ya ekyongomutâ yanâk Yesuŋe pâ râk sânsânâk teteyiŋgiop. ³⁷Teteyiŋgimu ekmâ “weke takap,” sâ m pâ râk pilâm kiŋgityeŋahât otbi. ³⁸⁻³⁹Yawu otŋetâ yuwu sâ m ekyongop. “Wongât biwiyenŋe ahom niaksap? Nâŋe teteyiŋgian yuwu weke ki teteyiŋgimap. Yakât otmâ kâine bâtne yu walipnohom nâŋgâm heŋgeŋuŋet. Weke bia. Nâ ninak gamune eŋaksain. Yakât otmâ biwiyenŋe sâ nduk sâek.” Yawu sâ op.

⁴⁰⁻⁴¹Yawu sâ m ekyongomu nâŋgâŋetâ porap olop yamâ kâiŋe bâtŋe kuwi ya tiripyongomu ekmâ olowâke yamâ heronŋe nâŋgâwâŋgiwi. Yawu

otjetâ yuwu sâ m ekyongop. “Sot âlâ tap otmuâmâ mem nihijetâ nembe.”
 42-43 Yawu sâ m ekyongomu ijan âlâ hot um katbi ya waŋetâ mem niop.
 Mem nemu ek mâ “weke bia” sâ m tepyeŋe hâlâlâk nâŋgâwi.

44 Yesuŋe ijan ya nem tiŋ pilâ m yuwu sâ m ekyongop. “Emelâk yen
 orowâk manmâ den topŋe topŋe kâsikum yingim gawan yan den âlâ
 yuwu sâ m ekyongowan. “Emelâk emet inânŋan Mose, Dawiti, otmu
 Anitâhât poropeteliŋe nombotŋaŋe nâhât nâŋgâ m iti pepaen den
 kulemgumini yakât bulâŋe tetem heŋgeŋguwuapgât Anitâŋe sâ m kalop.”
 Yawu sâ m ekyongowan.” 45 Yawu sâ m ekyongom den kulemguwi ya
 kâsikum yingimu nâŋgâjetâ.

46 Den ya nâŋgâjetâ keterakyingimu den bâiŋe yuwu sâ m ekyongop.
 Emelâk emet inânŋan iti pepaen den âlâlâ kulemguwi yakât
 topŋeâmâ yuwu tap. Anitâŋe lohimb i kerek yeŋgât tihityeŋe otbe sâ m
 ikŋe hoŋ bawa hâŋgâŋumu ge manbuap. Manmu lok bâleŋaŋe mem
 âlâlâ tuhuŋetâ hâhiwin nâŋgâ m mumbuap. Mumu hanguŋetâ hilâ m
 kalimbu pesuk sâ mu Anitâŋe mumuŋambâ mem yahatbuap. 47-48 Yakât
 ot mâ lohimb iŋe orotmemeyeŋe bâleŋe bet pilâ m nâhâlen biwiyenŋe
 kepeinomai otmuâmâ Anitâŋe tosayeŋe pilâyingim meyekbuap. Otmu
 yeŋe ari nahat den pat âleŋe sâ m haok tuhuŋetâ lohimb i hânŋan
 kulemŋan manmâ araiŋe nâŋgâ nomai. 49 Otmu nâŋe Wât gât mâmâŋahât
 Heak hâŋgâŋumune ge âi sâ m yingian yukât mâmâŋe otyingimu
 menomai ya awoŋnaŋe sâ m kalop. Yakât ot mâ Yerusalem kapiân tat mâ
 mambotnomai.” Yawu sâ m ekyongop.

Yesuŋe himbimân âwurem yâhâop.

(Mareko 16:19-20; Aposolo 1:9-12)

50 Yerusalem kapi pato yakât gotŋan kapi âlâ, kutŋe Betani sâ m, ya
 tap. Yan meyek mâ ari Anitâŋe mâmâŋe otying iâkgât ulitguop. 51 Yawu
 ot mâ pilâyek mâ himbimân yâhâop. 52 Himbimân yâhâ mu mepaem
 tepyeŋe heronŋe otmu Yerusalem kapiân âwurem ariwi. Âwurem ari opon
 kâmbukŋan yâhâ Anitâ mepaewi. Yawu.

Nâ bukuhe,
 Luka